

Buren van buitenplaatsen

- Een onderzoek naar de waardering van
particulier bewoonde buitenplaatsen door
omwonenden in Breukelen en Veenendaal -

30 juni 2017

Wetenschappelijk Leeronderzoek
Werkgroep 6, Sara Miellet

Gwendolyne Bulthuis (4241681)
Lara Compagner (5741459)
Carmen Perez Garcia (5661641)
Joyce van der Zwaluw (5737699)

Universiteit Utrecht

BUREN VAN BUITENPLAATSEN

Een onderzoek naar de waardering van particulier bewoonde
buitenplaatsen door omwonenden in Breukelen en Veenendaal

Universiteit Utrecht

Wetenschappelijke Leeronderzoek
Werkgroep 6, Sara Miellet
30-07-2017

Carmen Perez García
Gwendolyne Bultuhuis
Joyce van der Zwaluw
Lara Compagner

Voorwoord

Met in totaal 16 studenten hebben wij onder begeleiding van de Nederlandse Kastelen Stichting (NKS) een onderzoek mogen doen naar particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen. Deze groep is in vier groepen verdeeld, met ieder een andere focus. In ons geval keken we naar de waardering van buitenplaatsen in de omgeving met betrekking tot de functies die de buitenplaats biedt. Dankzij Fred Vogelzang van de NKS is duidelijk geworden dat de fantasie van kastelen met ridders en jonkvrouwen niet geheel aansluit bij de kastelen en buitenplaatsen van tegenwoordig. Met behulp van Sara Mielliet (Universiteit Utrecht) is het gelukt onderzoek te doen naar welke factoren van invloed zijn op de waardering van de buitenplaatsen Gunterstein in Breukelen en Prattenburg in Veenendaal.

In een tijdsbestek van 10 weken hebben wij aan de hand van een enquête en literair onderzoek de waardering van de omwonenden in kaart gebracht met enkele bijbehorende thema's en de invloeden hiervan op de waardering. Ten tijde van dit onderzoek hebben wij niet alleen meer geleerd over de buitenplaatsen, maar ook over het doen van onderzoek zelf: van het opstellen van hypothesen aan de hand van literatuur tot de uitvoering van statistische toetsen en het juist interpreteren van de statistische uitkomsten en hier conclusies uit trekken. Door het doorlopen van het gehele onderzoeksproces is dit onderzoek een enorm leerproces geweest.

We willen hiervoor de NKS, en in het bijzonder Fred Vogelzang, bedanken voor de uitdaging die ze ons hebben geboden om dit grootschalige onderzoek op te zetten. Daarnaast willen wij Sara Mielliet bedanken voor het begeleiden van ons onderzoek. Tenslotte bedanken wij de 12 medestudenten voor de fijne samenwerking. We hebben het met zijn allen gedaan. Ook willen we alle respondenten bedanken voor het invullen van de enquête. Zonder hen had immers geen onderzoek uitgevoerd kunnen worden!

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Gwendolyne Bulthuis
Lara Compagner
Carmen Perez Garcia
Joyce van der Zwaluw

Samenvatting

In opdracht van de NKS is er onderzoek gedaan naar de waardering van particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen in de leefomgeving. Het onderzoek is uitgevoerd in de omgeving van buitenplaats Gunterstein te Breukelen en buitenplaats Prattenburg te Veenendaal. Hiervoor is om te beginnen literatuuronderzoek gedaan. Waardering staat hierin centraal. In het theoretisch kader is dit begrip in verband gebracht met het concept *sense of place*; de betekenis die iemand geeft aan een plaats en die de plaats maakt tot wat het is. Fysieke elementen waaronder buitenplaatsen dragen ook bij aan die betekenis zo blijkt uit de literatuur. Dit centrale begrip is steeds bekeken vanuit een ander perspectief: persoonskenmerken, cultuurparticipatie, houding, kennis en recreatiemotieven. De hoofdvraag is hierbij:

“In hoeverre hebben de persoonskenmerken, recreatiemotieven, cultuurparticipatie, houding ten opzichte van particuliere bewoning en de mate van kennis over de bewoners van de particulier bewoonde buitenplaats in Breukelen en Veenendaal invloed op hoezeer omwonenden de buitenplaats waarderen in hun leefomgeving?”

De hypothesen die hierbij zijn opgesteld worden doormiddel van enquêtevragen meetbaar gemaakt. De enquêtes zijn afgenomen bij respondenten die binnen een straal van 2 kilometer van Gunterstein of Prattenburg wonen.

Vervolgens is bij het analyseren van de data doormiddel van statistische toetsing onderzoek gekeken of de hypothesen bevestigd konden worden. Uit de verschillende toetsen zijn enkele verbanden aangetoond. Echter bleek bij de representativiteitsanalyse dat de steekproef niet representatief was voor de gehele populatie, waardoor er aan de hand van dit onderzoek alleen uitspraken kunnen worden gedaan over de respondenten van dit onderzoek.

Uit de analyses van de resultaten bleek dat respondenten met een hogere leeftijd ook een hogere mate van waardering hadden. In Veenendaal bleek ook dat hoe langer de respondenten in Veenendaal woonden, hoe meer zij het kasteel ook waardeerden. Mogelijk is dit omdat buitenplaats Prattenburg verder uit het centrum ligt en hierdoor niet iedereen op de hoogte is van de buitenplaats. Gunterstein ligt daarentegen erg centraal, waardoor mensen dit wellicht sneller waarderen. In beide onderzoeksgebieden is daarnaast gebleken dat wanneer de respondenten de bewoners van de buitenplaats kenden, zij de buitenplaats ook meer waardeerden.

Met het oog op de houding ten opzichte van particuliere bewoning van de buitenplaatsen is gebleken dat indien mensen positief waren over dat de buitenplaats particulier bewoond werd, deze ook meer werd gewaardeerd. Daarnaast is er ook gekeken naar of de recreatiemotieven van de buitenplaatsen een positieve invloed hadden op de waardering. De recreatiemotieven waren onderverdeeld in ‘er even tussenuit’, ‘interesse’, ‘sportieve uitdaging’ en ‘opgaan in een andere wereld’. De recreatiemotieven ‘er even tussenuit’ en ‘sportieve uitdaging’ waren in zowel Veenendaal als Breukelen het meest populair. Alleen ‘opgaan in een andere wereld’ bleek geen positief effect te hebben op de waardering. De andere drie recreatiemotieven staan dus wel degelijk in verband met de waardering van de respondenten.

Ten slotte is er gekeken naar de cultuurparticipatie van de respondenten. Hieruit bleek dat respondenten die vaker naar historische gebouwen en monumenten of naar theatervoorstellingen gaan de respondent de buitenplaats ook meer waardeert.

Al deze thema's zijn los van elkaar getoetst. Echter wanneer al deze thema's samen werden genomen, bleken slechts enkele thema's nog steeds van invloed te zijn op de waardering. In Veenendaal was dit de houding ten opzichte van de particuliere bewoning van de buitenplaats. In Breukelen bleef alleen tussen kennis van de activiteiten die op het landgoed worden georganiseerd nog van belang voor de waardering van de buitenplaats.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Relevantie	7
Hoofdstuk 1 Theoretisch kader	8
1.1 Kastelen en Buitenplaatsen	8
1.2 Kastelen als particulier bezit en andere functies	9
1.3 Sense of Place	11
1.4 Cultuurwaardering recreatie	12
1.5 Cultuurwaardering verschilt per persoon	14
1.6 Conceptueel model	16
1.7 Hypothesen	17
Hoofdstuk 2 Methoden	19
2.1 De methodische beslissingen	19
2.2 De operationalisatie	20
2.3 De populatie	24
2.4 Het onderzoeksgebied	25
2.5 Het steekproefplan	27
2.6 Het dataverzamelingsplan	28
2.7 Het enquêteren	28
2.8 Het analyseschema	29
Hoofdstuk 3 De responsgroep & representativiteit	30
3.1 Responsgroep en persoonskenmerken	30
3.2 Non-responsgroep	33
3.3 Representativiteit van de steekproef	34
3.4 Ontbrekende gegevens	39
Hoofdstuk 4 Resultaten	40
4.1 Waardering	40
4.2 Onderzoeksthema's	45
4.3 Thema's samengenomen	58
Hoofdstuk 5 Conclusie	59
Hoofdstuk 6 Discussie en reflectie	62
6.1 Onderzoek is een leerproces	62
6.2 Suggesties voor vervolgonderzoek	62
6.3 Slotwoord	63
Literatuurlijst	64
Bijlagen	67

Inleiding

Bijna 80.000 bezoekers namen deel aan de 10e editie van *De dag van het kasteel* afgelopen Pinksteren. Op deze dag, georganiseerd door de Nederlandse Kastelenstichting, openen kastelen en buitenplaatsen over het hele land hun deuren voor geïnteresseerde buitenstaanders. In Nederland zijn er tegenwoordig circa 460 kastelen en 550 buitenplaatsen (De Lange, 2017), waarvan 121 kastelen en buitenplaatsen bezocht konden worden. Onder deze kastelen en buitenplaatsen zaten ook particuliere locaties die slechts alleen deze dag bezoekers welkom heten in hun huis (Dag van het kasteel, 2017). Een bijzondere ervaring dus. Echter staan particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen op de lijst van cultureel erfgoed en in de omgeving van dorpen en steden. Hoe kijken omwonenden naar deze mooie maar vaak beperkt toegankelijke gebouwen? Waarderen ze deze in hun woonomgeving of juist niet? En welke elementen dragen daaraan bij?

De klassieke definitie van een kasteel, die zowel door de NKS als de Nederlandse overheid wordt gebruikt, luidt:

“Een kasteel is meestal de versterkte residentie van een heer, vaak iemand van adel; het verschijnsel is onverbrekkelijk verbonden met de feodale maatschappijvorm, zoals die in de middeleeuwen in Europa voorkwam. Als versterking is het een private defensieve structuur, die door een heer en zijn familie met enige dienaren en vazallen wordt bewoond en kan worden verdedigd” (Janssen, 1996).

Voor een buitenplaats geldt de definitie:

“Een historische buitenplaats is aangelegd. Zij kan deel vormen van een landgoed. Het geheel wordt met name gevormd door een, eventueel thans verdwenen, in oorsprong versterkt huis, kasteel, buitenhuis of landhuis, met bijgebouwen, omgeven door tuinen en/of park met één of meer van de volgende onderdelen: grachten, waterpartijen, lanen, boomgroepen, parkbossen, (sier)weiden, moestuinen, ornamenten....” (Rijksdienst voor cultureel erfgoed, 2017).

Uit deze definities blijkt dat kastelen en buitenplaatsen voorheen vooral een woonfunctie hadden, bij kastelen voornamelijk voor een familie van adel. Na een tijd wat minder als woonfunctie in gebruik te zijn geweest, zie je tegenwoordig deze functie van kastelen en buitenplaatsen als herbestemming weer in populariteit toenemen. Van de 1000 kastelen en buitenplaatsen worden er circa 506 particulier bewoond.

Er is eerder onderzoek gedaan naar ruïnes en de rol die zij spelen voor omwonenden (Feltmann, 2011). Hierbij werd gekeken hoe zij de ruïnes waarderen en welke toekomstwensen zij voor de ruïne in hun woonomgeving hebben. Het merendeel van de respondenten gaf aan dat de ruïne vertrouwd was, omdat ze er minimaal één keer per week langs kwamen en dat ze het het meest karakteristieke bouwwerk vonden in hun leefomgeving. Al met al was de tevredenheid van de omwonenden over de ruïne aanzienlijk groter dan de ontevredenheid en voerden positieve klanken de boventoon. Wel gaven zij aan dat ze meer informatie zouden willen hebben over de ruïne en haar geschiedenis om zo de beleving van de ruïne nog beter te kunnen maken. Dit is in lijn met de literatuur over beleving van Coeterier (1995). In dat onderzoek wordt betoogt dat de hoeveelheid kennis die iemand heeft van een bepaald object invloed heeft op de beleving van dit object.

Er is echter tegenstelling tot het onderzoek naar ruïnes, nog weinig onderzoek gedaan naar kastelen of buitenplaatsen en hoe deze passen in de leefomgeving van de omwonenden. Om het onderzoek specifiek te maken en toegespitst op actuele processen, zal er gekeken worden naar particulier bewoonde

buitenplaatsen. Deze komen verreweg het meest voor en zoals al eerder genoemd neemt deze functie ook gestaag toe. Vandaar dat de hoofdvraag in dit onderzoek luidt:

“In hoeverre hebben de persoonskenmerken, de recreatiemotieven, de cultuurparticipatie, de houding ten opzichte van particuliere bewoning en de mate van kennis over de bewoners van de particulier bewoonde buitenplaats in Breukelen, Veenendaal en Rhenen invloed op hoezeer omwonenden de buitenplaats waarderen in hun leefomgeving?”

Deelvragen

De eerste deelvraag is gericht op de persoonskenmerken. Met persoonskenmerken wordt er gekeken naar de leeftijd, opleidingsniveau en de tijd dat de respondent al in Breukelen of Veenendaal woont. De eerste deelvraag is dan ook: *‘In hoeverre dragen bepaalde persoonskenmerken van de omwonenden van de particulier bewoonde buitenplaats bij aan de waardering hiervoor?’*

De tweede deelvraag is gericht op welk eventueel recreatiemotief de omwonenden hebben bijdragen (of juist tegenwerken) aan de waardering van de buitenplaats. Dit hangt af of de motieven samengaan met de particulier bewoonde buitenplaats of juist conflicteren. Dit moet onderzocht worden om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden en daarom luidt de tweede deelvraag: *‘Hebben de omwonenden recreatiemotieven die aansluiten op wat bij de particulier bewoonde buitenplaatsen mogelijk is en zorgt dit voor meer waardering?’*

De derde deelvraag gaat over de houding die de omwonenden hebben ten opzichte van particuliere bewoning. Dit leidt tot de volgende deelvraag: *‘Hebben de omwonenden een positieve of negatieve houding ten opzichte van particuliere bewoning en draagt dit bij aan de waardering van de buitenplaatsen?’* Dit is belangrijk om te weten zodat dit later in verband kan worden gebracht met de waardering van desbetreffende buitenplaats.

Het vierde element in de hoofdvraag is de cultuurparticipatie van de bewoners. De volgende vraag is hieruit voortgekomen: *‘In hoeverre participeren de omwonende in de culturele sector en draagt de soort activiteit bij aan de waardering van de buitenplaatsen?’* Hiermee kan vervolgens worden gekeken of de mate van cultuurparticipatie invloed heeft op de waardering van de buitenplaats.

Het vijfde relevante element in de hoofdvraag is of de omwonenden kennis hebben over de particuliere bewoning van de buitenplaats en of ze de bewoners betrokken vinden. De deelvraag hierbij is dan ook: *‘Wat is de mate van kennis van de omwonenden over de particuliere bewoning van de buitenplaats en de activiteiten van de bewoners m.b.t. de omgeving?’*

Tenslotte zal met het antwoord op de laatste deelvraag, tevens de hoofdvraag beantwoord kunnen worden. Door de eerdere deelvragen bij deze deelvraag te betrekken, zal een conclusie kunnen worden getrokken waarin de persoonskenmerken van de omwonenden, de recreatiemotieven, de houding ten opzichte van particuliere bewoning en de mate van kennis in verband kunnen worden gebracht met in hoeverre zij de buitenplaats waarderen in hun leefomgeving. De laatste deelvraag is dan ook: *‘In hoeverre waarderen de omwonenden de particulier bewoonde buitenplaats in hun leefomgeving?’*

Relevantie

Wat dit onderzoek zou bijdragen aan de wetenschap is al kort hierboven genoemd. Er is een 'kennisgat' in de literatuur aanwezig over hoe omwonenden van een buitenplaats het ervaren en welke plaats zij het geven in hun leefomgeving. Vinden zij het passen in de omgeving en voelen ze zich ermee verbonden of is het juist een vervreemd object in hun woonplaats en associëren ze het juist met iets negatiefs? Is er onderscheid in de mate van waardering te ontdekken in de kenmerken van de bewoners (opleidingsniveau, woonduur, leeftijd, inkomen, huishoudenssamenstelling) en door welke kenmerken of kennis verschillen ontstaat dit onderscheid? Ook nuttige informatie voor partijen als de Rijksoverheid en de Nederlandse Kastelenstichting is de vraag wat voor waarde de omwonenden van kastelen aan kastelen hechten in de zin dat ze willen dat particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen worden behouden (in hun functie) of juist dat ze op den duur mogen verdwijnen (of van functie moeten veranderen). In dit onderzoek wordt gekeken naar twee buitenplaatsen, Gunterstein in Breukelen en Prattenburg in Veenendaal.

Hoofdstuk 1 - Theoretisch kader

In dit eerste hoofdstuk wordt informatie gegeven over kastelen en buitenplaatsen, herbestemming en het particulier bezit van kastelen of buitenplaatsen. Daarna worden de gebruikte thema's en concepten als identiteit, sense of place en cultuur waardering uitgelegd en gedefinieerd. Er zal een link gemaakt worden met particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen en deze concepten, om zo een theoretische achtergrond te vormen voor het onderzoek.

1.1 Kastelen en buitenplaatsen in Nederland

Een kasteel wordt door Janssen, Kylstra-Wielinga en Olde Meierink (1996) omschreven als een *“middeleeuws bouwwerk dat de functies verdedigbaarheid en bewoonbaarheid in zich combineert”* (Janssen, Kylstra-Wielinga & Olde Meierink, 1996). Het is dus een eeuwenoud bouwwerk, zelfstandig versterkt en doorgaans bewoond door een adellijke familie.

Een buitenplaats daarentegen kan worden gedefinieerd als *“een monumentaal huis, vaak met bijgebouwen, dat een geheel vormt met een omliggende tuin of park”* (Van Limpt, 2015). Deze zijn vaak minder oud dan kastelen en stammen uit de periode 1600-1900. Ze werden gebouwd en (tijdelijk) bewoond door rijke stedelingen die de stad wilden ontvluchten en hun zomermaanden in een groene omgeving wilden doorbrengen. De eigenaren waren dus niet perse van adel, zoals dat bij kastelen het geval is. Daarnaast zijn bij buitenplaatsen het huis en de bijgebouwen met tuin of park eromheen sterk met elkaar verbonden (Van Limpt, 2015; Aalbers, 2008). Dankzij de aanleg van nieuwe wegen, en doordat de tijdelijke bewoning van buitenplaatsen vaak gepaard ging met hoge kosten, zijn in de negentiende eeuw steeds meer buitenplaatsen veranderd in permanent bewoonde huizen (Van Limpt, 2015; Aalbers, 2008).

Het ontstaan van buitenplaatsen wordt vaak gewijd aan de elite die deze lieten bouwen om de vieze steden te ontvluchten. Echter worden ook andere motieven gegeven door Vogelzang (2015). Het zouden modieuze statusobjecten zijn en ze golden daarnaast als economische investering. De handel in de zeventiende eeuw zorgde voor economische groei, waardoor de behoefte groeide om te investeren in kastelen en buitenplaatsen. Deze kastelen of buitenplaatsen blijken later vooral voor de show te zijn gebouwd en om status te laten zien, in plaats dat ze een verdedigende militaire rol speelden (Vogelzang, 2015). In dit onderzoek zal het gaan om buitenplaatsen. In paragraaf 1.2 zullen de functies van buitenplaats nader worden toegelicht.

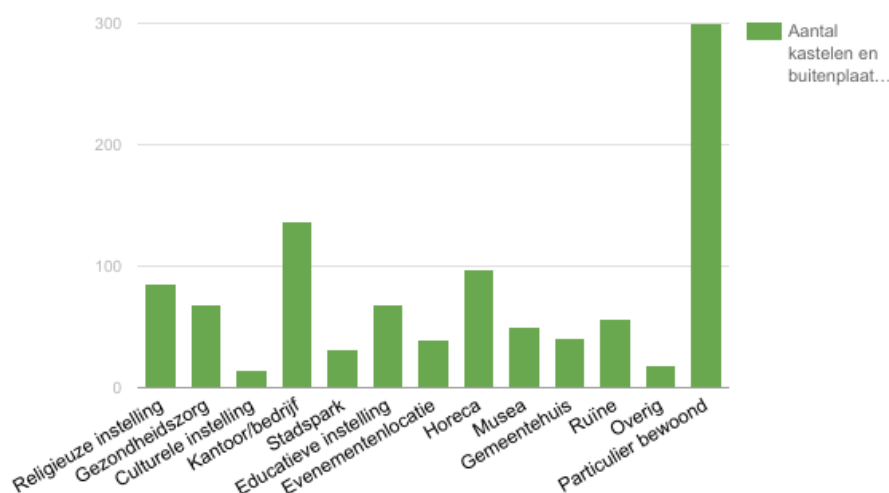
Kastelen en buitenplaatsen zijn te scharen onder de term 'erfgoed'. Over de definitie van erfgoed valt echter te twisten. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zegt het volgende over de definiëring van erfgoed: *‘In algemene zin gaat het (...) om sporen uit het verleden in het heden, die zichtbaar en tastbaar aanwezig zijn. Dat kunnen voorwerpen zijn in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen. Maar ook de daaraan verbonden gebruiken, verhalen en gewoonten. Aldus wordt ook wel onderscheid gemaakt tussen het materieel en immaterieel cultureel erfgoed’* (g.j.). Als dit geplaatst wordt in een grotere context van de samenleving betekent het *“Wat ons als samenleving rest uit het verleden (...). Het is het geheel van verhalen, plekken, gebouwen en objecten die binnen een groep van generatie op generatie wordt overgedragen”* (Cultureel woordenboek, 2017). Het zijn dus de materiële en immateriële overblijfselen uit het verleden. Voor de jaren 70 van de vorige eeuw was het beheer van gebouwd erfgoed, zoals kastelen en buitenplaatsen, vooral toegespitst op wettelijke bescherming (Janssen, Luiten, Renes & Rouwendal, 2013). Daarna werden ze meer ingebed in processen zoals stedelijke vernieuwing, sociaal-economische ontwikkeling en duurzame ontwikkeling. Vooral deze laatste ontwikkeling heeft geleid tot een grotere belangstelling voor hergebruik, herontwikkeling en herbestemming

van erfgoed (Janssen, Luiten, Renes & Rouwendal, 2013). Er werd gepoogd monumentale objecten en plaatsen weg te halen uit hun museale isolement en over te laten gaan in actievare functies. Ze konden nu ook worden ingezet voor hoog commerciële functies, zoals horeca, kantoren en evenemententerreinen (Janssen, Luiten, Renes & Rouwendal, 2013).

1.2 Kastelen als particulier bezit en andere functies

In Nederland hadden kastelen oorspronkelijk vooral een woonfunctie, maar tegenwoordig kunnen kastelen, zoals ander erfgoed, verschillende functies en vaak ook meerdere functies tegelijk hebben (figuur 1.1).

Figuur 1.1: Functies van kastelen en buitenplaatsen in 2017

Bron: De Lange, 2017

Sinds de negentiende eeuw werden kastelen of buitenplaatsen vooral herbestemd als musea, stadsparken of religieuze instellingen, zoals kloosters (Vogelzang, 2017). Kastelen waren door de rijken als woonhuis vaak ingewisseld voor villa's, omdat de woonvoorziening te wensen overliet. Later werd erfgoed meer commercieel ingezet, voor het vervullen van functies als kantoorruimte, horeca en evenementenlocatie (Vogelzang, 2017).

Echter is de woonfunctie nog steeds het meest gebruikelijk en neemt deze de laatste tijd ook toe (tabel 1.1). Uit onderzoek van de NKS blijkt dat er in Nederland 506 kastelen en buitenplaatsen bewoond worden, waarvan 179 particulier bewoonde kastelen (De Lange, 2017). 59 van deze kastelen (33,3%) is opnieuw particulier bewoond, na dus eerst een andere functie gehad te hebben. Waar een kasteel voorheen ook een militaire en verdedigende functie had, verschoof vanaf 1500 de nadruk steeds meer naar de woonfunctie (De Lange, 2017). Door een kasteel een woonfunctie te geven blijft dit beter onderhouden. Vooral in vergelijking met een functie als kantoorruimte of verzorgingstehuis. Deze functies vereisen vaak veel meer aanpassingen aan het gebouw. Dit kan een bedreiging vormen voor de historische waarde en authenticiteit van het gebouw (Van der Laarse, 2005).

De manier van bewoning van de kastelen of buitenplaatsen kan wel nog verschillen. Zo zijn er drie manieren waarop kastelen en buitenplaatsen bewoond worden in Nederland (zie tabel 1.2). Hiervan komt de particuliere bewoning het meeste voor. Ruim twee derde (69,3%) van de kastelen met een woonfunctie worden particulier bewoond. Dit houdt in dat een huishouden geheel eigenaar is van het gebouw (De Lange, 2017).

Tabel 1.1 Aantal bewoonde en opnieuw bewoonde kastelen per provincie

Provincie	Aantal bewoonde kastelen	Aantal opnieuw bewoonde kastelen	Percentage opnieuw bewoonde kastelen
Gelderland	52	19	36,5%
Overijssel	21	9	42,9%
Utrecht	23	4	17,4%
Friesland	0	0	0,0%
Groningen	0	0	0,0%
Drenthe	3	3	100,0%
Zuid-Holland	1	0	0,0%
Noord-Holland	1	0	0,0%
Limburg	64	20	31,3%
Zeeland	4	0	0,0%
Noord-Brabant	10	4	40,0%
Totaal	179	59	33,0%

Bron: De Lange, 2017

Tabel 1.2 Verschillende types bewoonde kastelen

Woontype	Aantal kastelen	Percentage
Deels bewoond	41	22,9%
Appartementen	14	7,8%
Particulier bewoond	124	69,3%
Totaal	179	100,0%

Bron: De Lange, 2017

1.3 Sense of place

Kastelen en buitenplaatsen vormen een onderdeel van de omgeving waarin het dagelijkse leven van mensen zich afspeelt. Fysieke elementen zoals kastelen en buitenplaatsen zorgen voor een 'feitelijke' omgeving. De mensen of omwonenden geven de plaats een bepaalde betekenis en deze interpretatie maakt een plaats maakt tot wat deze is (Tuan 1997; Rydan 1993). In de volgende paragraaf wordt deze *sense of place* verder uiteengezet.

Allereerst is het belangrijk om duidelijk te maken wat er precies met 'plaats' bedoeld wordt. Plaatsen zijn de ruimten waarin het dagelijkse leven van mensen zich afspeelt, of hoe Knox en Marston (1998) het verwoorden: *the settings of people's everyday lives* (Flint, 2016). Om het begrip plaats nog beter te duiden, kan het in drie aspecten worden verdeeld: locatie, locale en sense of place. *Locatie* is de rol die een plaats speelt in de wereld, of de functie die een plaats heeft (is het een toeristentrekpleister, een militaire basis of vooral een woonplaats?). Meestal is een plaats een combinatie van meerdere functies.

Met *locale* wordt verwezen naar de instituties die activiteiten, politiek en identiteit op een bepaalde plaats organiseren. Het zijn de instituties als scholen, families, sportclubs en bedrijven die het sociale leven van een bepaalde plaats bepalen.

Het derde aspect van plaats is *sense of place*. De identiteit van mensen wordt bepaald door allerlei collectieve identiteiten waar ze onderdeel van zijn: gender, afkomst, sociale klasse, beroep, nationaliteit en dus ook plaats. *Sense of place* is een collectieve identiteit gebonden aan een bepaalde plaats; het is het 'unieke karakter' van een plaats zoals Colin Flint het verwoordt in zijn boek *Introduction to Geopolitics* (2016). *Sense of place* is een gangbaar concept om de relatie tussen mensen en de ruimtelijke omgeving te beschrijven (Jorgensen & Stedman, 2001), en dit maakt het een relevant concept in het kader van dit onderzoek. In dit onderzoek wordt namelijk onderzocht in hoeverre de omwonenden van de betreffende kastelen in dit onderzoek waarderen in hun omgeving; de relatie van bewoners met hun omgeving moet worden begrepen, en dit is mogelijk aan de hand van sense of place.

Sense of place is te beschouwen als een multidimensionaal concept wat bestaat uit: (1) identiteit: overtuiging en geloof dat mensen hebben over de relatie tussen zichzelf en de plaats; (2) verbondenheid: emotionele band met de plek; (3) afhankelijkheid: de mate waarin de omgeving bepaald gedrag 'aanspoort' in relatie tot andere plaatsen (Jorgensen & Stedman, 2001).

Sense of place omvat de fysieke omgeving en de sociale constructie waar iemand zich verbonden mee voelt. Ondanks dat beide elementen onderdeel zijn, wordt in veel onderzoek toch de nadruk gelegd op sociale constructie van sense of place en wordt het belang van de omgeving voor de betekenis en ervaring van plaatsen verwaarloosd (Stedman, 2003). In dit onderzoek is het van belang de fysieke omgeving juist te betrekken in de betekenis en ervaring van plaatsen, want het particulier bewoonde kasteel maakt deel uit van deze omgeving en zal invloed hebben op de ervaring en betekenis van de omgeving.

Jorgensen en Stedman (2001) bekijken sense of place als een 'houding'; een attitude. Dit kan een basis vormen voor het begrijpen of sense of place als cognitieve, affectieve en conatieve relatie met menselijke omgevingen moet worden gezien. Hoe staan mensen tegenover hun omgeving? In het algemeen is sense of place de betekenis die verbonden is aan een ruimtelijke instelling door een persoon of groep (Jorgensen & Stedman, 2001). Dit is ook waar dit onderzoek over gaat; welke betekenis verbinden personen, in dit geval de omwonenden van buitenplaats Prattenburg en buitenplaats Gunterstein, aan de ruimte. Welke waarde de omwonenden hechten aan de buitenplaats kan bepaald worden door hun houding

ten opzichte van deze buitenplaats. De definitie van Tuan (1997) aangevuld door Rydan (1993) sluit hierbij aan:

“A place is a center of meaning or field of care that emphasizes human emotions and relationships. It is (...) much more than a point in space (...) but takes in the meanings which people assign to that landscape through the process of living in it”

Deze definitie geeft aan dat een plek bekeken moet worden in relatie tot de mensen die in deze omgeving leven, want het zijn deze mensen die een bepaalde betekenis geven aan een plaats en de plaats maken tot wat deze is. Hieruit volgt dat sense of place niet bestaat uit de feitelijke fysieke omgeving, maar dat het ontstaat door de menselijke interpretaties van deze omgeving.

1.4 Cultuurwaardering van cultuurhistorische objecten op basis van recreatie

Dit is niet het eerste onderzoek naar cultuurwaardering van cultuurhistorische objecten. Coeterier (1995) heeft hier al eerder onderzoek naar gedaan en ook Ginkel (2011) heeft een bijdrage geleverd aan deze kennis door een onderzoek naar kasteelruïnes te doen. Hun bevindingen zullen worden besproken met als aanvulling hierop de verschillende recreatiemotieven die een persoon kan hebben om te recreëren in een bepaalde omgeving.

1.4.1 Cultuurhistorische objecten

Uit onderzoek van Coeterier (1995) blijkt dat waardering van cultuurhistorische objecten (CHO) samenhangt met de waarneming hiervan. De waarneming heeft te maken met de samenhang van het CHO met de directe omgeving. Onder het CHO vallen oude gebouwen, oude landschappen en archeologische vondsten. Door de aanwezigheid van samenhang wordt ook de waardering weer verhoogd. Voor dit onderzoek is het interessant om dit te bestuderen omdat de kastelen en buitenplaatsen in dit geval de cultuurhistorische objecten zijn die omwonenden waarnemen en al dan niet waarderen (Coeterier, 1995).

Coeterier (2002) onderzocht onder andere de manier waarop mensen naar historische gebouwen, waaronder kastelen en buitenplaatsen, kijken. Hiervoor gebruikte hij vier criteria: vorm, functie, kennis en vertrouwdheid. In het rapport wordt genoemd dat er in Nederland een groeiende neiging is om de mening van omwonenden te betrekken bij het bepalen van een plan voor historische objecten en omgevingen, oftewel, herbestemming. Niet alleen experts mogen beslissen, maar de mensen hebben ook een stem. Het beslissingsproces van herbestemming gebeurt steeds meer bottom-up (Coeterier, 2002), en omdat er in dit onderzoek gefocust zal worden op de mening omwonenden sluit het aan bij deze bottom-up visie: de stem van de ‘gewone mens’ telt.

In eerder onderzoek is historische waarde verdeeld in een ‘directe’ kwaliteit van de omgeving voor mensen en een ‘indirecte’ omgevingskwaliteit voor mensen. Historische waarde is een van deze kwaliteiten. Dat historie hier deel van uitmaakt, geeft het belang van historie en historische objecten zoals kastelen en buitenplaatsen aan. De indirecte factor heeft te maken met het onderzoek van Kaplan en Wendt uit 1972, die onderzoek deden naar de relatie tussen visuele complexiteit (het aantal verschillende elementen in een omgeving) en omgevingsfactoren.

De indirecte waarde van een historisch object kan worden ervaren door deze vier factoren (Coeterier, 2002). In dit onderzoek wordt er impliciet ook gelet op deze vier factoren, de omgevingseigenschappen, samenhang, identificeerbaarheid, samengesteldheid of complexiteit en mysterie worden als het ware in het achterhoofd gehouden. Door de deelvraag *in hoeverre waarderen de omwonenden de particulier bewoonde buitenplaats in hun leefomgeving?* zal er onderzocht worden

hoe omwonenden de omgeving waarderen en daarmee zal er ook gevraagd worden naar de samenhang van de omgeving; past de buitenplaats volgens de omwonenden bij hun woonplaats? Identificeerbaarheid zal terugkomen in de zin dat onderzocht zal worden of omwonenden zich al dan niet kunnen identificeren met de buitenplaats. Mysterie wordt verwerkt bij het bestuderen van hoe de buitenplaats gepresenteerd wordt, of er een verhaal of mythe belicht wordt. Dit kan ook in de deelvraag *wat is de mate van kennis van de omwonenden over de particulier bewoonde buitenplaats* naar voren komen: wellicht zijn de omwonenden vooral bekend met de buitenplaats door een mythe rond de buitenplaats. Al deze vier factoren kunnen dus meespelen in hoe een historisch object zoals een buitenplaats of kasteel wordt ervaren en beleefd door omwonenden.

Een soortgelijk onderzoek naar sense of place is uitgevoerd door Ginkel (2011). Ginkel deed onderzoek naar hoe de bezoekers de kasteelruïnes beleefden. Uit dit onderzoek blijkt onder andere dat waardering van bezochte kasteelruïnes afhankelijk is van wat bezoekers van deze ruïnes verwachten te zien (Ginkel, 2011). Dit maakt ook dat wanneer er ingrepen als reconstructie, consolidatie of herbouwing worden gedaan bij historische erfgoed, dit grote gevolgen kan hebben voor de waardering van de bezoekers (Goossen & Boer, 2008).

Nog steeds is er in Nederland een grote aandacht voor erfgoed en het behoud daarvan. Veel historisch erfgoed heeft inmiddels (ook) een andere functie gekregen. Bij herbestemming van een erfgoed is het belangrijk om rekening te houden met het gegeven dat ieder persoon een eigen beleving heeft bij een bepaalde plek. Beheerders moeten rekening houden met deze diversiteit in behoeften bij de keuze voor een nieuwe functie.

1.4.2 Recreatiemotieven

Hoe mensen cultuurhistorische objecten, in dit geval kastelen of buitenplaatsen, waarderen hangt tevens samen met hun recreatiemotief. Dit is het motief wat mensen hebben om te recreëren in een bepaalde omgeving. Er zijn verschillende recreatiemotieven te onderscheiden volgens Goossen, Kruit, Donders en Rooij (2009), namelijk: *'gezelligheid'*, *'er even tussen uit'*, *'interesse'*, *'opgaan in een andere wereld'* en *'sportieve uitdaging'*. Deze motieven kunnen met elkaar botsen. Immers indien er een klimmuur wordt gebouwd bij een ruïne als *'sportieve uitdaging'*, zullen mensen die komen om op te gaan in de natuur, *'opgaan in een andere wereld'*, om de drukte van de stad te ontvluchten een negatieve ervaring hebben met dit stuk erfgoed. Het verschil in beleving van de verschillende recreatiemotieven zorgt er dus voor dat de waardering voor één van de twee negatief beïnvloed zal worden.

Door recreatiemotieven te betrekken in het onderzoek, kan beter onderzocht worden in welke mate de omwonenden de particulier bewoonde buitenplaats waarderen (Goossen, Kruit, Donders & Rooij, 2009). Door een indeling op basis motieven te maken in plaats van activiteiten, wordt er veel gezegd over de eisen die men stelt aan de inrichting van een terrein. De activiteit wandelen geeft geen informatie over achterliggende motieven als bijvoorbeeld rust of gezelligheid. Dit is echter wel van belang om naast de gewenste voorziening, het wandelpad, ook de gewenste omgeving te creëren (Goossen & De Boer, 2008).

Om de recreatiemotieven te onderzoeken, is het van belang deze motieven duidelijk te definiëren en in kaart te brengen wat bij elk motief belangrijk is. Mensen die voor het recreatiemotief *'gezelligheid'* komen vinden het belangrijk dat overal gekomen mag worden en ze vinden drukte niet zo erg. Daarnaast wordt de aanwezigheid van picknickplekken en barbecueplekken, speelweiden, strandjes en horecagelegenheden gewaardeerd. Omdat op de onderzoekslocaties van dit onderzoek geen sprake is van deze zaken, zal *'gezelligheid'* in ons onderzoek verder niet worden meegenomen (Goossen, Kruit, Donders & Rooij, 2009).

Het recreatiemotief '*er even tussen uit*' vraagt vooral om een goed netwerk van wandelpaden en routes waarbij veel groen van belang is. Rust en ruimte zijn daarbij belangrijke omgevingsfactoren. Bij '*interesse*' zijn mensen op zoek naar een historisch landschap waarin het verleden nog terug te zien is met een 'echte natuur'. Daarbij moet veel informatie over de historie te vinden zijn. Bij recreatiemotief '*opgaan in een andere wereld*' willen mensen een ruig landschap waar weinig mensen komen. Ze vinden het dan ook minder erg wanneer sommige plaatsen niet te bereiken zijn. Het laatste recreatiemotief '*sportieve uitdaging*' vindt bereikbaarheid van alle gebieden juist wel belangrijk. Daarnaast is de aanwezigheid van vele (sportieve) voorzieningen belangrijk. De mogelijkheid om te kunnen mountainbiken, paardrijden, kanoën, skaten en joggen wordt bij dit recreatiemotief erg gewaardeerd (Goossen & Boer, 2008).

Goossen, Kruit, Donders en Rooij (2009) geven in een onderzoek aan wat de belangrijkste aspecten zijn voor de verschillende recreatiemotieven. Bij recreatiemotief '*er even tussen uit*' zijn de belangrijkste aspecten 'rust', 'mooi', 'dichtbij' en 'contrast met dagelijkse omgeving'. Bij '*interesse*' zijn dit 'interessant', 'cultuurhistorisch en authentiek', 'biodiversiteit' en 'waar iets te leren valt'. '*Opgaan in een andere wereld*' wordt gekenmerkt door de belangrijkste aspecten 'uniek', 'biodiversiteit' en 'waar iets te ontdekken valt'. Tot slot wordt recreatiemotief '*sportieve uitdaging*' door de aspecten 'uitdagen', 'doel hebben' en 'fysieke prestatie' gekenmerkt (Goossen, Kruit, Donders & Rooij, 2009).

Uit deze verschillende aspecten blijkt dat naast dat sommige recreatiemotieven met elkaar kunnen botsen, ook juist overeenstemming kan plaatsvinden tussen twee motieven. Immers komt 'biodiversiteit' bijvoorbeeld bij meerdere recreatiemotieven voor. Ook zijn er aspecten die (deels) kunnen overlappen zoals 'waar iets te ontdekken valt' en 'interessant'. Er zullen bijvoorbeeld mensen zijn die plekken waar iets te ontdekken valt als interessant zullen beschrijven. Het is belangrijk om te bedenken dat het ene motief de ander niet per definitie uitsluit.

1.5 Cultuurwaardering verschilt per persoon

Zoals al eerder gesteld hangt de waardering van de cultureel erfgoed samen met de waarneming hiervan (Coeterier, 1995). Tevens hangt de waardering samen met de persoon als individu. Zo verschilt de waardering van cultureel erfgoed per man of vrouw (geslacht), per leeftijd en opleidingsniveau (Aalst, 1997; Bourdieu, 1984; Coeterier, 1995). Mannen en vrouwen hebben beide een andere perceptie op cultureel erfgoed evenals ouderen dat hebben ten opzichte van jongeren. Ouderen hebben eenmaal meer tijd om te genieten van cultuur en daardoor meer kennis of waardering (Knulst, 1995).

Ook tussen verschillende kenmerken zijn verschillen zichtbaar. Bourdieu (1984) onderscheidt twee typen elite, namelijk de economische elite (inkomen) en de hoogopgeleide elite. De economische elite laat zich kenmerken door bezit en rijkdom. De hoogopgeleide elite daarentegen laat zich kennen door culturele kennis. Deze laatste groep zal hierdoor een hogere waardering voor, of in iedere geval een mening hebben over, het aanwezige culturele erfgoed, in dit geval de particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen. Vuyk (2014) bevestigt dit door aan te geven dat steeds uit onderzoek blijkt dat de meerderheid van de bezoekers van culturele manifestaties hoger opgeleid is.

Niet alleen de hoogopgeleide elite hebben een connectie met cultureel erfgoed. Ouderen hebben tijd omhanden om erfgoed te bezichtigen of culturele activiteiten te ondernemen (Knulst, 1995). Hierdoor neemt de cultuurparticipatie van deze individuen toe en daarmee vaak ook hun kennis over het culturele object. Dit kan vervolgens hun waardering weer in negatieve of positieve zin beïnvloeden (Donders, Luttik, Goossen, Veeneklaas, Vreke & Weijsschedé, 2011). Dit kan in dit onderzoek op kastelen en buitenplaatsen worden toegepast, door te kijken in

hoeverre ouderen meer waardering hebben voor kastelen en buitenplaatsen dan jongere mensen, aangezien zij andere gewoontes en interesses zullen hebben. Ouderen zijn een belangrijke doelgroep in de culturele sector. In 2040 zal ongeveer 25% van de bevolking in Nederland bestaan uit mensen ouder dan 65 jaar (Vuyk, 2014). Hier moet de samenleving op inspelen en door middel van cultuurparticipatie kan er een positieve draai aan de vergrijzing worden gegeven. Cultuurparticipatie kan ouderen namelijk helpen actief te blijven, is een van de aannames. Bovendien is het aannemelijk dat de cultuursector een terrein is waarop ook mensen van hogere leeftijd actief kunnen zijn (Vuyk, 2014). Wanneer je mensen vraagt waarom ze niet investeren in een bezoekje aan het museum, opera of andere activiteiten uit de kunstensector, zijn de meest voorkomende redenen vaak 'geen geld' en 'geen tijd'. Dit laatste blijkt voor ouderen niet zozeer van toepassing te zijn (Knulst, 1995; Vuyk, 2014). Wanneer er inderdaad wordt uitgegaan van het feit dat ouderen meer tijd hebben voor culturele activiteiten en dat deze deelname een positieve uitwerking kan hebben op ouderen, is het interessant om de factor leeftijd in achtting te stellen bij het onderzoek naar de waardering van de buitenplaatsen Gunterstein en Prattenburg.

Als laatste is het bij persoonskenmerken relevant om de woonduur van de omwonenden mee te nemen in het onderzoek. Immers wordt in onderzoek van het VROM (2004) beschreven dat personen die langer op een bepaalde plaats wonen, zich meer hechten aan deze plaats vergeleken mensen die minder lang in desbetreffende plaats wonen. Uit onderzoek van Konijnendijk en Van Gorp (2016) blijkt dat er een sterk verband is tussen de woonduur en waardering van de onderzochte kasteelruïnes. Gezien het onderwerp in dit onderzoek, kastelen en buitenplaatsen, is dit een interessante uitkomst en reden om ook in dit onderzoek de woonduur mee te nemen.

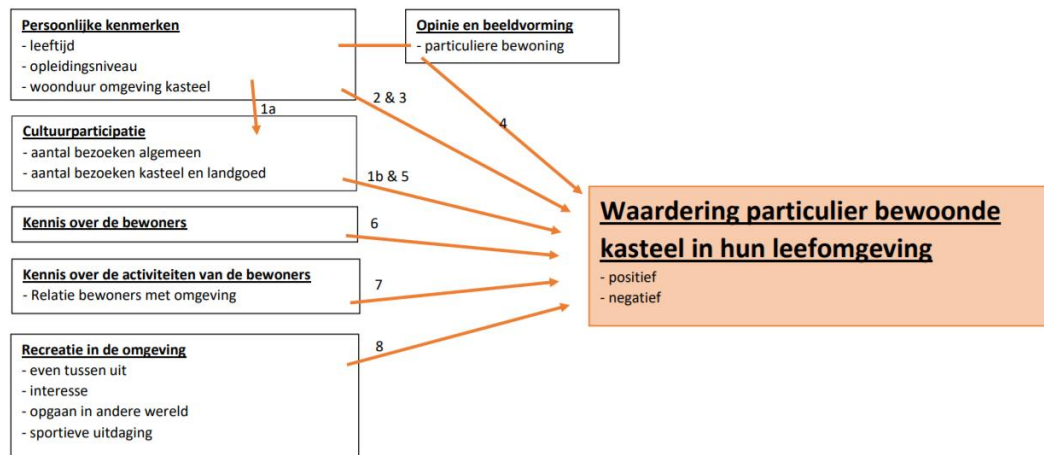
Zoals al eerder vermeld is het hebben van 'geen geld' voor culturele activiteiten een veel voorkomende reden om niet deel te nemen aan culturele activiteiten. Inkomen is altijd een drempel om wel of niet te participeren in cultuur (Vuyk, 2014). Om te zien hoe individuen erfgood waarderen wordt daarom vaak gekeken naar *Willingness To Pay (WTP)*, vrij vertaald bereidbaarheid om te betalen. Hiermee wordt cultureel erfgood een economische zaak. De gehele culturele sector draait om financiën, donaties en dus de economie. Het WTP, en dus de individuele waardering, is om deze reden ook geheel afhankelijk van de economische welvaart van een individu en dus van zijn of haar inkomen (Mazzanti, 2003).

Tot slot wordt duidelijk in het onderzoek van Coeterier (1995) dat kennis een grote rol speelt bij de waardering van cultuur. Zo gaan experts veel meer af op feitelijke kennis, terwijl 'leken' veel meer vertrouwen op hun gevoel (Van den Berg & Casimir, 2002). Dit is tevens de reden dat archeologie aanzienlijk minder wordt gewaardeerd door 'leken'. Archeologie vraagt namelijk te veel feitelijke kennis en inlevingsvermogen van de bezoekers en niet iedere bezoeker heeft of kan dat (Coeterier, 1995; Ginkel, 2011). In het onderzoek van Coeterier (1995) komt ook naar voren dat de waardering voor cultuur direct toeneemt wanneer hun meer kennis is gegeven over het cultuurhistorisch object. Tevens spelen ervaringen en herinneringen in op de gevoelsmatige kennis die iemand heeft over het object. In dit onderzoek zal voornamelijk worden gefocust op de kennis die omwonenden hebben van de bewoners. Hierbij gaat het om wie de bewoners zijn en wat zij voor activiteiten organiseren om het landgoed of huis publiekelijk open te stellen. Een toename van deze kennis zou moeten leiden naar hogere waardering voor de buitenplaatsen in kwestie (Coeterier, 1995).

1.6 Conceptueel model

In de literatuur zijn een aantal algemene inzichten naar voren gekomen die op verschillende wijze invloed kunnen hebben op de waardering van een particulier bewoonde buitenplaats door de omwonenden. Deze zijn weergegeven in onderstaand model (figuur 1.2).

Figuur 1.2: Conceptueel Model met nummering van bijbehorende hypothese

1.6.1 Persoonlijke kenmerken

Voor ieder onderzoek naar beleving zijn de persoonlijke kenmerken van de onderzochte (respondenten) van belang. In dit onderzoek over particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen en zijn omwonenden is dat niet anders. De volgende kenmerken worden behandeld in dit onderzoek: leeftijd en opleidingsniveau. In voorgaande onderzoeken met betrekking tot cultuurwaardering zijn ook deze kenmerken gebruikt om meer info te verschaffen over de wat voor personen cultuur wel of niet waarderen (Aalst, 1997; Bourdieu, 1984; Coeterier, 1995; Mazzanti, 2003). Vanwege de nauwe verbinding tussen cultuurwaardering en de waardering van kastelen en buitenplaatsen zijn deze onderzoeken als voorbeeld genomen om het conceptueel model op te stellen.

Daarnaast wordt woonduur meegenomen in dit onderzoek. Naarmate een individu langer in de omgeving van een buitenplaats woont verandert namelijk de waardering voor de buitenplaats voor deze persoon. Zo blijkt uit onderzoek dat van VROM dat de woonduur van een persoon in een bepaalde plaats in relatie tot de gehechtheid aan die plaats staat (VROM, 2004).

1.6.2 Persoonlijke opinie

Niet alleen hebben persoonlijke kenmerken invloed op hoe omwonenden de buitenplaats waarderen. Ook hun opinie heeft hier invloed op. Deze persoonlijke opinie hangt nauw samen met de persoonlijke kenmerken van een individu. Voor dit onderzoek is het vooral van belang om te weten wat mensen vinden van particuliere bewoning van cultuurhistorische objecten. Dit heeft weer te maken met waarneming en waardering is hier een gevolg van (Coeterier, 1995).

1.6.3 Cultuurparticipatie

Tevens hebben de persoonlijke kenmerken invloed op de cultuurparticipatie van een individu. Zo is bewezen dat ouderen meer tijd hebben om culturele activiteiten te ondernemen (Knulst, 1995). Hiervoor wordt gekeken naar hoe vaak een individu

naar een culturele activiteit gaat of hieraan deelneemt. Dit heeft dus geen betrekking op de particuliere bewoonde buitenplaats, maar de culturele participatie heeft wel invloed op de waardering die een omwonende heeft voor de betreffende buitenplaats.

1.6.4 Kennis over de bewoners

Kennis heeft een directe invloed op de waardering van een cultureel object. Dit geldt dus ook voor particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen. Het kennen van de bewoners is hier een onderdeel van.

1.6.5 Kennis over de activiteiten van de bewoners

Daarnaast gaat kennis ook in op wat de omwonenden weten van de activiteiten van de bewoners. Zijn deze bewoners open toe naar de omliggende buurt? Is het landgoed openbaar? Voor welke doelen wordt dit landgoed gebruikt?

1.6.6 Recreatie in de omgeving

Er zijn verschillende manieren van recreëren te onderscheiden volgens Goossen, Kruit, Donders en Rooij (2009) die van belang zijn voor dit onderzoek, namelijk: *‘er even tussen uit’*, *‘interesse’*, *‘opgaan in een andere wereld’* en *‘sportieve uitdaging’*. Door deze motieven hebben mensen een bepaalde reden om een buitenplaats te bezoeken, maar ook een eis waar hun waardering vandaan komt. Sportievelingen zullen een buitenplaats meer waarderen als er de ruimte is voor sportieve activiteiten.

1.6.7 Waardering van het particulier bewoonde buitenplaats - Sense of place

Sense of place is een gangbaar concept om de relatie tussen mensen en ruimtelijke omgeving te beschrijven (Jorgensen & Stedman, 2001), en dit maakt het een relevant concept in het kader van dit onderzoek. Het slaat terug op de identiteit die een individu heeft in de context van zijn of haar plaats (Flint, 2016). De relatie van bewoners met hun omgeving moet worden begrepen en dit is mogelijk aan de hand van het concept sense of place. Door middel van dit concept wordt in dit onderzoek invulling gegeven aan het woord *‘waardering’*.

1.7 Hypothesen

De ouderen hebben tijd omhanden om erfgoed te bezichtigen of culturele activiteiten te ondernemen (Knulst, 1995; Vuyk, 2014). Dit zijn onder andere de mensen die langs het (particulier bewoonde) buitenplaats lopen en weten van zijn bestaan. Hierdoor neemt de cultuurparticipatie van deze individuen toe en daarmee vaak ook hun kennis. Dit beïnvloedt vervolgens hun waardering weer in negatieve of positieve zin. Bovendien blijkt uit onderzoek van (Donders et al., 2011) dat voorkeuren van activiteiten kunnen veranderen naarmate mensen ouder worden. Hier kan de volgende hypothese uit worden getrokken, om deze theorie toe te passen op ons onderzoek:

- 1a. *Omwonenden met een oudere leeftijd hebben een hogere cultuurparticipatie.*
- 1b. *Ouderen waarderen de buitenplaats in hun leefomgeving meer dan jongere mensen*

Tevens noemt Bourdieu (1984) in een onderzoek dat hoogopgeleide elite zich kenmerken door culturele kennis. Meer kennis leidt tot meer waardering van iets, of in ieder geval tot een mening over een bepaald onderwerp. Vuyk (2014) stelt bovendien meervoudig onderzoek steeds uitwijst dat de meerderheid van de bezoekers van culturele activiteiten hoger opgeleid is. Hieruit kan de volgende hypothese worden opgesteld:

- 2. *Hoogopgeleiden hebben meer waardering voor de aanwezigheid van de particulier bewoonde buitenplaats in hun leefomgeving.*

Volgens onderzoek van VROM staat de woontijd van een persoon in een bepaalde plaats in relatie tot de gehechtheid aan die plaats (VROM, 2004). Dit kan betekenen dat wanneer mensen langer bij een buitenplaats in de buurt wonen, zij het buitenplaats meer zullen gaan waarderen. Hieruit kan de volgende hypothese worden geformuleerd:

- 3. *Hoe langer mensen wonen in de omgeving van de buitenplaats hoe meer zij de buitenplaats waarderen.*

De hypothese die voortkomt uit persoonlijke opinie is:

- 4. *Hoe positiever mensen staan tegenover de particuliere bewoning van de buitenplaats, hoe meer zij de buitenplaats waarderen in hun leefomgeving*

De hypothese met betrekking tot cultuurparticipatie:

- 5. *Hoe actiever mensen participeren in de culturele sector, hoe meer zij ook de buitenplaats waarderen.*

In een onderzoek van Coeterier (1995) werd gesteld dat voor cognitieve waardering van cultuurhistorische objecten, kennis van deze objecten vereist is. Kennis over de bewoners van de particulier bewoonde buitenplaats en de relatie met deze bewoners met de directe omgeving zou hierbij dus de waardering van de particulier bewoonde buitenplaats positief kunnen beïnvloeden. Hieruit volgen de volgende hypothesen:

- 6. *Omwonenden die weten wie de bewoners van de particulier bewoonde buitenplaats zijn, waarderen de buitenplaats meer in hun leefomgeving*
- 7. *Omwonenden met kennis over de activiteiten van de bewoners met betrekking tot de buitenplaats waarderen het meer in hun leefomgeving*

De verschillende recreatiemotieven die Goossen, Kruit, Donders en Rooij (2009) benoemen, wijzen op de verscheidenheid van verwachtingen bij historisch erfgoed. Deze verwachtingen kunnen met elkaar botsen, waardoor sommige bezoekers van historisch erfgoed een negatieve ervaring beleven. Hiervan kan de volgende hypothese worden afgeleid:

- 8. *De waardering van omwonenden voor de particulier bewoonde buitenplaats stijgt wanneer de recreatiemotieven van de omwonenden aansluiten op de mogelijkheden die het landgoed biedt.*

Hoofdstuk 2 - Methoden

Dit tweede hoofdstuk bevat informatie en verantwoording over de keuzes die zijn gemaakt in het opstellen van het onderzoek en de dataverzameling. Allereerst wordt er ingegaan op de methodische beslissingen; welke keuzes zijn er gemaakt met betrekking tot de enquête. Hierna komt de operationalisatie waarin uiteengezet wordt welke begrippen zijn gebruikt in de enquête en hoe deze zijn gedefinieerd. Vervolgens wordt de doelpopulatie omschreven en het onderzoeksgebied. Op basis van deze twee gegevens is een steekproefkader opgesteld. Met dit steekproefkader is een dataverzamelingsplan opgesteld wat ook zal worden omschreven met als laatste de analysemethode van de gegevens die uit de enquête komen.

2.1 De methodische beslissingen

In deze eerste paragraaf worden de methodische beslissingen toegelicht. Dit houdt in dat de keuzes die gemaakt zijn met betrekking tot de manier van dataverzameling zullen worden uitgelegd. Vanwege de kwantitatieve insteek is er gekozen voor een enquête op basis van een steekproefkader. Hierdoor zijn de resultaten generaliseerbaar naar de totale onderzoekspopulatie. De gebruikte enquête is bijgevoegd in bijlage VI.

2.1.1 De enquête

Er is bewust gekozen voor een enquête om door middel van open en gesloten vragen kwantitatieve data te verkrijgen van de omwonenden in Veenendaal, Rhenen en Breukelen. In een grootschalig veldonderzoek zoals dit onderzoek, worden over het algemeen vragenlijsten of enquêtes gebruikt (Scheepers et al., 2016). Deze bewuste keuze voor de enquête is gemaakt, omdat via deze weg binnen korte termijn veel data kan worden verzameld, in tegenstelling tot een kwalitatieve methode als interviewen. Bij observeren, een andere manier van dataverzameling, kan de benodigde kennis niet verkregen worden. Hierdoor was het verantwoord om in dit onderzoek voor de kwantitatieve methode enquêteren te kiezen.

De enquête is gestandaardiseerd. Dit betekent dat alle respondenten die hetzelfde kenmerk hebben dat voor dit onderzoek relevant is, ook dezelfde enquête voor zich krijgen (Scheepers et al., 2016). Aangezien alle respondenten van dit onderzoek in een straal van twee kilometer rondom een particulier bewoonde buitenplaats wonen (het meest relevante kenmerk in dit onderzoek), hebben alle respondenten dezelfde vragen gekregen, afgestemd op de juiste omgeving. Zo is er een enquête voor de omwonenden van Prattenburg en een enquête voor de omwonenden van Gunterstein gemaakt. Deze zijn geheel identiek op de benaming van de betreffende buitenplaats na. Doordat de enquête gestandaardiseerd is kunnen de antwoorden makkelijk vergeleken worden en is het onderzoek replicerbaar (Scheepers et al., 2016). Dit is belangrijk voor dit onderzoek want in principe zou het onderzoek tevens voor andere particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen in Nederland uitgevoerd moeten kunnen worden.

Om de enquête zo overzichtelijk mogelijk te houden zijn de vragen ingedeeld aan de hand van thema's. Aan het begin zijn de algemene vragen over de kennis die mensen hebben over de buitenplaats en de bewoners. Als mensen geen kennis hebben over de buitenplaats, worden zij direct doorgestuurd naar vraag 22. Dit houdt in dat voor deze bewoners de vragen over zichtbaarheid, behoud erfgoed, particuliere bewoning, bezoekfrequentie en toegankelijkheid overgeslagen worden. Wel beantwoorden zij de vragen met betrekking tot hun mening over kastelen en

buitenplaatsen, toegankelijkheid in het algemeen, cultuurparticipatie en de persoonskenmerken.

De persoonskenmerken bevinden zich bewust aan het eind van de enquête. De enquête besloeg 10 tot 15 minuten en is hiermee aan de lange kant. Omdat de laatste paar vragen gemakkelijk in te vullen zijn, voelt de enquête minder lang voor de respondent en zal deze minder gefrustreerd raken. Persoonskenmerken zijn gemakkelijk in te vullen, doordat mensen in de meeste gevallen deze kennis paraat hebben. Hiervoor is mede gekozen omdat deze opbouw aansluit bij wat Scheepers et al. (2016) adviseren: eerst een aantrekkelijke makkelijke vraag (door in dit geval een afbeelding te gebruiken met de vraag of respondenten het gebouw op een foto herkennen), gevolgd door in het midden vragen in thema's met de moeilijkste vragen en als afsluiter de makkelijkere vragen zoals de persoonskenmerken.

2.1.2 Open en gesloten vragen

In de enquête wisselen open en gesloten vragen elkaar af. Daarnaast zijn er nog vragen die zijn opgesteld met een zogeheten likertschaal. Dit houdt in dat de respondent zijn of haar mening weergeeft door een keuze te maken tussen 'zeer oneens' tot 'zeer eens'. Het grootste gedeelte van de vragen is gesloten, omdat dit voor de hand ligt bij kwantitatief onderzoek. In een kortere tijd kunnen meer mensen geënuquêteerd worden en de antwoorden zijn beter te vergelijken en te toetsen (Scheepers et al., 2016). Om deze reden is ook gekozen om overige opmerkingen van respondenten niet op te nemen in de resultaten.

De open vragen zijn eveneens belangrijk. Sommige vragen zoals 'Kunt u in het kort beschrijven wat u over de bewoners weet' (vraag 10, zie bijlage VI) zijn bewust open gelaten om de antwoorden niet te sturen. Wanneer er opties waren gegeven in plaats van een open regel, geven mensen sociaal wenselijke antwoorden. Door de vraag open te houden wordt er een niet gestuurd antwoord ingevuld en is er ruimte voor nieuwe informatie. Daarnaast kunnen ze in eigen woorden antwoorden, wat ook een voordeel van open vragen is (Scheepers et al., 2016).

2.2 De operationalisatie

In deze paragraaf zal worden ingegaan op de belangrijkste concepten die in dit onderzoek van toepassing zijn en hoe deze meetbaar zijn gemaakt in de enquête. Ook de verantwoording van de bijkomende keuzes zullen worden beschreven.

In dit onderzoek zijn meerdere concepten en begrippen gebruikt. Met betrekking tot de persoonskenmerken wordt er gekeken naar de leeftijd, het opleidingsniveau en de woonduur van de respondent in de omgeving van Breukelen, Veenendaal of Rhenen. Daarnaast wordt er gevraagd naar de opinie en beeldvorming met betrekking tot de buitenplaats, de cultuurparticipatie, de kennis over de buitenplaatsen en de bewoners, recreatie en de waardering. De waardering hangt ook weer samen met het concept 'sense of place'. De verbanden tussen deze concepten staan beschreven in het vorige hoofdstuk en zijn dus gebaseerd op eerder gedaan onderzoek. Dit onderzoek zal uitwijzen of deze concepten ook in verband met elkaar staan voor de waardering van particulier bewoonde kastelen door omwonenden.

2.2.1 Persoonskenmerken

De persoonskenmerken die relevant zijn voor dit onderzoek zijn leeftijd, opleidingsniveau en woonduur. De eerste twee hebben effect op de cultuurparticipatie van mensen, wat weer effect heeft op de waardering van cultureel erfgoed. Het kenmerk woonduur heeft op zichzelf effect op de relatie van een persoon met een bepaalde plaats. Hoe langer iemand op een plek woont (in dit geval in de omgeving van een buitenplaats) hoe hechter degene is met de plek (VROM, 2004). In hoeverre die persoon een historisch object in de omgeving, in dit geval de buitenplaats, meer waardeert zal uit dit onderzoek blijken.

In het onderdeel over persoonskenmerken zijn drie vragen opgenomen waar gevraagd wordt naar leeftijd in jaren (open vraag), opleidingsniveau verdeeld in categorieën (gesloten vraag) en woonduur in jaren (open vraag). Er is gekozen bij leeftijd en woonduur voor open vragen, omdat hier concrete getallen uitkomen die gemakkelijk in het computerprogramma SPSS verwerkt kunnen worden. De variabele opleidingsniveau is in categorieën opgedeeld, zodat de antwoorden van respondenten onderling te vergelijken zijn, in plaats van veel verschillende antwoorden waarmee soms hetzelfde bedoeld wordt. Ook is het op deze manier gemakkelijk voor de respondent om te zien welk antwoord van hem of haar verwacht wordt bij deze vraag. De categorieën zijn:

- Geen opleiding
- Basisonderwijs
- LBO, LTS, LEAO, LHNO
- VMBO
- MBO, MULO, MTS
- HAVO, VWO, HBS/MMS
- HBO, WO

Er is voor deze brede hoeveelheid categorieën gekozen, omdat hierin alle onderwijsmogelijkheden (zowel basisschool, voortgezet onderwijs als vervolgstudies) in Nederland opgenomen zijn. Elke respondent kan daarom een antwoord aanvinken.

2.2.2 Persoonlijke opinie ten opzichte van particuliere bewoning

Zoals blijkt uit het theoretisch kader (hoofdstuk 1), wordt het merendeel van de kastelen en buitenplaatsen in Nederland particulier bewoond. Kastelen kunnen daarnaast of in plaats van particuliere bewoning ook andere functies bekleden zoals restaurant, hotel, kantoor, etc. Aangezien er nog weinig onderzoek naar particulier bewoonde kastelen is gedaan, is er ook weinig literatuur over verscheidene aspecten van dit onderwerp te vinden. Wel leek het relevant om voor dit onderzoek om te kijken naar de persoonlijke opinie van omwonenden t.o.v. particuliere bewoning van kastelen en buitenplaatsen. Als een omwonende particuliere bewoning van buitenplaatsen op zichzelf al als negatief beschouwt, zou dit kunnen leiden tot een slechtere waardering van de buitenplaats in dit onderzoek, omdat deze beide particulier bewoond worden. Vandaar dat dit nog niet zo sterk onderzochte kenmerk toch betrokken wordt in het onderzoek.

Wel is reeds benoemd in het theoretisch kader dat Couterier (1995) voor zijn onderzoek naar de kijk van mensen op historische gebouwen vier criteria onderscheidde, waaronder functie, waaruit mag worden geconcludeerd dat functie van invloed is op hoe mensen een gebouw zien en waarderen.

In de enquête worden specifieke stellingen opgesteld die de mening van omwonenden bevragen op het gebied van deze particuliere bewoning. Deze stellingen met bijbehorende score-indeling (van zeer oneens, -2, naar zeer eens, 2) vormen samen een likertschaal. Hiervoor is gekozen bij dit concept, omdat een mening erg moeilijk meetbaar is. Door meerdere stellingen te formuleren, in plaats van één vraag, wordt het concept meetbaar en kunnen eventuele stellingen die niet het construct meten achteraf eruit gehaald worden om zo een consistent meetinstrument over te houden. De stellingen die gebruikt zijn voor het meten van dit construct zijn samen intern consistent met een Cronbach's alpha van 0,7 wat duidt op een net aan voldoende interne consistentie van de items. De likertschaal is dus voldoende betrouwbaar in het meten van het beoogde construct.

2.2.3 Cultuurparticipatie

Uit het theoretisch kader (hoofdstuk 1) blijkt ook dat leeftijd en opleidingsniveau invloed hebben op de cultuurparticipatie van mensen (Vuyk, 2014; Bourdieu, 1984). Door deze twee variabelen, leeftijd en opleidingsniveau, te meten door middel van redelijk simpele vragen in de enquête (zie hierboven), kan gemeten worden in hoeverre dit daadwerkelijk effect heeft op de participatie in culturele activiteiten. Ook wijst ander onderzoek (Donders et al., 2011) uit dat wanneer de cultuurparticipatie van een individu toeneemt, tevens de kennis over het culturele object toeneemt wat vervolgens de waardering hiervan positief of negatief kan beïnvloeden. Door dit gegeven is het relevant om te kijken naar de bezoekfrequentie van dergelijke culturele voorzieningen zoals kunsttentoonstellingen, concerten en toneelvoorstellingen (Vuyk, 2014). In een onderzoek van Stichele & Laerman (2004) worden variabelen gebaseerd op betrekking van het bezoek. Hierin worden operavoorstellingen, klassieke concerten en/of festivals, ballet- en/of dansvoorstellingen, musea en/of tentoonstellingen, bijwonen van concerten en bioscoopbezoeken bedoeld. Deze punten zijn in de enquête samengevoegd in de volgende punten: 'dansvoorstellingen', 'theatervoorstellingen', 'musea', 'film', en 'monumenten en historische gebouwen'. Daarbij kan tot slot dus een link gemaakt worden tussen leeftijd, opleidingsniveau, cultuurparticipatie en waardering van particulier bewoonde kastelen.

Opvallend is dat 'muziek' niet in de enquête is opgenomen, terwijl deze categorie in het onderzoek van Stichele & Laerman (2004) wel ruimschoots aanwezig is. Dit is echter in de enquête vergeten op te nemen. Hierdoor zullen sommige mensen zich te kort gedaan voelen door het ontbreken van die categorie.

Voor het meten van de bezoekfrequentie van de respondenten is gebruik gemaakt van een soort frequentietabel. Hier zijn culturele voorzieningen in opgenomen waarbij een respondent kan aangeven of hij de voorziening gebruikt en hoe vaak. Op deze manier wordt de respondent geholpen met wat er bedoeld wordt met culturele voorzieningen. Tevens zorgen de gesloten categorieën van de frequentie ervoor dat dit achteraf makkelijk te vergelijken is. Bij een open vraag zouden de frequenties erg uit elkaar kunnen gaan lopen en zo een vertekend beeld geven als gekeken zou worden naar bijvoorbeeld het rekenkundig gemiddelde.

2.2.4 Kennis

Twee andere kenmerken van de omwonenden die relevant zijn bij onze meting van de waardering van de particulier bewoonde buitenplaats hebben te maken met het

concept kennis over de buitenplaats. Kennis speelt een grote rol bij de waardering van cultuur (Couterier, 1995). In het onderzoek van Couterier (1995) wordt aangegeven dat de waardering voor cultuur toeneemt met de kennis die een persoon heeft van het object. Omdat in dit onderzoek particulier bewoonde buitenplaatsen centraal staan als culturele objecten, zal er hier gekeken worden naar de kennis over de bewoners en kennis over de activiteiten die de bewoners organiseren m.b.t. de omgeving. Een verwachting aan de hand van de literatuur is dat wanneer de omwonenden weten wie er in de buitenplaats wonen en hier verbondenheid mee voelen, zij meer waardering voor deze buitenplaats zullen voelen. Hiernaast is dus de kennis die de omwonenden hebben van de activiteiten die de bewoners organiseren belangrijk. Hieronder valt wat de bewoners doen met de buitenplaats, hierbij kan gedacht worden aan activiteiten als rondleidingen, openstelling voor basisscholen, wijnproeverijen, enzovoorts. Om deze twee concepten te meten zijn er verschillende vragen opgenomen in de enquête die betrekking hebben op of de omwonenden weten wie de bewoners zijn en wat voor een activiteiten zij organiseren voor de omwonenden van de buitenplaats. Hier kunnen de respondenten aangeven of zij de bewoners betrokken vinden of niet. Er wordt hierbij gevraagd naar 'enige kennis', ofwel of ze iets afweten van de bewoners en de eventuele activiteiten. Te specifieke open vragen over wat de respondenten zouden weten, zouden achteraf moeilijk te analyseren en vergelijken zijn.

2.2.5 Recreatiemotieven

In het theoretisch kader (hoofdstuk 1) zijn meerdere onderzoeken genoemd (Goossen et al., 2009; van Ginkel, 2011; Goossen & Boer, 2008) waarbij recreatie als factor naar voren kwam die invloed heeft op hoe mensen cultureel erfgoed waarderen. Kastelen en buitenplaatsen vallen ook onder cultureel erfgoed, waaruit blijkt dat het ook hiervoor interessant is om naar recreatie te kijken en hoe dit verband houdt met het al dan niet waarderen van (particulier bewoonde) kastelen en buitenplaatsen. Uit de literatuur blijkt dat als een manier van recreatie mogelijk is bij het culturele erfgoed, diegene met dat motief het positief zal waarderen. Aan de andere kant zal het zo zijn dat wanneer het recreatiemotief botst met andere motieven of niet mogelijk is, diegene het culturele erfgoed negatief zal waarderen. Er zijn verschillende recreatiemotieven te onderscheiden, waarvan enkele voor dit onderzoek relevant waren. Deze zijn als vraag verwerkt in de enquête van het onderzoek. Er worden een aantal redenen opgesomd waarbij de respondent kan kiezen wat voor hem of haar van toepassing is (zie vraag 13 in bijlage VI). Om deze categorieën te kunnen meten, zijn er in reeds uitgevoerde onderzoeken variabelen aan toegekend (Goossen et al., 2009), die ook in de vragen van de enquête zijn opgenomen. Deze zijn hieronder, naast het bijbehorende recreatie motief, in groen aangegeven.

- Er even tussenuit - Rust, mooi, dichtbij en contrast met dagelijkse omgeving
- Interesse - Interessant, Cultuurhistorisch en authentieke karakter, biodiversiteit en waar iets te leren valt
- Opgaan in een andere wereld - Biodiversiteit en waar iets te ontdekken valt
- Sportieve uitdaging - Fysieke prestatie

Aangezien ook van belang is erachter te komen of mensen bepaalde manieren van recreëren missen, en hierdoor de buitenplaats negatiever waarderen, wordt in de enquête tevens hiernaar gevraagd. In het onderzoek van Feltmann (2011) over ruïnes wordt een soortgelijke vraag gesteld, namelijk hoe de omwonenden de ruïne in de toekomst wensen te beleven. Zien de ondervraagde omwonenden van de ruïnes ze het liefst op de manier zoals ze nu gebruikt worden, wensen ze een andere functie(s) of willen ze de ruïne helemaal zien verdwijnen? Soortgelijke vragen worden in de enquête van dit onderzoek ook gesteld om de waardering van de buitenplaats te meten, wat het uiteindelijke doel van dit onderzoek is. Er is hierbij gekozen voor open vragen, omdat van tevoren niet te voorspellen is welke eventuele wensen met betrekking tot recreatie respondenten voor de buitenplaats en haar omgeving zouden kunnen hebben.

2.2.6 Sense of place

Waardering van de buitenplaats is de afhankelijke variabele in dit onderzoek. Waardering in het algemeen hangt voor een groot deel samen met het concept sense of place. Zoals in het voorgaande hoofdstuk beschreven staat, is sense of place een gangbaar concept om de relatie tussen mensen en de ruimtelijke omgeving te beschrijven. Hierbij kan gedacht worden aan wat de relatie is van het individu met de omgeving, hoe zij hun omgeving zien en wat hun houding is ten opzichte van de omgeving en zijn objecten (Jorgensen & Stedman, 2001). In dit onderzoek wordt gekeken naar de 'verbondenheid' in de driedeling van sense of place. Hierbij gaat het om de band die een persoon heeft met zijn omgeving, in dit geval de band van omwonende met de buitenplaats. Dit zal tevens gemeten worden aan de hand van een likertschaal. De items van deze likertschaal zijn onderling intern consistent met een Cronbach's alpha van 0,85, wat duidt op een goede interne consistentie. De likertschaal is dan dus betrouwbaar en de items van de schaal meten het construct.

Verder kunnen de hierboven genoemde concepten bijdragen aan het meten van sense of place. Aangezien waardering centraal staat in het onderzoek, is dit het uiteindelijke doel: om erachter te komen of de besproken concepten, zoals kennis over de buitenplaats, kennis over de bewoners en hun activiteiten, cultuurparticipatie, recreatiemotieven, en persoonlijke opinie, daar inderdaad invloed op hebben.

2.3 De populatie

De resultaten van het onderzoek moeten uiteindelijk generaliseerbaar zijn naar de gehele doelpopulatie. Deze populatie betreft omwonenden van Prattenburg in Veenendaal en Gunterstein in Breukelen vanaf 18 jaar. Er wordt echter wel onderzoek gedaan naar huishoudens, omdat de mensen binnen een huishouden vaak hetzelfde zullen denken over zaken. De straal waarbinnen de omwonenden dienen te wonen is 2 kilometer. Dit is zo bepaald omdat het onderzoeksgebied anders te klein wordt, en er waarschijnlijk een te kleine steekproef over zou blijven (gezien de kans op non-respons). Hierdoor zouden de resultaten niet generaliseerbaar meer zijn voor de hele populatie.

2.3.1 Respondenten

De respondenten die een enquête kunnen invullen zijn door middel van een aselechte steekproef uit de database getrokken. Dit houdt in dat alle eenheden in de database

in principe evenveel kans hebben gehad om getrokken te worden. Het complete steekproefkader van Veenendaal bestond uit 8085 adressen. Door de random keuze van 1600 adressen van dit steekproefkader is de steekproef waarschijnlijk generaliseerbaar voor de gehele populatie. Bij het besluit om 1600 adressen per plaats te selecteren is er gedacht aan een non-respons van 80 procent. Immers is er ook overdag geënquêteerd waardoor er veel mensen niet thuis konden zijn. Daarnaast is de enquête vrij lang geworden, waardoor er rekening mee wordt gehouden dat mensen niet de behoefte voelden om de enquête in te vullen.

In Breukelen omvatte het steekproefkader 4225 adressen, waaruit wederom 1600 adressen zijn getrokken. Onder de operationele populatie vallen in dit geval de omwonenden van buitenplaats Prattenburg en omwonenden van Gunterstein, beide binnen een straal van 2 kilometer, omdat dit de populatie is die in het steekproefkader is opgenomen. Dit is dus de populatie waarover de resultaten van toepassing zijn.

2.4 Het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bestaat uit de gemeente Breukelen en de gemeente Veenendaal. Bij Veenendaal is het gebied Rhenendael (gemeente Rhenen) ook onderdeel van het onderzoeksgebied. In het verdere verloop van dit onderzoek zal echter voor het gemak enkel Veenendaal als plaats genoemd worden. Wanneer er Veenendaal wordt gezegd, wordt er Veenendaal inclusief Rhenendael bedoeld.

Breukelen en Veenendaal zijn gekozen vanwege de aanwezigheid van de particulier bewoonde buitenplaatsen Gunterstein te Breukelen en Prattenburg te Veenendaal. De populatie bevindt zich hierom ook in dit onderzoeksgebied. In deze paragraaf zal verder ingegaan worden op de kenmerken van deze twee gemeenten en de buitenplaatsen.

Het onderzoek is uitgevoerd rondom een buitenplaats in de gemeenten Breukelen en Veenendaal. Er is om meerdere redenen gekozen voor deze twee buitenplaatsen. Ten eerste is de belangrijkste reden dat deze beide gebouwen al lange tijd particulier bewoond worden, wat een harde eis is voor dit onderzoek aangezien het gaat over particulier bewoonde buitenplaatsen. Verder moesten er genoeg omwonenden in de omgeving van de buitenplaatsen wonen om een representatieve steekproef te kunnen trekken, dit is tevens bij beide buitenplaatsen het geval. Ook hebben beide buitenplaatsen een landgoed wat (deels) toegankelijk is voor publiek. Dit zou bij kunnen dragen aan wat de omwonenden van de buitenplaats afweten en of ze in de buurt zijn geweest. Tot slot is het een praktisch voordeel dat beide plekken redelijk makkelijk te bereiken zijn met het openbaar vervoer of de fiets. Om deze laatste twee redenen is er ook een buitenplaats afgevallen. Kasteel Oudaen in Breukelen is tevens een particulier bewoonde kasteel, maar heeft geen landgoed eromheen en is ook vrij lastig te bereiken. Daarom is dit kasteel buiten beschouwing gelaten in het onderzoek. Hieronder zal over beide buitenplaatsen meer informatie gegeven worden.

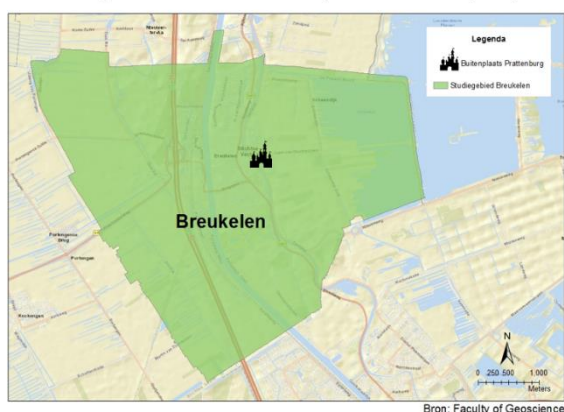
2.4.1 Onderzoeksgebied Breukelen en Veenendaal

De onderzoeksgebieden die betrokken zullen worden in dit onderzoek zijn dus Breukelen in de gemeente Stichtse Vecht, en Veenendaal in de gemeenten Veenendaal. De gemeente Stichtse Vecht is een fusie van de gemeenten Breukelen, Maarssen en Loenen, waar de rivier de Vecht doorheen loopt. Aan deze rivier ligt ook het dorp Breukelen. In en om het dorp zijn meerdere buitenplaatsen aanwezig, zoals Nijenrode, Oudaen en Gunterstein, waarvan de eerste een

particuliere business school is en de laatste twee particulier bewoond worden (VVV Stichtse Vecht, 2017). De aandacht van dit onderzoek is dan ook gevestigd op deze twee particulier bewoonde buitenplaatsen.

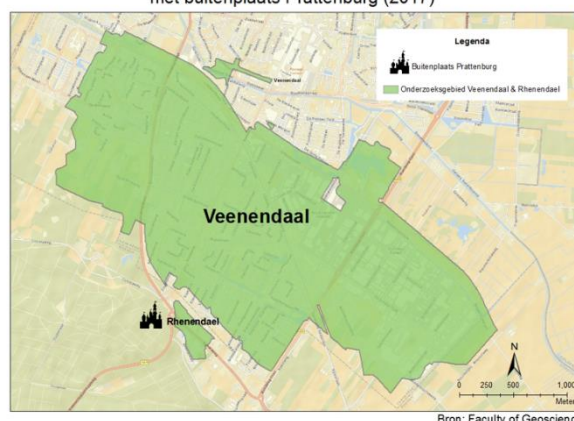
Figuur 2.1

Studiegebied Breukelen met buitenplaats Gunterstein (2017)

Figuur 2.2

Studiegebied Veenendaal & Rhenendaal met buitenplaats Prattenburg (2017)

2.4.2 Buitenplaats Gunterstein

Gunterstein (figuur 1.2) ligt in het dorp Breukelen aan de rivier de Vecht. De buitenplaats stamt uit het begin van de 15e eeuw en is sinds die tijd vernietigd en herbouwd. Door erving is het buitenplaats altijd in dezelfde familie gebleven, namelijk familie Quarles van Ufford (Kastelen in Utrecht, g.j.). Het staat op een eiland met daaromheen een gracht. Er is naast het hoofdgebouw ook een koetshuis met stal en orangerie aanwezig. Gunterstein heeft tevens een groot omringend landgoed, bestaande uit een boomgaard, weilanden en een bos (Utrechtse Buitenplaatsen, g.j.). Hierdoor is het interessant om te kijken naar wat voor een invloed dit heeft op de sense of place van mensen of dat ze het buitenplaats en het landgoed bij hun recreatiemotieven en wensen vinden passen.

Figuur 2.3: buitenplaats Gunterstein (John Wennips, g.j)

2.4.3 Buitenplaats Prattenburg

Het hoofdgebouw Prattenburg werd in de periode van 1887 tot 1890 gebouwd op de plaats waar toentertijd een boerderij uit de late 16e eeuw eerder heeft gestaan (Rijksmonumenten, 2014). Links van het landhuis ligt het koetshuis. Prattenburg is sinds de 17^e eeuw eigendom van de familie Van Asch van Wijck en het landgoed is door overerving nog altijd onderdeel van de familie Van Asch van Wijck (Utrechtse

buitenplaatsen, g.j.). Buitenplaats Prattenburg is gelegen in de gemeente Veenendaal en is ruim 430 hectare groot. Daarvan is het merendeel (385 hectare) bos, ruim 17 hectare park en zijn er een paar kleine heideterreinen. De overige oppervlakte bestaat uit landbouwgrond. Prattenburg is een particulier landgoed met een woonfunctie, maar het bos is opengesteld voor het publiek. Het park is uitsluitend op aanvraag voor groepen te bezichtigen (Landgoed Prattenburg, g.j.). De adellijke familie besteedt aandacht aan het onderhoud van het landgoed en natuurgebied (De Persgroep Nederland, 2017). Er wordt gefocust op het ontwikkelen en onderhouden van het landgoed zodat het in stand wordt gehouden voor de volgende generaties (Ermstrang, 2012). Zo wordt er actief toezicht gehouden om het bos te beschermen en er is een vriendenstichting met als doel om door middel van hulpactiviteiten de rijke geschiedenis van Prattenburg meer onder de aandacht te brengen. Ook houdt deze stichting zich bezig met het aantrekkelijker maken van het bos (Landgoed Prattenburg, g.j.). Deze houding zou van positieve invloed kunnen zijn voor de waardering van de omwonenden. Het is interessant voor dit onderzoek om te kijken of de omwonenden deze houding als positief ervaren en hierdoor de buitenplaats meer waarderen.

*Figuur 2.4: Landgoed Prattenburg
(geen fotograaf vermeld)*

2.5 Het steekproefplan

De steekproef wordt getrokken uit een database waarin alle huisnummers in het postcodegebied zijn opgenomen die als woonfunctie gebruikt worden. Deze database (1600 eenheden) vormt dus het steekproefkader en wordt opgesteld door de gehele werkgroep met behulp van de website www.postcode.nl. Op deze site is ieder huisnummer en straatnaam die in het desbetreffende postcodegebied ligt te vinden, inclusief de functie van ieder adres. Door alle woonfuncties van een postcodegebied in een excel-bestand te hebben gezet ontstond er een database waaruit een aselechte steekproef kon worden getrokken van de gehele populatie. Gebouwen die functioneerde als winkels, kantoren of andere mogelijkheden dan bewoning zijn hierin dus niet meegenomen.

In Breukelen betreft het slechts één postcodegebied, namelijk 3621. Overigens zijn in dit postcodegebied enkele straten weggelaten, omdat deze zich aan de overkant van het Amsterdam Rijnkanaal bevinden. Omdat het reizen van deze plekken naar de overkant van het kanaal veel tijd in beslag zou nemen, is er gekozen om de postcodes 3621 LA, LB, LC, LD, LH en LX uit het steekproefkader te laten.

Veenendaal betreft de postcodegebieden 3903 en 3904. Er is in het gebied rondom Prattenburg ook een gedeelte van de gemeente Rhenen opgenomen in het steekproefkader. Immers viel dit gebied ook in een straal van 2 kilometer rondom de buitenplaats Prattenburg. Dit gedeelte van Rhenen betrof de postcode 3911 RM.

2.6 Het dataverzamelingsplan

Voor het enquêteren is er besloten om de non-respons bij te houden met behulp van een formulier, waarop kon worden aangegeven waarom er bij een bepaald adres geen enquête is ingevuld. De redenen waren: niet thuis (NT), weigering invullen (WI) en voldoet niet (VN). Bij weigering invullen is bijgehouden of het een man of vrouw betrof en de geschatte leeftijd van deze persoon. Bij voldoet niet gaat het om mensen jonger dan 18 jaar of mensen die niet op het desbetreffende adres wonen, maar hier wel open deden. Het was voor het onderzoek van groot belang dat de enquêtes werden ingevuld door daadwerkelijke bewoners van het desbetreffende adres. Hierdoor moest van te voren meteen duidelijk worden gevraagd of de persoon die de deur open deed de daadwerkelijke bewoner was. Hierdoor werd gezorgd dat mensen die bijvoorbeeld alleen aan het oppassen zijn, of op bezoek zijn, niet worden meegenomen in het onderzoek en zo dus niet voor ongeldigheid van de onderzoeksresultaten kunnen zorgen.

Ook is er, om ervoor te zorgen dat niet iedereen op dezelfde tijdstippen is gaan enquêteren, een schema met dagdelen en weekdays opgesteld waarop iedereen kon invullen wanneer er werd geënquêteerd. Het verzamelen van de data heeft plaatsgevonden in de week van 29 mei tot en met 4 juni. Wanneer alle enquêtes op dezelfde dag in dezelfde tijdsperiode afgenomen zouden worden kan dit zorgen voor selectieve non respons. Mensen die buitenshuis werken zouden niet mee kunnen doen in het onderzoek en dit heeft een effect op de representativiteit van het onderzoek en daarmee de betrouwbaarheid.

2.7 Het enquêteren

Voor het enquêteren zijn er per groepje twee mensen naar Veenendaal en twee mensen naar Breukelen gegaan om de enquêtes af te nemen. Dit scheelde qua reistijd waardoor er meer tijd was om daadwerkelijk te enquêteren. In zowel Veenendaal als in Breukelen is individueel verder geënquêteerd, weer met het oog op de snelheid van het enquêteren.

Het duurde gemiddeld een kwartier om één enquête in te laten vullen. Mensen lieten af en toe weten dat ze de enquête erg lang vonden. Dit kan de resultaten beïnvloeden, omdat mensen op het laatst van de enquête misschien geen zin meer hebben om goed na te denken over de vragen. Hierbij was ook rekening gehouden, door gemakkelijkere vragen aan het eind van de enquête te plaatsen (zie paragraaf 2.1, de enquête). Het is belangrijk hierbij stil te staan en dit mee te nemen in de analyse. Zoals al eerder vermeld zijn de enquêtes gestandaardiseerd en gestandaardiseerd afgenomen. Wel moet hierbij worden vermeld dat de respondenten soms niet op geheel gelijke wijze behandeld kunnen worden. Een 90-jarigen behoeften meer hulp bij het invullen van de enquête dan iemand van 40 jaar oud.

Wat ook goed is om mee te nemen in de analyse met oog op de (non-)respons is het weer ten tijde van het enquêteren. Het was namelijk droog, zonnig en warm weer, wat ervoor zorgde dat veel mensen thuis in de (voor)tuin bezig waren.

Hierdoor waren mensen makkelijk bereikbaar en in een goed humeur om mee te doen aan een onderzoek naar hun eigen omgeving. Tegelijk waren veel ouders met hun kinderen weg of stonden ze op het punt om weg te gaan met het goede weer.

Ook was opvallend dat veel mensen die de enquête wilden invullen, er vaak dingen bij vertelden. In Veenendaal reageerden respondenten overwegend positief over de wandelomgeving, en velen toonden interesse in dit onderzoek in opdracht van de Nederlandse Kastelenstichting. Eén respondent vroeg zelfs of hij de onderzoeksconclusie toegestuurd kon krijgen. Ook in Breukelen was de reactie op de enquête overwegend positief en geïnteresseerd. Er ontstond soms echter ook wat verwarring, doordat sommige stellingen zoals 'ik zou het jammer vinden als buitenplaats Gunterstein zou verdwijnen' (vraag 7b, zie bijlage VI) of 'ik vind dat buitenplaats Gunterstein een andere functie moet krijgen naast de particuliere bewoning' (vraag 12d, zie bijlage VI) volgens de respondenten overkwamen alsof er (bestemmings)plannen in omloop waren voor de buitenplaats, wat niet het geval is. Door de onderzoekers is in zo'n geval duidelijk uitgelegd wat het doel van het onderzoek was en werden de respondenten gerustgesteld.

Er is in Veenendaal een OV-fiets gebruikt om de verschillende adressen te bereiken, waardoor alles goed bereikbaar was. In Breukelen waren op 31 mei geen OV-fietsen (meer) beschikbaar, waardoor het in Breukelen een stuk langer duurde om van het ene adres naar het andere adres te reizen op die dag. Daarom was het wellicht slim geweest om van te voren enigszins een beeld te hebben van hoe de straten lagen. Er is weliswaar een oriënterend bezoek gehouden, maar toen waren de adressen nog niet bekend, omdat er nog geen steekproef was getrokken.

2.8 Het analyseschema

In dit onderzoek wordt zowel een beschrijvende analyse als een toetsende analyse toegepast. De beschrijvende analyse gaat in op de frequentieverdeling en de centrum-, spreiding- en scheefheidsmaten van de steekproef. Dit betekent dat de belangrijkste informatie over de steekproef uiteengezet zal worden. Een voorbeeld hiervan is het aantal mannen en vrouwen die meededen met de enquête, wat de gemiddelde leeftijd van de respondenten is of wat het meest voorkomende opleidingsniveau is van de respondenten. Ook zullen hierbij opvallende relaties worden weergegeven tussen de persoonskenmerken en andere gemeten kenmerken.

Vervolgens zal er een toetsende analyse gedaan worden. Hier zullen de resultaten van het onderzoek naar voren komen. Kloppen de hypothesen die in hoofdstuk 1 zijn opgesteld of moeten ze worden aangepast/verworpen? Door toetsen uit te voeren die passend zijn bij de kenmerken uit de hypothesen kan dit worden gedaan. Het meest voorkomend bij de analyse van dit onderzoek zal zijn de correlatie- of regressievergelijking. Hierbij kan gekeken worden of de onafhankelijke variabelen uit het conceptueel model daadwerkelijk invloed hebben op de afhankelijke variabele aan de hand van de gegevens die de steekproef heeft opgeleverd.

Hoofdstuk 3 - De responsgroep & representativiteit

In totaal zijn er 485 enquêtes afgenomen bij bewoners in Breukelen en Veenendaal. Om te kunnen bepalen dat deze enquêtes en de antwoorden representatief zijn voor de totale populatie van Breukelen en Veenendaal moeten meerdere analyses worden toegepast. Deze worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. Allereerst wordt besproken wat de kenmerken zijn van de responsgroep en van de non-responsgroep. Daarna worden de kenmerken van de responsgroep vergeleken met de totale populatie in de representativiteitsanalyse.

3.1 Responsgroep en persoonskenmerken

De responsgroep bestaat uit alle bewoners van Breukelen en Veenendaal die een enquête hebben ingevuld. Op basis van een aselechte steekproef is in hoofdstuk 2 al uitgelegd hoe deze bewoners zijn gekozen om vrijwillig mee te doen aan de enquête van dit onderzoek. De bewoners die wel de kans hebben gekregen om mee te doen en dus wel in de steekproef zaten worden tot de responsgroep gerekend. De non-responsgroep bestaat uit mensen die niet thuis waren op het moment dat de enquête werd afgenomen, mensen die de enquête niet wilden invullen en mensen die buiten de doelgroep vallen en dus niet voldeden. Deze groep wordt in paragraaf 3.2 besproken.

3.1.1 Algemeen

In totaal vulden 486 personen de enquête in. Van de 486 enquêtes zijn 244 enquêtes ingevuld door de respondenten uit Breukelen. Deze enquêtes hebben betrekking op buitenplaats Gunterstein. De overige 242 enquêtes zijn ingevuld door de respondenten uit Veenendaal en hebben daarom betrekking tot de buitenplaats Prattenburg. Onder de gevraagde personen waren 205 mannen en 280 vrouwen. De vrouwen zijn dus in de meerderheid met ongeveer 15 procent (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1: Geslacht van de respondenten in Breukelen en Veenendaal						
Geslacht	Breukelen		Veenendaal		Totaal	
	Aantal	Percentage %	Aantal	Percentage %	Aantal	Percentage %
Man	105	43,2	100	41,3	205	42,3
Vrouw	138	56,8	142	58,7	280	57,7
Totaal	243	100	242	100	485	100

3.1.2 Leeftijd

De gemeten leeftijd onder de respondenten uit Breukelen varieerde tussen de 18 en 88 jaar, wat dus uitwijst op een redelijke reikwijdte van 70 jaar. In Veenendaal lag de leeftijd tussen de 18 en 93 jaar, dus hier is er sprake van een reikwijdte van 75 jaar. De gemiddelde leeftijd in zowel Breukelen en Veenendaal was 50 jaar, wat ongeveer overeenkomt met de middelste waarneming (48 jaar). Dit houdt in dat de verdeling redelijk symmetrisch is; er kwamen niet veel meer oudere dan jongere respondenten voor of andersom. Wel is de leeftijdsverdeling licht negatief scheef wat toch wijst op een groter aandeel oudere respondenten. Vandaar dat daar uiteindelijk ook op gewogen is. Leeftijd is opgedeeld in de leeftijdsklassen 15-24; 24-44; 45-64 en 65+ (zie tabel 3.2). Omdat kinderen onder de 18 niet werden meegenomen bij de respondenten, is de categorie 0 t/m 14 jaar buiten beschouwing gelaten. Voor de representativiteitsanalyse wordt data van CBS Statline gebruikt met deze leeftijdsklassen en om deze reden was het voor de vergelijking handig om dit ook zo te classificeren. Hierbij is wel gezorgd dat de klassen elkaar uitsloten, aangezien de data van CBS ging van 15-25, 25-45, etc.

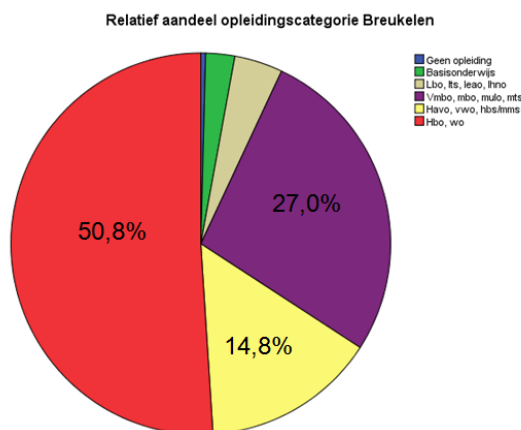
Tabel 3.2: Leeftijdsverdeling van respondenten in Breukelen en Veenendaal						
Leeftijd	Breukelen		Veenendaal		Totaal	
	Aantal	Percentage %	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage %
15-24 jaar	29	11,5	31	12,8	60	12,3
25-44 jaar	70	27	66	27,3	136	28
45-64 jaar	93	37,3	79	32,6	172	35,4
65 jaar of ouder	52	24,2	66	27,3	118	24,3
Totaal	244	100	242	100	486	100

Wat opvalt is dat het totaal aantal respondenten bij leeftijd op 486 personen zit en bij geslacht op 485. In dit geval is er bij geslacht sprake van een *missing value*: 1 persoon heeft de vraag over geslacht niet ingevuld. Er zullen in het vervolg meer gevallen zijn waarbij niet alle respondenten alle vragen hebben ingevuld. Hierdoor zullen de totalen vaker van elkaar verschillen.

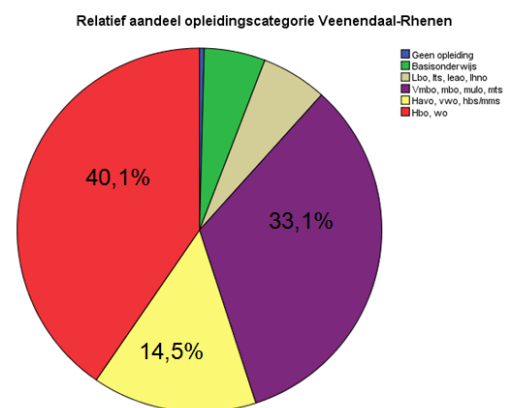
3.1.3 Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau in zowel Breukelen als Veenendaal ligt vrij hoog. In Breukelen heeft meer dan de helft van de respondenten (50,8%) HBO, WO afgerond (zie figuur 3.1). Daarna volgt het VMBO, MBO, Mulo of MTS met 27%. In Veenendaal ligt dit percentage iets lager, namelijk 40,1%, maar ook hier is HBO, WO de grootste categorie (zie figuur 3.2). Daarnaast geeft 33,1% VMBO, MBO, MULO of MTS te hebben gedaan. Er is in beide plaatsen 1 persoon geweest die geen opleiding heeft gevolgd.

Figuur 3.1 Opleidingsniveau Breukelen

Figuur 3.2 Opleidingsniveau Veenendaal

3.1.4 Huishouden en Inkomen

In Breukelen leeft de grootste groep respondenten in een huishouden met thuiswonende kinderen (35%). Daarnaast hebben de meeste huishoudens een gezamenlijk netto-inkomen van €4000,- of meer per maand (21,5%) of een lager gezamenlijk netto-inkomen van €1500,- of minder per maand (21%). Net als in Breukelen heeft in Veenendaal het grootste aandeel van de respondenten het type huishouden thuiswonend met kinderen. Echter is dit aandeel nog groter dan in Breukelen, maar liefst 51,7%. Ook de grootste inkomenscategorie komt overeen tussen de twee onderzoeksgebieden. De inkomenscategorie van meer van 4000 euro per maand heeft 18% van de respondenten. De kleinste groep valt in de inkomenscategorie van 1501-2000 euro per maand met een aandeel van 5,8%. Opvallend was dat bij deze vraag dat bij beide onderzoeksgebieden een vrij hoog percentage van de respondenten geen antwoord op deze vraag wilde geven. In het totaal was dit 18,7% van de respondenten. Dit houdt in dat 91 van de respondenten geen antwoord hebben gegeven op de vraag over inkomen.

3.1.5 Woonduur

De gemiddelde woonduur van de respondenten in Breukelen ligt rond de 25 jaar, terwijl de reikwijdte van 0 tot 82 jaar loopt. De 0 betekent in dit geval dat iemand er bijvoorbeeld 2 maanden woont in plaats van een jaar. De middelste waarneming is 20 jaar wat duidt op een positief scheve verdeling. De meeste waarnemingen liggen

dus in de wat minder lange woonduur. Dit komt overeen met het feit dat de meeste respondenten (20 personen, 8,2%) nog maar een jaar in Breukelen woonden.

In Veenendaal wonen de mensen gemiddeld iets langer, namelijk 31 jaar. De reikwijdte loopt van 1 tot 93 jaar en de middelste waarneming is 27. Dit betekent dat ook hier sprake is van een positief scheve verdeling waarin de meeste waarnemingen in de wat minder lange woonduur liggen.

Op basis van beide middelste waarnemingen (ook wel de mediaan) worden gebruikt als splitspunt om een verdeling te maken tussen 'korte woonduur' en 'lange woonduur'. Zo wordt voor Breukelen 'korte woonduur' een woonduur van minder dan 20 jaar, en bij een 'lange woonduur' wonen mensen langer dan 20 jaar in Breukelen. Voor Veenendaal zou een korte woonduur betekenen dat de mensen er minder dan 27 jaar wonen, en een lange woonduur langer dan 27 jaar. Deze twee categorieën worden bij de verdere analyses aangehouden.

Om andere analyses iets specifieker te maken dan alleen een korte en lange woonduur is er ook een klassenindeling gemaakt van 0-5 jaar, 6-10 jaar, 11-20 jaar, 21-40 jaar en langer dan 40 jaar. Dit zodat het onderscheid tussen van zowel kort en lang opgesplitst werd in weer verschillende woonduurklassen.

3.2 Non-responsgroep

De non-responsgroep bestaat dus uit de mensen die wel getrokken waren in de steekproef maar die alsnog de enquête niet hebben ingevuld wegens niet thuis zijn, niet willen invullen of niet voldoen aan de eisen van dit onderzoek.

De totale (Breukelen en Veenendaal samen) non-responsratio was 75,8% en de responsratio dus 24,2%. Dit betekent dat van de ondervraagden ongeveer 7,6 op de 10 personen niet bereid was mee te werken aan het onderzoek, of niet thuis was. Ook kon het zo zijn dat degene die thuis was niet voldeed aan de eisen van een respondent voor dit onderzoek. Een respondent moest namelijk ouder dan 18 jaar zijn en in Breukelen wonen, sommige mensen die open deden waren bijvoorbeeld oma's die aan het oppassen waren en ergens anders woonden. Er is niet veel verschil waarneembaar tussen de (non-)respons van Breukelen en Veenendaal. Deze lagen ongeveer rond dezelfde percentages, met in Breukelen slechts 1% meer respons dan in Veenendaal.

Van de totale non-respons (= 1240) werden er 457 veroorzaakt door mensen die de enquête niet wilden invullen. Hier konden meerdere redenen voor zijn, zoals dat de respondent geen tijd had, het ongelegen kwam of dat de respondent geen zin had om mee te werken aan het onderzoek. Hiervan is voor 444 respondenten het geslacht en de leeftijd genoteerd om zo te kijken of er duidelijk onderscheid te maken is in mensen die wel en mensen die niet de enquête willen invullen en of hier rekening mee moet worden gehouden bij de resultaten. 39% van deze groep was man en 61% vrouw. Het waren dus aanzienlijk vaker vrouwen die weigerden mee te werken, maar dit heeft waarschijnlijk vooral te maken dat met name vrouwen de deur openden en dus de enquête aangeboden kregen. Wel is opvallend dat de gemiddelde leeftijd van de "weigert in te vullen groep" vrij hoog ligt, namelijk 51 jaar. Dit terwijl er niet overwegend meer oudere mensen gevraagd werden. Dit zou er dus op kunnen wijzen dat jongeren liever meewerken aan een zodanig onderzoek en enquête. Er werd door jongere mensen ook vaak opgemerkt dat zij nog goed konden herinneren dat zij moesten enquêteren voor hun studie en waren mogelijk daarom vaker bereid mee te werken.

3.3 Representativiteit van de steekproef

Om het onderzoek goed uit te kunnen voeren moet er gekeken worden of de steekproef representatief is. Hierbij wordt er gekeken naar de persoonskenmerken die gevonden zijn door middel van de enquête.

3.3.1 Gegevens van de populatie

De gegevens van de populatie bevat informatie over inkomen, geslacht, leeftijd en de huishoudenssamenstelling. De postcodes waar geënquêteerd en waar onder andere deze gegevens zijn verzameld, zijn 3621 (Breukelen), 3903 (Veenendaal), 3904 (Veenendaal), 3911 RM (Rhenen). In Rhenen bevat dit echter alleen de wijk Rhenendaal.

3.3.2 Representativiteit analyse

In de representativiteitsanalyse wordt gekeken of de verdeling van mensen in de steekproef representatief is voor de gehele populatie. Dit wordt gedaan met SPSS. Wanneer de verhoudingen niet kloppen is er dus een significant verschil tussen de populatie en de steekproef. Wanneer dit het geval is, is de steekproef niet representatief en moet door middel van weging de steekproef meer in verhouding worden gebracht.

Breukelen

Hieronder volgen de representativiteitsanalyses voor de gegevens over geslacht, leeftijd en huishoudinkomen van Breukelen. De representativiteitsanalyse wordt uitgevoerd aan de hand van de Chi-kwadraat toets. Door middel van deze toets zal blijken of de steekproefgegevens als representatief kunnen worden beschouwd voor de totale populatie.

Geslacht

Volgens de gegevens van de CBS Wijk- en buurtkaart van 2017 is in Breukelen 48,8% van de populatie man en 51,2% van de populatie. Belangrijk hierbij is het feit dat alle inwoners hierbij zijn opgenomen, waaronder ook de mensen met een leeftijd van onder de 18 jaar. De verhouding in de steekproef tussen mannen en vrouwen, zoals ook genoemd in paragraaf 3.1 is 43,2 % man en 56,8% (zie tabel 3.3). Om te ontdekken of de steekproef representatief is, is een Chi-kwadraat toets uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat in Breukelen is de verhouding tussen mannen en vrouwen representatief voor gehele populatie (zie bijlage I). Op basis van geslacht zouden de onderzoeksresultaten dus representatief zijn voor de gehele populatie.

**Tabel 3.3 Verhouding
geslacht in Breukelen 2016**

Geslacht	Populatie		Steekproef	
	Absoluut	%	Absoluut	%
Man	5260	48,8	105	43,2
Vrouw	5515	51,2	138	56,8
Totaal	10775	100	243	100

$\chi^2(1)=3,039$; $p=0,08$

Bron: CBS Statline, Kerncijfers wijken en buurten (2016)

Leeftijd

Voor de representativiteitsanalyse van leeftijd zijn gegevens van CBS Statline gebruikt. Zoals in paragraaf 3.1 al is genoemd zijn de leeftijdscategorieën die CBS aanhoudt niet geheel toepasbaar voor de steekproef, omdat er wordt gewerkt met een categorie van 15-24 jaar, terwijl in de steekproef geen kinderen van onder de 18 horen te zitten. Belangrijk is om hiervan bewust te zijn. Omdat het anders echter niet te vergelijken is, is in het SPSS-bestand ook deze verdeling aangehouden. De leeftijdscategorie 45-64 kent zowel in de steekproef als in de populatie het grootste aandeel (zie tabel 3.4).

Tabel 3.4: Verhouding van leeftijdsklassen in Breukelen in 2016

Leeftijdsklassen	Populatie		Steekproef	
	Absoluut	%	Absoluut	%
15-24 jaar	1285	14,4	28	11,5
25-44 jaar	2180	24,4	66	27,0
45-64 jaar	3260	36,5	91	37,3
65+	2200	24,7	59	24,2
Totaal	8925	100	244	100

$\chi^2(3)=2,215$; $p=0,529$

Bron: CBS Statline, Kerncijfers Wijken en Buurten (2016)

Uit SPSS analyse Chi-kwadraat blijkt dat de leeftijdscategorieën in de steekproef representatief zijn (zie bijlage II). Er is geen groot verschil. De oudere leeftijden zijn een beetje oververtegenwoordigd. Immers is de gemiddelde leeftijd is 50 terwijl de mediaan ligt op 48. Er is sprake van een zwakke positieve scheefheid. Op het gebied van leeftijd zouden de onderzoeksresultaten in Breukelen dus uitspraak kunnen doen over de gehele populatie.

Huishouden

Volgens de populatiegegevens van het CBS komen eenpersoonshuishoudens met 36,3% het meest voor in Breukelen. De huishoudens met kinderen komen bijna net zo veel voor, namelijk 35,4% (zie tabel 3.5). Het is belangrijk om mee te nemen dat CBS gebruik maakt van een minder gedetailleerde categorisatie voor de samenstelling van huishoudens dan in de enquête. In de enquête wordt er namelijk nog onderscheid gemaakt tussen eenoudergezinnen en een categorie 'anders'.

Om te bepalen of de steekproef representatief is, wordt er weer een Chi-kwadraat toets uitgevoerd. Hieruit blijkt dat het verschil significant is en dus is de samenstelling van huishoudens in Breukelen niet representatief (zie bijlage III). De onderzoeksresultaten kunnen dus niet worden gegeneraliseerd naar de gehele populatie. Daarom is weging nodig om de uitkomsten meer passend te maken. De eenpersoonshuishoudens zijn namelijk sterk ondervertegenwoordigd en zullen meer in verhouding moeten worden gebracht.

Tabel 3.5: Verhouding samenstelling huishouden in Breukelen 2016

Samenstelling	Populatie		Steekproef	
	Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief
Eenpersoonshuishoudens	1750	36,3	65	26,7
Huishoudens zonder kinderen	1370	28,4	78	32,1
Huishoudens met kinderen	1710	35,4	100	41,2
Totaal	4825	100	243	100

$\chi^2(2)=9,563$; $p=0,008$

Bron: CBS Statline, Kerncijfers Wijken en Buurten (2016)

De weegfactor wordt berekent met de formule

$\text{weegfactor} = \% \text{populatie} / \% \text{steekproef}$

- Weegfactor eenpersoonshuishoudens: $36,3 / 26,7 = 1,37$
- Weegfactor huishoudens zonder kinderen: $28,4 / 32,1 = 0,88$
- Weegfactor huishoudens met kinderen: $35,4 / 41,2 = 0,86$

Uit de verschillende representativiteitsanalyses van de steekproef in Breukelen blijkt dat alleen huishoudens dus niet representatief zijn voor de gehele populatie. Hierdoor kunnen de onderzoeksresultaten niet worden gegeneraliseerd naar de gehele populatie. De resultaten van dit onderzoek zeggen hierdoor dus alleen iets over de respondenten.

Veenendaal

In dit gedeelte worden de representativiteitsanalyses van Veenendaal behandeld door middel van de Chi-kwadraat toets. Hieruit blijkt of de steekproef die in Veenendaal getrokken is, representatief is voor de gehele populatie.

Geslacht

Uit tabel 3.6 blijkt dat de verhouding mannen en vrouwen is in de populatie bijna gelijk (49,4% man en 50,6% vrouw). Omdat bij de enquête alleen personen boven de 18 jaar zijn betrokken, is het belangrijk te vermelden dat dit verschilt van CBS want zij nemen ook de gegevens van kinderen tot en met achttien jaar mee. Binnen de responsgroep is er meer verschil tussen aandeel mannen en vrouwen. De mannen vertegenwoordigen 41,3%, de vrouwen 58,6% van de totale responsgroep in Veenendaal.

Tabel 3.6: Verhouding geslacht in Veenendaal 2016

Geslacht	Populatie		Steekproef	
	Absoluut	Relatief (%)	Absoluut	Relatief (%)
Man	4875	49,4	100	41,3
Vrouw	4985	50,6	142	58,6
Totaal	9860	100	243	100

X² (1)=6,612; p=0,01

Bron: CBS Statline, kerncijfers wijken en buurten (2016)

Om te bepalen of geslacht representatief is voor de populatie wordt er een Chi-kwadraat gedaan om de representativiteit te bepalen voor het geslacht in Veenendaal. Uit de toets blijkt dat het geslacht van Veenendaal niet representatief is voor de gehele populatie (zie bijlage V). Er kunnen aan de hand van de onderzoeksresultaten dus geen uitspraken worden gedaan over de gehele populatie. Hierdoor moet deze variabele gewogen worden:

- Bij mannen is de weegfactor: $49,4 / 41,3 = 1,2$
- Bij vrouwen is de weegfactor: $50,6 / 58,6 = 0,86$

Leeftijd

Bij leeftijd zijn dezelfde leeftijdscategorieën aangehouden als bij Breukelen, aangezien data van CBS is gebruikt, waarbij deze leeftijdsklassen zijn aangehouden. Leeftijdsklasse 0-14 wordt hierbij wederom niet meegenomen in de representativiteitsanalyse. In tabel 3.7 is te zien dat het aandeel in de populatie in 45-64 jaar het grootst is met 35,7%. Wederom wordt een Chi-kwadraat toets toegepast waaruit blijkt dat de leeftijdsverdeling van de steekproef niet representatief is voor de gehele populatie (zie bijlage V).

Er blijkt dat het aandeel van respondenten van 65+ is oververtegenwoordigd, waardoor de overige categorieën ondervertegenwoordigd worden. Hierdoor is de steekproef op het gebied van leeftijd in Veenendaal niet representatief voor de gehele populatie en kunnen de uitkomsten niet gegeneraliseerd worden op basis van leeftijdsklassen. Er moet dus worden gewogen, om de resultaten meer passend te maken.

Tabel 3.7: Verhouding leeftijdsklassen in Veenendaal 2016

Leeftijdsklassen	Populatie		Steekproef	
	Absoluut	Relatief (%)	Absoluut	Relatief (%)
15-24 jaar	1265	15,6	31	12,8
25-44 jaar	2345	28,8	66	27,3
45-64 jaar	2905	35,7	79	32,6
65+	1620	19,9	66	27,3
Totaal	8135	100	242	100

$\chi^2(3)=8,838$; $p = 0,032$

Bron: CBS Statline, kerncijfers wijken en buurten (2016)

Deze weegfactoren kunnen weer worden berekend met de formule die al eerder is gebruikt. Hieruit komen de volgende weegfactoren.

Voor de categorie 15-24 jaar: $15,6 / 12,8 = 1,22$

Voor de categorie 25-44 jaar: $28,8 / 27,3 = 1,05$

Voor de categorie 45-64 jaar: $35,7 / 32,6 = 1,10$

Voor de categorie 65-plussers: $19,9 / 27,3 = 0,73$

Huishouden

Net zoals bij de gegevens van Breukelen, houdt CBS voor huishoudenstype een verdeling aan van eenpersoonshuishoudens, huishoudens zonder kinderen en huishoudens met kinderen. Bij de Chi-kwadraat toets die hierbij is uitgevoerd is de categorie 'anders' buiten beschouwing gelaten, en is daarnaast de categorie eenoudergezin en huishoudens met kinderen samengevoegd. Eenpersoonshuishoudens zijn hierin dus alleen de mensen die geheel alleen wonen.

Uit de Chi-kwadraat toets blijkt dat het aantal eenpersoonshuishoudens zwaar ondervertegenwoordigd worden in de steekproef, terwijl de huishoudens met kinderen juist zwaar worden oververtegenwoordigd (zie bijlage Vb). Dit is ook te zien in tabel 3.10. Hierdoor is er een significant verschil tussen de populatie en de steekproef. De steekproef is dus niet representatief voor de huishoudens in Veenendaal en de uitkomsten kunnen dus niet gegeneraliseerd worden naar de hele populatie. Hierdoor moeten de resultaten worden gewogen.

- Weegfactor eenpersoonshuishoudens: $25,9 / 13,7 = 1,89$
- Weegfactor huishoudens zonder kinderen: $28,8 / 32,6 = 0,88$
- Weegfactor huishoudens met kinderen: $45,2 / 53,6 = 0,84$

Tabel 3.8: Verhouding samenstelling huishouden in Veenendaal 2016

		Populatie		Steekproef	
Samenstelling		Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief
Eenpersoonshuishoudens		1210	25,9	32	13,7
Huishoudens kinderen	zonder	1345	28,8	76	32,6
Huishoudens kinderen	met	2110	45,2	125	53,6
Totaal		4665	100	233	100

$\chi^2(2) = 18,124$; $p = 0,000$

Bron: CBS Statline, Kerncijfers Wijken en Buurten (2016)

Al met al kan dus worden gesteld dat de steekproef in Veenendaal op alle gemeten persoonskenmerken niet representatief is voor de gehele populatie. Er kunnen op basis van dit onderzoek dus alleen uitspraken worden gedaan over de respondenten, niet over de gehele populatie.

3.4 Ontbrekende gegevens

Inkomen en opleidingsniveau

Wegens het ontbreken van gegevens over het inkomen per huishouden in zowel Veenendaal als Breukelen en het ontbreken van duidelijke gegevens over opleidingsniveau in beide gemeenten is het niet mogelijk een representativiteitsanalyse uit te voeren voor deze variabele. Immers kan er geen 'expected value' worden berekend als percentages van verschillende inkomensgroepen in de populatie ontbreken.

Hoofdstuk 4 - Resultaten

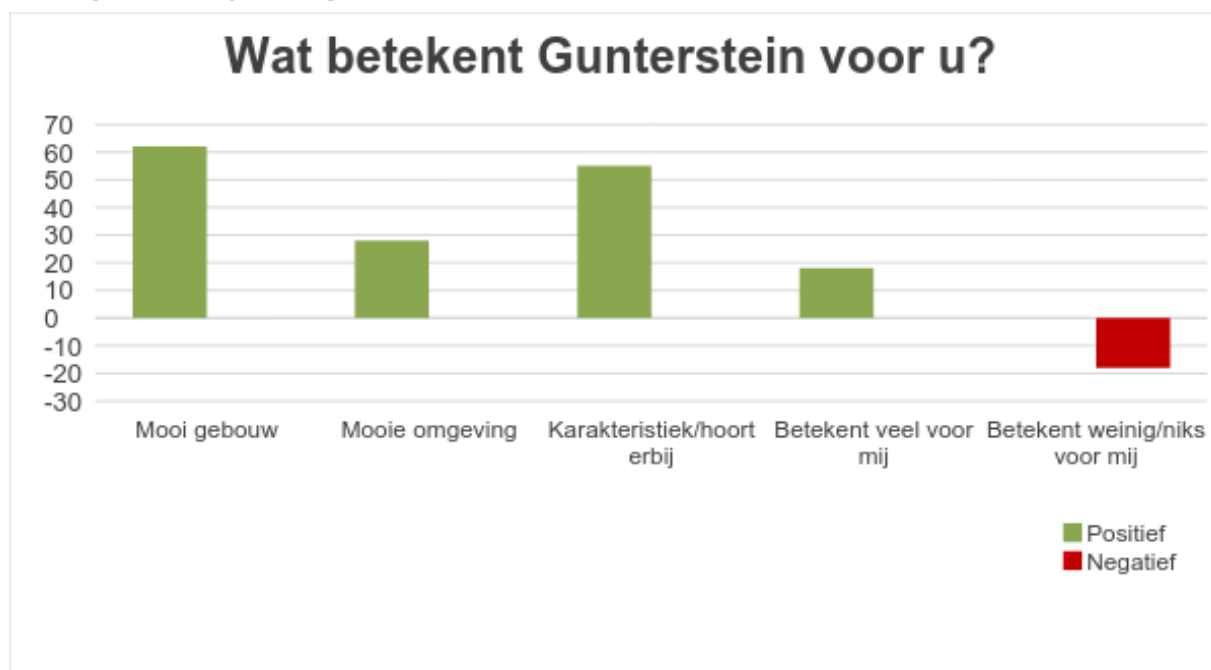
In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken. Om te beginnen wordt de mate van waardering van de respondenten voor de buitenplaatsen Gunterstein en Prattenburg toegelicht, aangezien dit het hoofdthema van het onderzoek is. Daaropvolgend worden de andere thema's besproken, en per thema wordt uiteengezet wat de respondenten vinden en in hoeverre er gesproken kan worden van een verband tussen dit thema en de waardering van de buitenplaats. Het betreft de volgende thema's, die ook in de hypothesen zijn teruggekomen: leeftijd, opleidingsniveau, woonduur, cultuurparticipatie, kennis over en betrokkenheid van de bewoners, houding ten opzichte van particuliere bewoning en de mogelijke recreatiemotieven.

4.1 Waardering

Om de waardering te meten bij de respondenten uit Breukelen en Veenendaal werd eerst de open vraag gesteld wat de buitenplaats voor de respondent betekende. Interessant voor dit onderzoek is om te kijken of deze antwoorden overeenkomen met de items die gebruikt zijn om waardering te meten met de likertschaal (vragen met mogelijkheden helemaal oneens tot helemaal eens). Op deze manier kan al globaal een idee gevormd worden van wat de buitenplaats voor de gevraagde omwonenden betekent. Er zijn meer reacties opgenomen dan respondenten, aangezien iemand meerdere dingen kan hebben aangegeven bij de open vragen, net zoals er meer functies van buitenplaatsen zijn dan dat er buitenplaatsen zelf zijn.

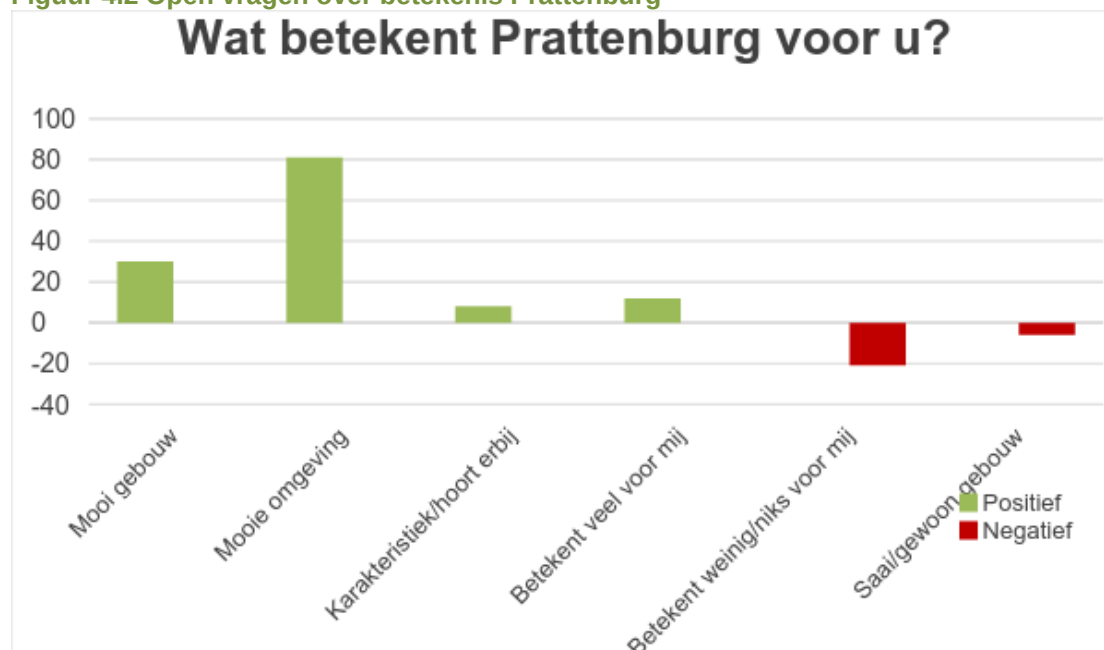
Voor Gunterstein werden over het algemeen positieve antwoorden gegeven op de open vragen qua waardering. De twee meest gegeven antwoorden hadden betrekking op dat mensen het gebouw mooi vonden en de buitenplaats karakteristiek vonden voor het dorp Breukelen of het gehele gebied aan de Vecht. Vooral dit laatste punt is interessant, omdat dit zou kunnen uitwijzen dat de buitenplaats bijdraagt aan hun sense of place. Slechts 18 van de 302 keer gaf iemand aan dat de buitenplaats helemaal niets voor hem of haar betekende (Figuur 4.1).

Figuur 4.1: Open vragen over betekenis Gunterstein

In het geval van Prattenburg is er iets anders waarneembaar. Ook hier gingen de meeste antwoorden over esthetische waarde (81 van de 257 werd dit aangegeven, zie figuur 4.2), ook al ging het hier vaak om de omgeving van de buitenplaats in plaats van het gebouw zelf. Er werd weinig gezegd over wat het voor de omwonenden betekenden qua passen bij het dorp of de omgeving. Ongeveer evenveel mensen vonden dat de buitenplaats wel veel voor hen betekenden als mensen die dit juist niet vonden. Dit is in sterk contrast met Breukelen, waar juist veel mensen hebben aangegeven dat de buitenplaats karakteristiek is en veel voor hen/de omgeving betekent. Dit zou dus kunnen uitwijzen dat de gevraagde omwonenden in Breukelen de buitenplaats meer waarderen als emotioneel en karakteristiek object, terwijl in Veenendaal de gevraagde omwonenden meer de esthetische waarde en recreatiemogelijkheden van de buitenplaats waarderen.

Figuur 4.2 Open vragen over betekenis Prattenburg

4.1.1 Waardering van de buitenplaats in de omgeving

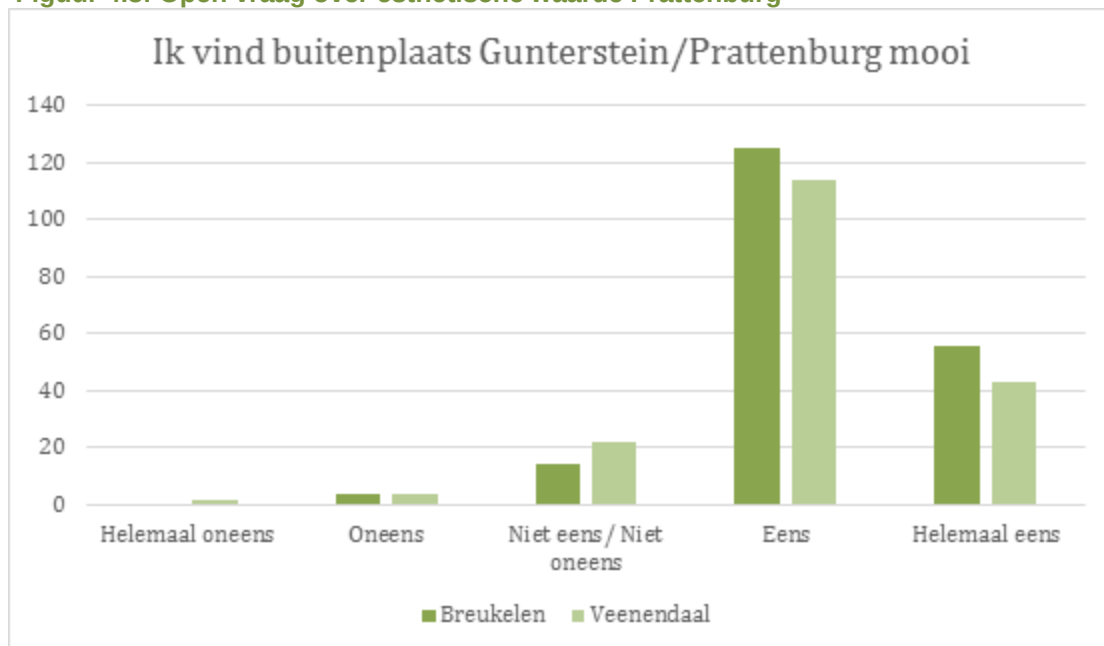
Op het gebied van waardering is de grootste groep respondenten uit Breukelen het eens met de stelling *'Ik vind Gunterstein een belangrijk herkenningspunt voor de omgeving'* (53,8%). Opvallend is dat ook de categorie 'helemaal eens' relatief vaak is gekozen (29,1%). Slechts 5 respondenten hebben 'oneens' of 'helemaal oneens' ingevuld. Van de respondenten uit Veenendaal zegt ook ongeveer de helft (51,1%) het eens te zijn met de stelling dat buitenplaats Prattenburg een belangrijk herkenningspunt is voor de omgeving. Slechts 2,1 % is het hier niet mee eens. De twee onderzoeksgebieden komen hierin overeen.

Of mensen *zich thuis voelen dankzij herkenningspunten* als historische gebouwen is door het grootste gedeelte van de respondenten in Breukelen ook ingevuld met 'eens' (47,5%). Ook 'helemaal eens' is veel gekozen (23,0%). Na 'eens' is de categorie 'niet eens/niet oneens' het meest ingevuld (23,5%). Slechts 12 respondenten staan er negatief tegenover (6%). Ook in Veenendaal zijn de meeste mensen het eens (45,5%) met de stelling dat ze zich thuis voelen in hun woonplaats dankzij herkenningspunten zoals historische gebouwen.

Bij de stelling *'Ik vind dat buitenplaats Gunterstein/Prattenburg opvalt in de omgeving'* geven in Breukelen 106 mensen aan het hiermee eens te zijn (53,0%). Tevens wordt de categorie 'eens' het meest aangegeven onder de respondenten in Veenendaal (48,1%).

De grootste groep respondenten vindt de buitenplaats mooi. In figuur 4.3 is te zien dat Bij de stelling *'Ik vind buitenplaats Gunterstein/Prattenburg mooi'*, ook de categorie 'eens' het meest is ingevuld in zowel Breukelen als Veenendaal (62,8% en 61,6%). Ook 'helemaal eens' wordt weer veel ingevuld (in Breukelen 28,1% en in Veenendaal 23,3%). Opvallend is dat de categorie 'helemaal oneens' door niemand is gekozen in Breukelen. Slechts 4 respondenten zijn het ermee oneens (2%). In Veenendaal hebben slechts 2 respondenten 'helemaal oneens' aangegeven (1,1%). 'Oneens' wordt daarnaast ook door 4 respondenten gekozen (2,2%). Dit is een klein verschil met de respondenten uit Breukelen.

Figuur 4.3: Open vraag over esthetische waarde Prattenburg

Het grootste gedeelte van de respondenten in zowel Breukelen als Veenendaal vindt dat *buitenplaats Gunterstein/Prattenburg een belangrijk deel van de omgeving is*. In Breukelen geven 104 respondenten aan het ermee eens te zijn (52,3%). Ook 'helemaal eens' wordt veel gekozen (20,9%). Net als bij de open vragen blijkt dus dat de meeste respondenten uit Breukelen vinden dat de buitenplaats dus bij de omgeving hoort. Wel wordt nu ook bij de stellingen door de respondenten uit Veenendaal aangegeven dat dit bij buitenplaats Prattenburg het geval was, wat bij de open vragen nog niet zo duidelijk naar voren kwam.

Figuur 4.4

Figuur 4.5

Opvallend is dat bij de stelling over *of de buitenplaats karakteristiek is* de categorie 'helemaal oneens' door niemand is gekozen. In figuur 4. is duidelijk te zien dat 'eens' (60,5%) en 'helemaal eens' (27%) de meerderheid vormt. Ook de keuze 'oneens' is door slechts 3 respondenten (1,5%) aangevinkt. In Veenendaal wordt ook de categorie 'eens' het meest gekozen (54,3%), ook al is dit wel minder dan in Breukelen. Echter is ook opvallend dat er meer mensen aan hebben gegeven het er niet mee eens/ niet oneens te zijn (22,3%) dan in het andere onderzoeksgebied (11,3%). 'Zeer eens' wordt juist weer minder gekozen dan in Breukelen (14,4%). Dit is in lijn met de antwoorden uit de open vragen.

Bij de stelling 'Ik vind het landgoed/bos van Gunterstein/Prattenburg mooi' is de respons ook positief, zoals te zien in figuur 4.6 en 4.7. Opvallend is dat in Breukelen bij deze stelling de categorie 'helemaal eens' relatief vaak wordt gekozen (39,7%). De categorie 'eens' wordt wederom het meest gekozen (49,7%). Ook 'helemaal oneens' ontbreekt bij deze stelling volledig in de respons. In Veenendaal is ook het merendeel van de respondenten het eens met de stelling (48,7%). Opvallend is dat bij deze stelling, in tegenstelling tot de stelling over karakteristiek, in Breukelen ook de 'helemaal eens' vaak wordt gekozen (45%).

Over het algemeen worden de stellingen dus positief beantwoord door de respondenten uit beide gebieden. Wel is er een klein verschil te zien tussen de respondenten uit Breukelen, die meer vinden dat het karakteristiek is en bij de omgeving hoort, en de respondenten uit Veenendaal die iets meer de focus leggen op de mooiheid van het buitenhuis en de omgeving.

Tabel 4.1: Algemene statistische maten in Breukelen en Veenendaal

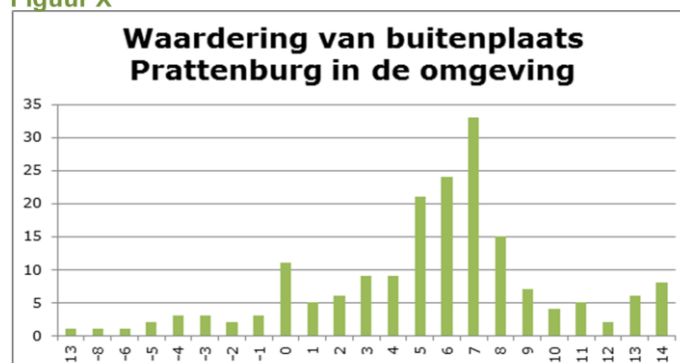
	<i>Breukelen</i>	<i>Veenendaal</i>
Gemiddelde	7,4	5,5
Mediaan	7,0	6,0
Standaarddeviatie	3,7	4,5
Minimum	-6,0	-13,0
Maximum	14,0	14,0

Wanneer de verschillende stellingen worden samengevoegd, kan worden gemeten hoe de respondenten de buitenplaats over het algemeen waarderen in hun woonomgeving. Uit de figuren 4.8 en 4.9 is te zien dat in zowel Breukelen als Veenendaal de score 7,0 het meest voorkomt. In Breukelen komen de totaalscores van 40 respondenten uit op een score van 7,0 (20,4%). In Veenendaal komen de totaalscores van 33 respondenten op de score uit van 6,0 (18,2%). Opvallend is dat de verdeling van de verschillende scores in Breukelen gaat van -6,0 tot 14,0, terwijl in Veenendaal de scores gaan van -13,0 tot 14,0. Er werden hier dus vaker negatieve antwoorden gegeven. Dit beïnvloedt de gemiddelde score in Veenendaal. Immers is in tabel 4.1 te zien dat hier het gemiddelde 5,5 is terwijl de gemiddelde score in Breukelen 7,4 is. In Veenendaal zijn er dus meer mensen negatief over de stellingen. Dit is ook te zien aan het aantal respondenten die de totaalscore hebben gehaald van 14,0. In Breukelen zijn dit er 20 (10,2%), terwijl in Veenendaal slechts 8 respondenten een maximale positieve score hebben gehaald (4,4%). Om deze cijfers verder te gebruiken in de toetsen zijn ze gestandaardiseerd. Hierdoor zijn de uitslagen van de toetsen accurater en duidelijker af te lezen.

Figuur 4.8

Figuur 4.9

Figuur X

In tabel 4.2 worden de negatieve, neutrale en positieve waardering van de buitenplaatsen van de respondenten in zowel Breukelen als Veenendaal schematisch weergegeven, waarin te zien is dat er over het algemeen meer mensen een negatieve waardering hebben tegenover Prattenburg dan tegenover Gunterstein.

Tabel 4.2: Waardering van buitenplaats Gunterstein/Prattenburg

	<i>Breukelen</i>		<i>Veenendaal</i>	
	Aantal	Valide %	Aantal	Valide %
Negatief	2	1,0	16	8,8
Neutraal	3	1,5	11	6,1
Positief	191	97,4	154	85,1
Totaal	196	100	185	100

4.2 Onderzoeksthema's

Allereerst is aan de respondenten gevraagd of zij de buitenplaats herkenden die op een afbeelding in de enquête werd weergegeven. De meeste mensen in Breukelen en Veenendaal zeggen de buitenplaatsen op de afbeelding wel te herkennen. In Breukelen was het aantal respondenten die het wel herkenden het hoogst (86,1%). In Veenendaal gaven 192 mensen aan het te herkennen (79,7%). Dit impliceert dat de omwonenden afweten van het bestaan van de buitenplaatsen. Dit is van belang voordat gekeken gaat worden naar de verschillende thema's van dit onderzoek. In dit hoofdstuk zullen namelijk alle thema's worden getoetst aan de waardering.

4.2.1 Leeftijd

In hoofdstuk 3 werden de belangrijkste getallen van de persoonskenmerken van de respondenten als leeftijd, opleidingsniveau en woonduur al behandeld. In dit hoofdstuk worden deze persoonskenmerken meegenomen in toetsen, waaruit eventuele verbanden kunnen worden afgeleid tussen waardering en de leeftijd.

Wanneer leeftijd in verband wordt gebracht met of de respondenten de buitenplaatsen waarderen, is te zien dat mensen met een hogere leeftijd de buitenplaatsen meer waarderen in hun omgeving in zowel Breukelen¹ als Veenendaal². Dit verband heeft een middelmatig effect op de waardering.

Om te kijken welke leeftijdsklassen van elkaar verschillen wordt een Bonferroni-toets uitgevoerd voor beide plaatsen. Hieruit blijkt dat in Breukelen met name de leeftijdsklasse 15-24 jaar een groot verschil aantoonde met leeftijdsklasse 45-64 en 65+. Aan het gemiddelde te zien is de waardering van deze leeftijdsklasse veel lager dan bij de anderen. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat hoe jonger de respondent, hoe minder die persoon de buitenplaats waardeert. Echter moet hierbij in het achterhoofd worden gehouden dat het aantal respondenten in de leeftijdsklasse 15-24 sterk wordt ondervertegenwoordigd in de steekproef.

In Veenendaal blijken de leeftijdsklassen 15-24 en 65+ erg van elkaar te verschillen. Hieruit blijkt wederom dat de laagste gemiddelde waardering wordt gemeten bij de laagste leeftijdsklassen en de hoogste gemiddelde waardering bij de hoogste leeftijdsklasse.

¹. $F(3;192)=4,2$; $p=0,007$. Er is sprake van een gering effect, 6% van de variantie van de waardering wordt verklaard door de leeftijdsklasse ($\eta^2=0,061$). De Bonferroni test toonde aan dat de waardering in leeftijdsklasse 15-24 en leeftijdsklassen 45-64 ($p=0,03$) en 65+ ($p=0,01$) significant van elkaar verschillen.

². $F(3;177)=8,7$; $p=0,000$. Er is een middelmatig effect, 12,8% van de variantie van de waardering wordt verklaard door de leeftijdsklasse ($\eta^2=0,128$). De Bonferroni test toonde aan dat de waardering in leeftijdsklassen 15-24 en 45-64 ($p=0,007$) en 65+ ($p=0,000$) significant van elkaar verschillen. Ook leeftijdsklassen 65+ en 25-44 ($p=0,001$) verschillen significant.

4.2.2 Opleidingsniveau

In hoofdstuk 3 zijn de verschillende groepen van opleidingsniveau al besproken. Om te kijken of opleidingsniveau invloed heeft op de waardering van de buitenplaats is er een variantieanalyse uitgevoerd. In zowel Breukelen³ als Veenendaal⁴ bleek hieruit dat er geen duidelijk verschil is in waardering van de verschillende opleidingsniveaus. Er kan dus niet worden geconcludeerd dat opleidingsniveau invloed heeft op mate van waardering van de buitenplaats Gunterstein/Prattenburg.

4.2.3 Woonduur

Evenals het opleidingsniveau en de leeftijd van de respondenten, wordt woonduur ook in hoofdstuk 3 al behandeld. Wanneer wordt gekeken naar woonduur van de mensen en hoe zij de buitenplaats waarderen, valt op dat de mensen die er 41 jaar of langer wonen de buitenplaats relatief het meest positief waarderen in Veenendaal. Er is te zien dat de mate van hoe lang iemand er woont een positieve invloed heeft op of iemand een positieve waardering heeft voor de buitenplaats. Het percentage positieve waardering wordt immers groter bij een hogere woonduurklasse. De klasse 0-5 jaar is hier een uitzondering op, aangezien 83,3% van de respondenten een positieve waardering heeft.

Tabel 4.3: Waardering van buitenplaats Prattenburg op basis van woonduurklassen in Veenendaal

<i>Woonduurklassen</i>							
<i>Waardering</i>	<i>0-5</i>	<i>6-10</i>	<i>11-20</i>	<i>21-40</i>	<i>41 of langer</i>		
Negatief	0 0,0%	1 14,3%	6 18%	5 7,6%	4 6,3%		
Neutraal	2 16,7%	1 14,3%	3 9,1%	4 6,1%	1 1,6%		
Positief	10 83,3%	5 71,4%	24 72,7%	57 86,4%	58 92,1%		
Totaal	12 100%	7 100%	33 100%	66 100%	63 100%		

In Breukelen valt op dat alle respondenten die er langer dan 40 jaar wonen een positieve waardering hebben voor Gunterstein. Dit geldt ook voor de respondenten die er tussen de 11 en 20 jaar wonen. Wederom komt hier naar voren dat over het algemeen de respondenten in Breukelen de buitenplaats positiever waarderen. Immers is een positieve waardering bij alle woonduurklassen hier in de ruime meerderheid.

³. Uit een variantieanalyse bleek dat de gemiddelde waardering van Gunterstein in opleidingsniveau Basisonderwijs (M= 8,0, SD=3,6), Lbo, Its, leao, lhno (M= 6,7, SD= 5,5), Vmbo, mbo, mulo, mts (M= 7,5, SD= 3,8), Havo, vwo, hbs/mms (M= 7,6, SD= 4,0) en Hbo, wo (M= 7,3, SD= 3,5) niet significant verschillen. F(4;189)= 0,1; p=0,988

⁴. Uit een variantieanalyse bleek dat de gemiddelde waardering van de buitenplaats Prattenburg in opleidingsniveau Geen opleiding (M= 10,0, SD= 6,4), Basisonderwijs (M= 4,1, SD=6,4), Lbo, Its, leao, lhno (M= 7,5, SD= 4,3), Vmbo, mbo, mulo, mts (M= 5,8, SD= 4,9), Havo, vwo, hbs/mms (M= 5,0, SD= 4,6) en Hbo, wo (M= 5,2, SD= 3,9) niet significant verschillen. F(4;173)= 1,01; p=0,414

Tabel 4.4: Waardering van buitenplaats Gunterstein op basis van woonduurklassen in Breukelen

	Woonduurklasse <i>n</i>									
Waardering	0-5		6-10		11-20		21-40		41 of langer	
Negatief	0	0,0%	1	6,3%	0	0,0%	1	1,7%	0	0,0%
Neutraal	1	4,3%	0	0,0%	0	0,0%	2	3,3%	0	0,0%
Positief	22	95,7%	15	93,8%	49	100%	57	95,0%	48	100%
Totaal	23	100%	16	100%	49	100%	60	100%	43	100%

Op basis van de categorisatie blijkt in Veenendaal⁵ een positief verband te bestaan tussen de woonduur en de mate van waardering van Prattenburg. Hoe groter de woonduurklasse, hoe groter ook de waardering voor de buitenplaats. Immers blijkt dat de gemiddelde score van waardering van de woonduurklasse '41 of langer' verschilt van woonduurklassen 0-5 en 11-20. Dit is tegenstelling met het andere onderzoeksgebied. In Breukelen⁶ komt namelijk geen duidelijk verband naar boven tussen woonduur en waardering. Mogelijk komt dit doordat in Breukelen de verschillende woonduurklassen meer dezelfde grootte zijn, terwijl in Veenendaal de woonduurklassen 0-5 en 6-10 erg worden ondervertegenwoordigd met 22 in woonduurklasse 0-5 en slechts 14 in woonduurklasse 6-10. De woonduurklassen 21-40 en 41 zijn juist erg groot met 83 respondenten in woonduurklasse 21-40 en 75 respondenten in de woonduurklasse 41 of langer. Het is daarom van belang om te bedenken dat deze resultaten alleen iets zeggen over de respondenten. Het is dus niet generaliseerbaar naar de gehele populatie.

4.2.4 Cultuurparticipatie

Zoals in het theoretisch kader uiteengezet is, is cultuurparticipatie meetbaar aan de hand van bepaalde culturele activiteiten. In dit onderzoek zijn dat dansvoorstellingen, theatervoorstellingen, musea, film en het bezoeken van monumentale en historische gebouwen. In Breukelen bezoekt meer dan de helft van de respondenten (52,9%) een van deze vijf culturele activiteiten weinig en dus is de cultuurparticipatie hier over het algemeen gering. In Veenendaal is nagenoeg hetzelfde patroon te zien, ook hier bezoekt de helft van de respondenten (50,1%) weinig van de bovenstaande culturele activiteiten. Figuren 4.10 en 4.11 laten zien hoe vaak bewoners van Breukelen en Veenendaal de verschillende soorten culturele activiteiten bezoeken.

⁵. Uit de variantieanalyse bleek dat gemiddelde waardering van buitenplaats Prattenburg van woonduurklassen 0-5 (M=2,9, SD=2,4), 6-10 (M= 4,4, SD= 4,9), 11-20 (M=3,9, SD= 4,5), 21-40 (M=5,2, SD=3,9) en meer dan 40 (M=7,2, SD= 4,9) significant van elkaar verschillen. F(4;176)= 4,8; p=0,001. Er is sprake van een middelmatig effect, 10% van de variantie van de waardering wordt verklaard door verschillen in woonduurklassen (eta²=0,10). De Bonferroni test toonde aan dat de waardering van woonduurklasse 'meer dan 40' significant verschilt van woonduurklasse 0-5 (p= 0,02) en 11-20 (0,005).

⁶. Uit een variantieanalyse bleek dat de gemiddelde waardering van Gunterstein van woonduurklassen 0-5 (M=6,1, SD=3,6), 6-10 (M= 7,1, SD= 4,4), 11-20 (M=7,2, SD= 3,5), 21-40 (M=7,1, SD=3,8) en meer dan 40 (M=8,6, SD= 3,3) niet significant van elkaar verschillen. F(4;191)= 2,07; p=0,09.

Figuur 4.10

Figuur 4.11

Zo worden dansvoorstellingen zowel in het geval van Breukelen en Prattenburg het minst vaak bezocht (72,3% van de respondenten uit Breukelen en 74,5% van de respondenten uit Veenendaal bezoekt nooit een dansvoorstelling). De bezoekfrequentie van dans staat ook niet in verband met de waardering van Gunterstein⁷ of Prattenburg⁸.

⁷ De cultuurparticipatie van dans heeft geen invloed op de mate van waardering ($F(2;192)=0,8$; $p=0,44$)

⁸ De cultuurparticipatie van dans heeft geen invloed op de mate van waardering ($F(1;173)=0,78$; $p=0,38$)

In beide plaatsen worden theatervoorstellingen en monumenten/historische gebouwen ook relatief weinig tot nooit bezocht. Deze matige cultuurparticipatie is dan ook van zeer geringe invloed op de waardering van Gunterstein⁹ en Prattenburg¹⁰. Alleen in Breukelen hebben personen die theater bezoeken en personen die monumenten vaak bezoeken een aantoonbare positievere waardering over Gunterstein.

Zowel in Breukelen als Veenendaal wordt film het meest bezocht door de respondenten. In Breukelen bezoekt 26,2% vaak film, en in Veenendaal precies 20 procent. Opvallend is hierin dat dat dus niet uitmaakt voor een eventuele positieve waardering van de twee kastelen en buitenplaatsen. Er is in beide gevallen geen verband te ontdekken tussen het vaker participeren in filmbezoeken en het meer waarderen van Gunterstein¹¹ of Prattenburg¹². Ook heeft bezoek aan musea geen invloed op de mate van waardering in en Breukelen¹³ en Veenendaal.¹⁴

Wanneer er wordt gekeken naar het verschil tussen mannen en vrouwen en de cultuurparticipatie, zijn de verschillen zo klein dat deze te verwaarlozen zijn. Voor leeftijd is er echter wel verschil aantoonbaar. Volgens hypothese 1 zouden omwonenden met een oudere leeftijd een hogere cultuurparticipatie hebben. Wat blijkt is dat dit per soort culturele activiteit verschilt. Zo valt op dat in Veenendaal vooral de jongeren (categorie 15-24 jaar) vaak naar de film gaan (50% ten opzichte van 12,5% 65-plussers). De hoge bezoekfrequentie van film die in grafieken 4.10 en 4.11 te zien is, wordt dus vooral bepaald door jongeren. Leeftijd heeft in het geval van film een relevante invloed op cultuurparticipatie. In Veenendaal is dit het enige significante verband¹⁵ tussen een culturele activiteit en leeftijd. Dit betekent dat er voor de bezoekfrequentie van de overige culturele activiteiten (dans, theater, musea en monumenten) geen verband met leeftijd bestaat.

Tabel 4.5: Leeftijd in relatie met bezoekfrequentie film Breukelen

	15-24		25-44		45-64		65+		Totaal	
	Absoluut	Relatief %	Absoluut	Relatief %	Absoluut	Relatief %	Absoluut	Relatief %	Absoluut	Relatief %
Nooit	2	7,1	7	10,6	20	22,0	29	49,2	58	23,8
Weinig	13	46,4	35	53,0	51	56,0	23	39,0	122	50,0
Vaak	13	46,4	24	36,4	20	22,0	7	11,9	64	26,2
Totaal	28	100	66	100	91	100	59	100	244	100

⁹ De cultuurparticipatie van theater heeft wel invloed op de mate van waardering ($F(2;193)=9,2$; $p=0,00$). Hoe meer er naar het theater wordt gegaan, hoe meer de buitenplaats gewaardeerd wordt. Hierbij is het verschil of je nooit bezoekt of weinig bezoekt belangrijk voor de mate van waardering. De cultuurparticipatie van monumenten en historische gebouwen heeft wel invloed ($F(2;192)=3,78$; $P=0,03$). Hierbij maakt het uit of er vaak een bezoek wordt gebracht aan monumenten, of nooit. Nooit of weinig maakt niet uit.

¹⁰ Prattenburg: deze twee niet significant: Theater: $F(2;173)=0,55$; $p=0,58$ Monumenten: $F(2;174)=1,9$; $p=0,15$

¹¹

De cultuurparticipatie van film heeft geen invloed op de mate van waardering. ($F(2;193)=0,74$; $P=0,48$).

¹² De cultuurparticipatie van film heeft geen invloed op de mate van waardering: $F(2;173)=2,0$; $p=0,14$

¹³

Gunterstein De cultuurparticipatie van musea heeft geen invloed op de mate van waardering. ($F(2;192)=2,2$; $P=0,12$

¹⁴ Prattenburg musea : $F(2;173)=2,6$; $p=0,08$

¹⁵ Er is een significant verband tussen leeftijd en bezoekfrequentie film. $\chi^2(6)=8,5$; $p=0,000$. Het gevonden verband is een sterk verband $V=0,5$.

In Breukelen is hetzelfde patroon als in Veenendaal te zien voor film: hoe jonger de leeftijd, hoe vaker er een bezoek aan film wordt gebracht (46,4% t.o.v. 11,9% tabel 4.5).

Voor de leesbaarheid van het verslag zijn niet alle kruistabellen van iedere culturele activiteit worden weergegeven. Er blijkt dat leeftijd van invloed is op het bezoek aan film¹⁶. Naarmate de leeftijd ouder wordt gaan personen uit Breukelen minder vaak naar de film. Dit verband is echter minder sterk dan het verband dat in Veenendaal gevonden is tussen leeftijd en bezoekfrequentie aan film.

Voor theater en musea geldt het omgekeerde: in tegenstelling tot film worden theater en musea door bewoners van Breukelen¹⁷ het vaakst bezocht naarmate de leeftijd ouder wordt. Er gaan 8,5% 65-plussers naar het theater ten opzichte van 3,6% 15-24-jarigen en van de 65-plussers brengt 25,4% vaak een bezoek aan een museum, ten opzichte van 7,1% 15-24-jarigen.

Bezoek aan monumenten, historische gebouwen en dans hebben, in tegenstelling tot de bovenstaande culturele activiteiten, geen aantoonbaar verband met leeftijd. Leeftijd is bij deze activiteiten niet van significante invloed.

4.2.5 Kennis over en betrokkenheid van de bewoners

In de voorafgaande paragrafen ging het steeds om de omwonenden van de buitenplaatsen, hun persoonskenmerken en hun waardering. Echter werd hen ook gevraagd naar of ze de bewoners van de buitenplaatsen kenden en of ze hen betrokken vonden met de omgeving.

Van de omwonenden van Gunterstein die deze vraag beantwoord hebben, wist 41,2% t.o.v. 58,8% wie de bewoners waren. Met een open vraag werd bekeken in hoeverre ze de bewoners kenden. 20 van de 113 keer werd aangegeven dat iemand de bewoners niet goed kende, slechts van naam of gezicht. Wat vaker (51 keer) werd verteld door de respondenten is dat ze van de familie afwisten en dat Gunterstein al lange tijd bezit van die familie is. Weinig respondenten gaven aan de bewoners persoonlijk te kennen. Wat wel opvallend is, dat bij deze vraag al enkele respondenten aangaven de bewoners van Gunterstein betrokken te vinden bij de buurt en bij erfgoed en cultuur, terwijl dit eigenlijk pas bij een volgende vraag aan de orde kwam. Bij deze vraag kwam naar voren dat van de omwonenden die de bewoners kenden, tevens de meerderheid (50%) vond dat de bewoners betrokken waren bij de omgeving. De overige meningen zaten tussen geen mening en het niet betrokken vinden van de bewoners.

Wanneer gekeken wordt naar relatie tussen de woonduur van de respondenten en de kennis over de bewoners, komt naar voren dat de meeste omwonenden die langer in de omgeving van de buitenplaats woonden (in Breukelen langer dan 20 jaar), vaker wel wisten wie de bewoners waren dan de respondenten die er korter woonden. 57,3% van de respondenten die er langer woont geeft aan de bewoners wel te kennen ten opzichte van 21,3% van de mensen die er korter wonen. Dit is een matig sterk verband tussen woonduur en het wel/niet kennen van de bewoners¹⁸. Dit betekent dus dat wanneer de omwonende al voor langere tijd in Breukelen woont, Gunterstein eerder zal kennen dan wanneer de omwonende er kort woont.

¹⁶ Er is een significant verband tussen leeftijd en bezoekfrequentie film. $\chi^2(6)=38,7$; $p=0,00$. Het gevonden verband is matig sterk $V=0,4$

¹⁷ Er is een significant verband tussen de leeftijd en bezoekfrequentie theater. $\chi^2(6)=23,1$; $p=0,001$. Het gevonden verband is zwak tot matig sterk $V=0,3$.

Er is een significant verband tussen de leeftijd en bezoekfrequentie musea. $\chi^2(6)=18,8$; $p=0,005$. Het gevonden verband is een zwak verband $V=0,3$.

¹⁸ $\chi^2(1) = 26$. $P = 0,0$ / $V = 0,4$

Tabel 4.6: Woonduur Prattenburg vergeleken met al dan niet kennen van de bewoners

		Woonduur				Totaal	
		Kort		Lang		Aantal	Relatieve frequentie (%)
		Aantal	Relatieve frequentie (%)	Aantal	Relatieve frequentie (%)		
Weet u wie de huidige bewoners zijn?	nee	68	78,2	52	52,0	120	64,2
	ja	19	21,8	48	48,0	67	35,8
Total		87	100,0	100	100,0	187	100,0

Tabel 4.7: Woonduur Gunterstein vergeleken met het al dan niet kennen van de bewoners

		Woonduur				Totaal	
		Kort		Lang		Aantal	Relatieve frequentie (%)
		Aantal	Relatieve frequentie (%)	Aantal	Relatieve frequentie (%)		
Weet u wie de huidige bewoners zijn?	nee	70	78,7	47	42,7	117	58,8
	ja	19	21,3	63	57,3	82	42,2
Total		87	100,0	100	100,0	187	100,0

Bij de ondergevraagde omwonenden van Prattenburg die de vraag over het kennen van de bewoners en hun betrokkenheid beantwoord hebben (187 respondenten), wist 64,2% wel wie de bewoners waren tegenover 35,8 procent die dit niet wisten. Dit is een kleiner verschil dan bij Breukelen. Interessant was om te zien dat hier veel vaker werd aangegeven dat men de bewoners alleen van gezicht of naam kenden (meer dan twee derde t.o.v. 18% in Breukelen). Het is dus aannemelijk dat de omwonende respondenten van Gunterstein de bewoners een stuk beter kennen dan de omwonende respondenten van buitenplaats Prattenburg de bewoners kennen. Een reden hiervoor kan zijn dat Gunterstein midden in het dorp ligt, terwijl dit bij Prattenburg toch meer weggestopt in het landgoed is. Wel werd ook weer vaak aangegeven (42,2%) door deze groep dat de bewoners betrokken waren bij de omgeving met het organiseren van activiteiten, dit tegenover slechts 9,4% die van mening was dat dit niet zo is. De overige mensen gaven aan hier geen mening over te hebben. Wanneer er wordt gekeken naar woonduur en of de omwonenden de bewoners van de buitenplaatsen kennen, is hetzelfde verband als bij Gunterstein te ontdekken: 48% van de respondenten die lang in Veenendaal woont kent de bewoners tegenover 21,8% die er kort wonen. Dit verband tussen woonduur en het kennen van de bewoners is een zwakker verband dan bij Breukelen¹⁹. Dit wil zeggen dat in Breukelen de lengte van de woonduur meer invloed heeft op het wel of niet kennen van de bewoners dan in Veenendaal.

Of de respondenten de bewoners kennen of niet, heeft invloed op hoe zij de buitenplaats waarderen in beide onderzoeksgebieden. Bij zowel Breukelen²⁰ als

¹⁹ Chi2(2) = 17,6. P=0,0/ V=0,3

²⁰ t(193) = -4,1, p<0,01, 99% BI [-0,22; -0,07]. Gering effect (rpb = 0,28, 8%)

Veenendaal²¹ is ontdekt dat wanneer de respondenten de bewoners kennen, zij de buitenplaats positiever waarderen. In beide gevallen is er sprake van een gering effect. Het kennen van de bewoners heeft dus wel degelijk invloed op de waardering van de buitenplaats, maar niet heel veel.

Zoals boven al genoemd is, vonden de meeste respondenten in beide onderzoeksgebieden de bewoners betrokken met de omgeving. Bij de open vragen hierover werden dingen genoemd als openstelling en het behoud van het landgoed, sporadische rondleidingen, openstellingen en andere evenementen. Echter werd hier ook af en toe een kritische noot toegevoegd dat het niet vaak voorkwam en de gebouwen bijna nooit toegankelijk zijn. Dit was vaker het geval bij de respondenten van Prattenburg. Maar heeft dit ook invloed op de waardering? Bij de omwonenden van Prattenburg is niet te ontdekken dat het vinden dat de bewoners betrokken zijn effect heeft op de waardering van de buitenplaats. Dit is opvallend, aangezien bij Breukelen dit effect wel te zien is. Echter gaat het hier om een gering effect en heeft het vinden dat de bewoners betrokken zijn slechts een klein beetje effect op de waardering van buitenplaats door de respondenten²². Wel is bij beide onderzoeksgebieden naar voren gekomen dat het kennis hebben van of er activiteiten op het bijbehorende landgoed zijn of niet in beide gevallen positief bijdraagt aan de waardering van de buitenplaats. Bij Prattenburg²³ heeft dit een gering effect, maar bij Gunterstein²⁴ is dit effect groter, namelijk middelmatig. Wel heeft dus in beide onderzoeksgebieden het hebben van kennis over de activiteiten van bewoners een positief effect op de waardering van de buitenplaatsen.

4.2.6 Houding ten opzichte van particuliere bewoning

De houding ten opzichte van particuliere bewoning is aan de hand van vier stellingen geprobeerd te achterhalen. Bij de eerste stelling 'Ik vind het belangrijk dat de bewoners de buitenplaats Gunterstein/Prattenburg de buitenplaats openstellen voor publiek' is in Breukelen het grootste aandeel respondenten het ermee eens (41,0%). Relatief veel mensen gaven echter ook aan er geen mening over te hebben (37,0%). In Veenendaal is 41,6% het ermee eens en geven daarnaast veel respondenten aan er geen mening over te hebben (36,4%).

Ook bij de stelling 'Ik vind dat bewoning van kastelen samen kan gaan met de openstelling voor het publiek' is eveneens de categorie 'eens' het grootst bij zowel Breukelen als Veenendaal (53,5% in Breukelen en 54,4% in Veenendaal). Daarop volgt in allebei de plaatsen de categorie 'niet eens/niet oneens' (26,0% in Breukelen en 27,4% in Veenendaal). Of het goed is dat de buitenplaats particulier bewoond wordt, wordt eveneens in zowel Breukelen als Veenendaal het meest met eens beantwoord (56,6% in Breukelen en 62,0% in Veenendaal).

Over de stelling of het de buitenplaats een andere functie moet krijgen naast de particuliere bewoning heeft het grootste gedeelte van de respondenten geen mening (46,0%). Daarna geven 55 respondenten aan het ermee oneens te zijn (27,5%) en 35 respondenten zijn het er juist wel mee eens (17,5%). De meningen zijn dus nogal verdeeld. Ook in Veenendaal is het aandeel respondenten zonder mening het grootst (47,1%). Daarna geven 48 respondenten aan het ermee oneens te zijn (25,7%) en 30 mensen het er juist wel mee eens te zijn dat het de buitenplaats een andere functie krijgt naast de particuliere bewoning (16,0%). De meningen zijn dus in zowel Breukelen als Veenendaal over dit onderwerp nogal verdeeld. Om te kijken wie er over het algemeen een positieve houding heeft ten

²¹ $t(174) = -3,5$, $p < 0,01$, 99% BI [-0,27; -0,08]. Gering effect (rpb = 0,26, 7%)

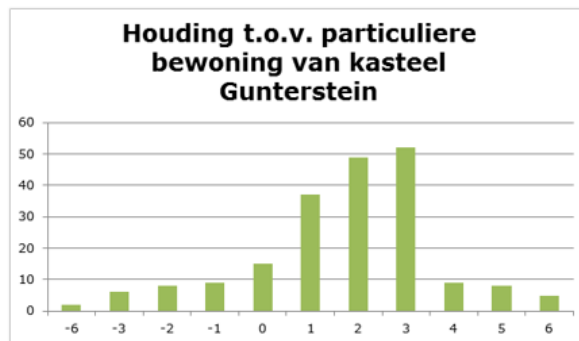
²² $t(50) = -2,1$, $P < 0,05$, 95% BI [-0,4; 0]. Gering effect rpb = 0,3; 8%)

²³ $t(174) = -4,9$, $p < 0,01$, 99% BI [-0,3; -0,1]. Gering effect rpb = 0,3; 12%)

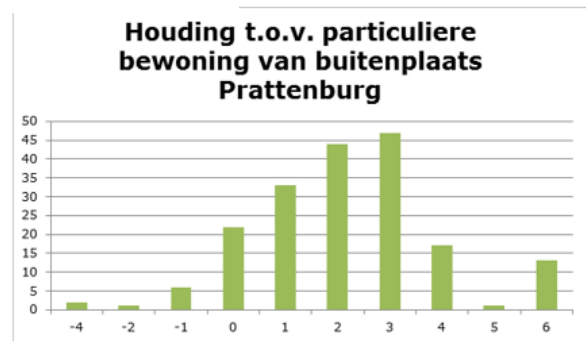
²⁴ $t(193) = -5,5$, $p < 0,01$, 99% BI [-0,3; -0,1]. Rpb = 4; 14%)

opzichte van de particuliere bewoning worden net als bij waardering de likertscores weer berekend. Hierbij is in figuur 4.12 en 13 te zien dat in zowel Breukelen en Veenendaal de score 3,0 door de meeste respondenten behaald wordt. In Breukelen gaat dit om 52 respondenten (26,0%) en in Veenendaal om 47 respondenten (25,3%).

Figuur 4.12

Figuur 4.13

Indien gekeken wordt naar de houding ten opzichte van leeftijd is te zien dat iedere leeftijdscategorie over het algemeen een positieve houding heeft tegenover de buitenplaats Prattenburg in Veenendaal. In alle leeftijdsklassen is de houding 'positief' het grootst. De leeftijdsklasse 45-64 jaar is het meest positief (85,9%). In tabel 4.8 is te zien dat een neutrale houding in de leeftijdsklasse 15-24 jaar relatief het meest voorkomt (28,6%).

Tabel 4.8: Houding tegenover particuliere bewoning van verschillende leeftijdsklassen in Veenendaal

		leeftijdsklassen							
		15-24		25-44		45-64		65+	
		aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Houding	negatief	1	7,1	3	6,5	4	5,6	1	1,8
	neutraal	4	28,6	6	13,0	6	8,5	6	10,9
	positief	9	64,3	37	80,4	61	85,9	48	87,3
Totaal		14	100	46	100	71	100	55	100

In Breukelen is wederom het grootste aandeel per leeftijdsklasse positief. De leeftijdsklasse 45-64 is ook hier het grootst met 75 respondenten die een positieve score hebben (85,2%). Echter valt op dat hier een negatieve houding ook relatief vaak voorkomt in vergelijking met Veenendaal. Immers staan hier in leeftijdsklasse 25-44 en 65+ het percentage van een negatieve houding op de tweede plaats (18,2% voor 25-44 en 18,9% voor 65+), terwijl neutraal hier juist zeer weinig wordt gehaald.

Tabel 4.9: Houding tegenover particuliere bewoning van verschillende leeftijdsklassen in Breukelen

		Leeftijdsklassen							
		15-24		25-44		45-64		65+	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Houding	negatief	2	13,3	8	18,2	5	5,7	10	18,9
	neutraal	2	13,3	4	9,1	8	9,1	1	1,9
	positief	11	73,3	32	72,7	75	85,2	42	79,2
Totaal		15	100	44	100	88	100	53	100

Om te kijken of er een verband te ontdekken is tussen de waardering van het de buitenplaats in de omgeving en de houding ten opzichte van de particuliere bewoning is er een Kruskal-Wallis toets uitgevoerd, aangezien de verschillende groepen te veel van elkaar verschillen om een One way ANOVA toets uit te voeren. Uit een regressieanalyse is naar voren gekomen dat tussen houding ten opzichte van particuliere bewoning en waardering een verband bestaat. Er blijkt inderdaad dat de waardering verschilt wanneer iemand een negatieve, neutrale of positieve houding heeft. Aan de gemiddelde per houdingsklassen is te zien dat het gemiddelde van waardering van respondenten met een positieve houding veel hoger ligt dan de gemiddelde van waardering van respondenten met een negatieve houding. Hieruit kan dus worden geconcludeerd dat de respondenten met een positieve houding tegenover particuliere bewoning, ook buitenplaats Prattenburg meer waarderen²⁵. Hetzelfde geldt voor Breukelen, ook hier hebben de respondenten met een positieve houding ten opzichte van particuliere bewoning over het algemeen een grotere waardering voor Gunterstein²⁶.

Als hierbij de verschillende leeftijdsklassen worden vergeleken is te zien dat in de leeftijdsklasse 45-64 jaar het grootste percentage die buitenplaats Prattenburg positief waarderen, ook een positieve houding hebben tegenover particuliere bewoning (94,8%). De leeftijdsklasse waarin relatief gezien het meest een zowel negatieve houding ten opzichte van particuliere bewoning bestaat en een negatieve waardering van buitenplaats Prattenburg, is 25-44 (66,7% van de respondenten met een negatieve houding en een negatieve waardering zitten in deze leeftijdsklasse). Bij de respondenten uit Breukelen zijn het de 65-plussers die zowel over de waardering van het Gunterstein als de houding ten opzichte van particuliere bewoning positief zijn (97,4%). In het achterhoofd moet echter worden gehouden dat de verschillende leeftijdscategorieën niet even groot zijn. Omdat de leeftijdscategorie 15-24 in zowel Breukelen als Veenendaal erg wordt ondervertegenwoordigd, is een veelzeggende vergelijking niet te maken.

²⁵ Uit een Kruskal-Wallis test blijkt dat de verschillen van waardering van buitenplaats Prattenburg bij respondenten met een negatieve houding (Md=2), neutrale houding (Md=5) en positieve houding (Md=72) significant van elkaar verschillen. Chi2(2)= 13,5; p=0,001.

²⁶ Uit een Kruskal-Wallis test blijkt dat de verschillen van waardering van Gunterstein bij respondenten met een negatieve houding (Md= 9), neutrale houding (Md=3) en positieve houding (Md=63) significant van elkaar verschillen. Chi2(2)= 6,8; p=0,033.

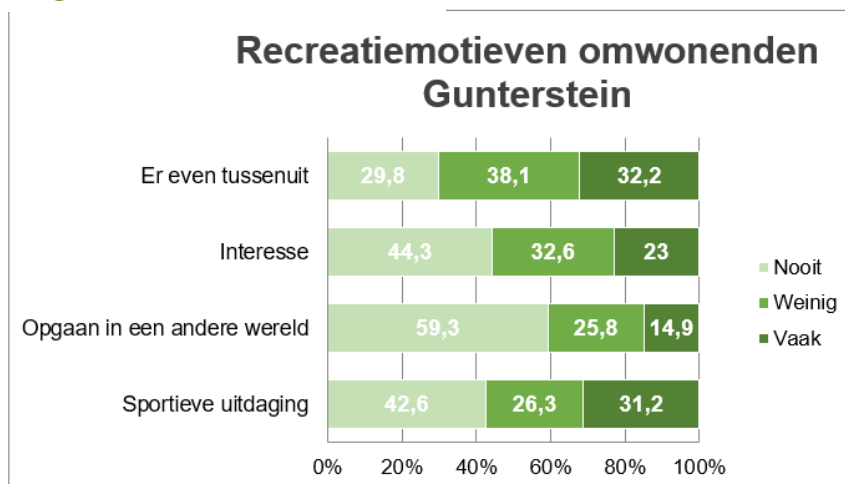
4.2.7 Recreatie op het landgoed

Niet alleen de persoonskenmerken of kennis hebben invloed op de waardering van de omwonenden, ook de recreatiemotieven spelen hierbij een rol (Goossen et al., 2009; van Ginkel, 2011; Goossen & Boer, 2008). De recreatiemotieven die meegenomen zijn in dit onderzoek zijn 'er even tussenuit', 'interesse', 'opgaan in een andere wereld' en 'sportieve uitdaging' (Goossen et al., 2009).

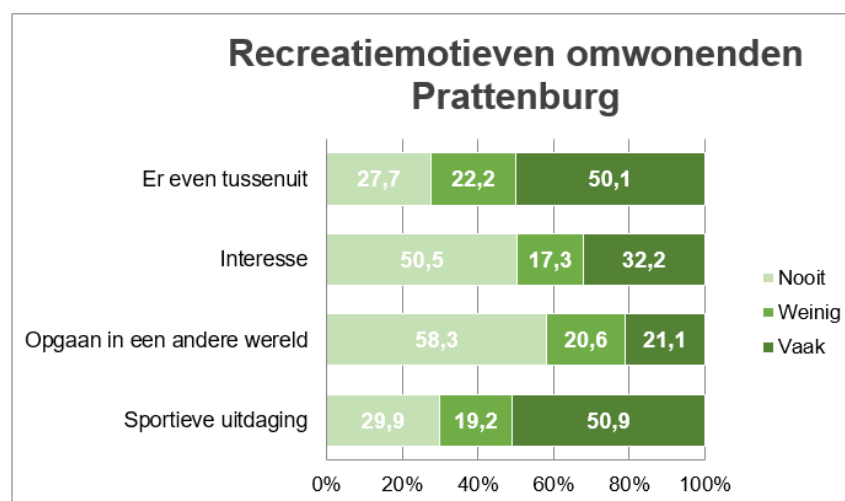
Opvallend is dat er grote verschillen te zien zijn tussen Prattenburg en Gunterstein in de gekozen motieven. De omwonenden van Prattenburg bezoeken de buitenplaats voornamelijk voor een 'sportieve uitdaging' (50,9%) of om 'er even tussenuit' te gaan (50,1%) (zie figuur 4.15). Voor de omwonenden van Gunterstein zijn deze twee motieven ook het meest gekozen, maar in een kleinere mate, namelijk respectievelijk 32,2% en 31,2% (zie figuur 4.14).

Volgens de motieven van de omwonenden is het 'opgaan in een andere wereld' niet van belang. Voor Prattenburg en Gunterstein geldt dat 59% van de omwonenden dit nooit als motief hebben om het landgoed te bezoeken. Het motief 'interesse' is tevens voor weinig omwonenden een motief om de buitenplaatsen te bezoeken in verhouding met de andere twee motieven. Zo gaat ongeveer de helft (49,5%) van de omwonenden om die reden naar Prattenburg en iets meer dan de helft (55,6%) naar Gunterstein.

Figuur 4.14

Figuur 4.15

Wanneer er wordt gekeken naar de onderliggende variabelen van de recreatiemotieven wordt wandelen het meest aangegeven als motief. Dit geldt voor Prattenburg en Gunterstein met respectievelijk 67,3% en 78,6%. Daarnaast is opvallend dat cultuurhistorische waarde en authenticiteit weinig als reden wordt gezien om het landgoed te bezoeken. De omwonenden van Prattenburg hebben voor 61,9% aangegeven dat zij die reden nooit gebruiken. Voor de omwonenden van Gunterstein geldt dit ook met 45,4%.

Tevens zijn de variabelen 'er valt iets te leren' en 'er valt iets te ontdekken' ook vaker beantwoord met nooit. Bij Gunterstein heeft 62,4% 'er valt iets te leren' nooit gekozen en 59,3% kiest nooit bij 'er valt iets te ontdekken'. Bij buitenplaats Prattenburg is vinkt 65,4% en 58,3% van de respondenten nooit aan voor deze motieven.

Wanneer er naar de verschillen tussen mannen en vrouwen wordt gekeken, is het opvallend dat vrouwen veel vaker recreatiemotieven gebruiken als reden om het landgoed te bezoeken dan mannen. Vooral in Breukelen zijn er opvallend veel mannen die aangeven nooit het landgoed te bezoeken, namelijk 43%. In Veenendaal zijn de mannen niet veel vaker aanwezig op het landgoed (38,3%). Dit kan te wijten zijn aan de werkende positie die de mannen innemen in het gezin, waardoor ze minder thuis zijn en minder tijd hebben om het landgoed te bezoeken.

Vrouwen daarentegen bezoeken juist vaak het landgoed met een recreatiemotief. Vooral in Veenendaal bezoeken de vrouwen Prattenburg vaak (45,5%). De favoriete reden hiervoor is '*er even tussenuit*' (54,6%) of een '*sportieve uitdaging*' (52,2%). In Breukelen lijken de vrouwen minder actief of bewust bezig met deze motieven en verschillen de cijfers weinig van die van de mannen.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt ook dat ouderen (65+) in Breukelen de buitenplaats minder vaak bezoeken dan de ouderen in Veenendaal. 53,2% van de ouderen in Breukelen bezoeken buitenplaats, terwijl dit in Veenendaal om 64,6% gaat. In beide gevallen gaan ouderen graag naar de buitenplaatsen om '*er even tussenuit*' te kunnen, maar de ouderen in Veenendaal gaan ook naar de buitenplaats voor een '*sportieve uitdaging*'.

Onder de jongeren (tot 25 jaar) is de '*sportieve uitdaging*' het meest voorkomend. Zo gaat 30% van de jongeren in Breukelen vaak voor een sportieve activiteit naar Gunterstein. Voor Veenendaal ligt dit veel hoger (67,9%). Zoals al eerder aangegeven geldt bij alle recreatiemotieven dat de respondenten van Veenendaal actiever/vaker buitenplaats Prattenburg bezoeken in vergelijking met de respondenten in Breukelen.

Bij de inkomensklasse die de respondenten hebben ingevuld is te zien dat de omwonenden met een inkomen van €2100,- tot €3500,- de meeste bezoeken brengen aan Prattenburg aan de hand van de recreatiemotieven. Hiervan zijn '*er even tussenuit*' en '*sportieve uitdaging*' de favoriete motieven. Voor Gunterstein is hetzelfde waarneembaar en hierin zijn dus geen grote verschillen te zien. Wel is het zo dat de omwonenden meer recreëren naar mate het opleidingsniveau stijgt. Hierbij is '*er even tussenuit*' opnieuw het meest gebruikelijke als reden. Hierbij is geen verschil te zien tussen Gunterstein en Prattenburg.

In het theoretisch kader (hoofdstuk 1) is gesteld dat de waardering samenhangt met de recreatiemotieven van de desbetreffende persoon (Goossen et al., 2009). Door middel van een variantieanalyse is gekeken of deze samenhang vast te stellen is voor de respondenten van Breukelen en Veenendaal. Zoals al eerder aangegeven zijn er vier recreatiemotieven verdeeld over tien variabelen. Hierbij moet wel de kanttekening worden geplaatst dat '*opgaan in een andere wereld*' slechts één kenmerk bevat, waardoor er een vertekend beeld ontstaan. Na uitvoering van een variantieanalyse bleek dit recreatiemotief ook niet van invloed op de waardering van de omwonenden. Om deze reden is dit motief er verder uit gelaten.

Uit figuur 4.14 en 4.15 wordt al duidelijk dat ‘*er even tussenuit*’ en ‘*sportieve uitdaging*’ het meest worden gebruikt als motief voor het bezoeken van het landgoed van de buitenplaatsen. De vier kenmerken van ‘*er even tussenuit*’ zijn *rustige omgeving*, *mooie omgeving*, *dichtbij huis* en *anders dan mijn dagelijkse omgeving*. Voor Prattenburg geldt dat alle vier deze kenmerken²⁷ invloed hebben op de mate van waardering die iemand heeft voor de buitenplaats. De invloed die ze hebben zijn echter gering. Voor Gunterstein²⁸ verschillen de resultaten enigszins. Zo is het kenmerk *anders dan mijn dagelijkse leven* niet van invloed op de waardering. De andere kenmerken hebben evenals bij Prattenburg een geringe invloed.

Voor Gunterstein geldt tevens dat de omwonenden met het recreatiemotief ‘*interesse*’ een hogere waardering hebben voor de buitenplaats²⁹. Dit thema bestaat uit de drie kenmerken *cultuurhistorie en authentiek karakter*, *voor de natuur* en *er valt iets nieuws te leren*. Met betrekking tot de waardering van buitenplaats Prattenburg geldt dat alleen de kenmerken *cultuurhistorie en authentiek karakter* en *er valt iets te leren* van invloed zijn³⁰.

Het laatste recreatiemotief ‘*sportieve uitdaging*’ is deels van invloed op de waardering. Er behoren tot dit motief namelijk twee kenmerken, namelijk *buitensport* en *wandelen*. Het kenmerk *buitensport* heeft echter helemaal geen invloed op de waardering die mensen hebben. *Wandelen* daarentegen is een geliefde bezigheid van menig omwonenden en heeft dus ook invloed op de waardering van deze omwonenden. Dit geldt voor zowel Gunterstein als Prattenburg en hierin komen de plaatsen dus overeen.

²⁷ 13a: F=7,584; p=0.01; Eta=0,3) (13b: F=4,570; p=0,012; Eta=0,2) (13c: F=4,375; p=0.014; Eta=0,2) (13d: F=3,200; p=0,043; Eta=0,2)

²⁸ (13a: F=7,584; p=0.001; Eta=0,3) (13b: F=4,570; p= 0,012; Eta=0,3) (13c: F=4,375; p=0,014; Eta= 0,2)

²⁹ (13e: F=7,525; p=0,001; Eta = 0,3) (13f: F=7,944; p=0,00; Eta= 0,3) (13g: F=4,772; p=0,010; Eta=0,2)

³⁰ (13e: F=9,922; p=0,000; Eta = 0,3) (13g: F=5,641; p=0,004; Eta = 0,3)

4.3 Thema's samengenomen

In de voorgaande analyses is steeds besproken of de thema's, wanneer ze afzonderlijk worden getoetst, wel of niet bijdragen aan de mate van waardering van de buitenplaatsen. Er kan desalniettemin ook gekeken worden of de thema's onderling elkaar op zo een manier beïnvloeden dat sommige thema's dan meer of minder effect hebben dan voorheen geconstateerd of zelfs helemaal niet meer een significante invloed hebben. Nadat deze analyse uitgevoerd is, is naar voren gekomen dat bij Prattenburg³¹ alleen de houding ten opzichte van particuliere bewoning in verband staat met waardering wanneer alle thema's samen worden genomen in een analyse. Uit deze analyse blijkt dat 20% van de variantie van waardering door de houding ten opzichte van particuliere bewoning verklaard wordt. Bij Breukelen³² komt de kennis van de activiteiten naar voren als het enige thema dat effect heeft op de waardering wanneer alle thema's tegelijk geanalyseerd worden. Er blijkt dat 5% van de variantie van waardering verklaard wordt door de kennis van de activiteiten bij buitenplaats Gunterstein. Hierbij moet wel in gedachte genomen dat dit model niet zo verklarend is als het model van Prattenburg.

Al met al blijkt dus dat wanneer alle thema's worden samengenomen alleen de houding ten opzichte van particuliere bewoning in Veenendaal en de kennis van de activiteiten bij Gunterstein in Breukelen van invloed zijn op de waardering van de buitenplaats. Echter moet in het hoofd gehouden worden dat deze resultaten niet generaliseerbaar zijn naar de gehele populatie. Een mogelijke verklaring voor het feit dat in Breukelen kennis van de activiteiten bij Gunterstein een positief effect heeft op de waardering is vanwege het feit dat buitenplaats Gunterstein in het centrum van Breukelen staat. Hierdoor zijn mensen in het algemeen ook sneller op de hoogte van activiteiten die hier worden gehouden. Buitenplaats Prattenburg daarentegen ligt vrij ver van het centrum af, waardoor met name de mensen die het landgoed bezoeken op de hoogte zijn van de activiteiten.

³¹ (Een regressieanalyse toont aan dat houding ten opzichte van particuliere bewoning ($b = 0,3$, $p < 0,05$) een significant effect heeft op waardering. Het regressiemodel verklaart 20% van de variantie van waardering van de respondenten. $F(6, 51) = 3,3$, $p < 0,01$, $\text{adj } R^2 = 0,2$).

³² (Een regressieanalyse toont aan dat kennis over de activiteiten ($b = 0,1$, $p < 0,01$) een significant effect heeft op waardering. Het regressiemodel verklaart 5% van de variantie van waardering van de respondenten. $F(6, 80) = 1,8$, $p > 1$, $\text{adj } R^2 = 0,05$).

Hoofdstuk 5 Conclusie

Dit onderzoek heeft geprobeerd het 'kennis-gat' in de literatuur over hoe omwonenden van een particulier bewoonde buitenplaats de buitenplaats waarderen en welke plaats zij de buitenplaats geven in hun leefomgeving, op te vullen. Zoals al eerder vermeld was de steekproef niet representatief, vandaar dat alle uitspraken gaan over de respondenten die de enquête hebben ingevuld, en kunnen deze niet gegeneraliseerd worden naar de hele populatie. In het onderzoek was de volgende hoofdvraag leidend:

“In hoeverre hebben de persoonskenmerken, recreatiemotieven, cultuurparticipatie, houding ten opzichte van particuliere bewoning en de mate van kennis over de bewoners van de particulier bewoonde buitenplaats in Breukelen en Veenendaal invloed op hoezeer omwonenden de buitenplaats waarderen in hun leefomgeving?”

Waardering staat hierin centraal. In het theoretisch kader is dit begrip in verband gebracht met het concept *sense of place*; de betekenis die iemand geeft aan een plaats en die de plaats maakt tot wat het is. Fysieke elementen zoals buitenplaatsen dragen ook bij aan die betekenis blijkt uit de literatuur. Dit centrale begrip is steeds bekeken vanuit een ander perspectief: persoonskenmerken, cultuurparticipatie, houding, kennis en recreatiemotieven. Deze factoren worden allemaal in relatie gebracht met de mate van waardering van Gunterstein en Prattenburg. Ook is bepaald in hoeverre omwonenden van zowel Gunterstein als Prattenburg de buitenplaatsen waarderen, om vervolgens te kijken of die factoren hieraan bij hebben gedragen. Het merendeel van de respondenten waardeert de buitenplaats Gunterstein en Prattenburg in hun omgeving. In Veenendaal wordt er echter net wat minder positief gekeken naar de particulier bewoonde buitenplaats in hun woonomgeving dan in Breukelen. Ook is opvallend dat de gevraagde omwonenden rondom Gunterstein de buitenplaats op een andere manier lijken te waarderen dan de omwonenden rondom Prattenburg. In Breukelen waarderen ze Gunterstein meer als een karakteristiek object, waar ze zich emotioneel verbonden mee voelen, terwijl in Veenendaal de ondervraagde omwonenden meer de esthetische waarde en recreatiemogelijkheden van het landgoed waarderen. Dit bleek ook uit de open vragen naar voren te komen. De meerderheid van de antwoorden van de respondenten uit Breukelen ging over dat het kasteel karakteristiek was en wat betekende voor de omwonenden. In Veenendaal gingen de meeste antwoorden over de hoge esthetische waarde van de buitenplaats en het landgoed eromheen. Hiermee is deelvraag 6 *‘In hoeverre waarderen de omwonenden het particulier bewoonde kasteel of de buitenplaats in hun leefomgeving?’* beantwoord.

In de literatuur komt naar voren dat de waardering van cultureel erfgoed verschilt per individu en de kenmerken van dit individu, zoals leeftijd en opleidingsniveau. Voor dit onderzoek is er dus ook gekeken naar of er verbanden te vinden waren tussen enkele persoonskenmerken en de waardering van de buitenplaatsen. Dit was opgenomen in deelvraag 1 *‘In hoeverre dragen bepaalde persoonskenmerken van de omwonenden van de particulier bewoonde buitenplaats bij aan de waardering hiervoor?’* Zowel in Breukelen als in Veenendaal wijst een hogere leeftijdscategorie vaak op een hogere mate van waardering. Dit is dus in lijn met de literatuur. Verder is op het gebied van persoonskenmerken gebleken dat indien de gevraagde omwonenden langer in Veenendaal wonen, zij Prattenburg ook meer waarderen. In Breukelen is er geen verband ontdekt, waardoor hier geen uitspraken over kunnen worden gedaan. Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat in Breukelen de buitenplaats duidelijker te zien is dan in Veenendaal. Mensen die er dus korter wonen, zullen wellicht sneller weet hebben van buitenplaats Gunterstein en zullen hier dus ook sneller waarde aan hechten. In Veenendaal is de

buitenplaats niet direct duidelijk zichtbaar omdat deze omringd is door een groot hectare aan bos en het wat verder buiten het centrum ligt, waardoor er een grote kans bestaat dat mensen die er minder lang wonen inderdaad minder weet hebben van de buitenplaats en het daardoor minder waarderen. Voor opleiding is geen verband gevonden met de mate van waardering in beide onderzoeksgebieden. Dit is opmerkelijk, sinds dit in de literatuur wel genoemd is.

Deelvraag 5 luidde: *‘Wat is de mate van kennis van de omwonenden over de particuliere bewoning van het kasteel of de buitenplaats en de activiteiten van de bewoners mbt de omgeving?’*. Of de respondenten de bewoners kennen of niet, heeft (geringe) invloed op hoe zij het kasteel waarderen in beide onderzoeksgebieden. Voor zowel Breukelen als Veenendaal is ontdekt dat wanneer de respondenten de bewoners kennen, zij het kasteel positiever waarderen. In beide onderzoeksgebieden heeft het hebben van kennis over de activiteiten van bewoners tevens een positief effect op de waardering van de buitenplaats. Deze bevindingen sluiten ook weer aan bij wat Coeterier (1995) aangeeft; namelijk dat het hebben van kennis van belang is voor de waardering van cultuur. Het is dus bij deze bevestigd dat het hebben van kennis over de (activiteiten georganiseerd door) de bewoners van de buitenplaatsen leidt tot een grotere waardering van de buitenplaatsen en hiermee is deelvraag 5 beantwoord.

Een thema wat vooral specifiek in dit onderzoek is betrokken en waar geen literatuur bij betrokken was, was dat van de houding ten opzichte van particuliere bewoning. Ook hier is gebleken dat er een positief verband bestaat tussen de houding ten opzichte van particuliere bewoning en de waardering van buitenplaats Gunterstein of Prattenburg. Respondenten met een positieve houding ten opzichte van particuliere bewoning van de buitenplaats hebben over het algemeen een positievere waardering. Dit geldt voor zowel Breukelen als Veenendaal. Dit is een vrij aannemelijk verband, want er blijkt dat wanneer mensen het eens zijn met dat buitenplaatsen een woonfunctie hebben, zij ook de buitenplaatsen Gunterstein en Prattenburg meer waarderen, aangezien deze particulier bewoond worden. Wanneer een respondent deze functie ongeschikt vindt, is het dus logisch dat ze ook de particulier bewoonde buitenplaatsen minder waarderen. Hiermee is deelvraag 3 *‘Hebben de omwonenden een positieve of negatieve houding ten opzichte van particuliere bewoning en draagt dit bij aan de waardering van de buitenplaatsen?’* beantwoord.

Een ander thema dat wel in de literatuur naar voren kwam, was het thema recreatiemotieven. Er werd gesteld dat wanneer een recreatiemotief van een persoon mogelijk is in een bepaalde omgeving, die persoon die omgeving beter ervaart. Deze bevinding is in dit onderzoek betrokken door te kijken of recreatiemotieven die aansloten bij wat de respondenten konden doen bij de buitenplaatsen, zouden leiden tot meer waardering.

Hieruit is geresulteerd dat de recreatiemotieven ‘er even tussenuit’, ‘interesse’ en ‘sportieve uitdaging’ van positieve invloed zijn op de waardering van de buitenplaats in de omgeving. Immers wanneer wordt gekeken naar de vier kenmerken van ‘er even tussenuit’ (*rustige omgeving, mooie omgeving, dichtbij huis en anders dan mijn dagelijkse omgeving*) blijkt dat deze kenmerken allemaal van (zwakke) positieve invloed zijn op de waardering van de buitenplaats in de leefomgeving van de respondenten in Veenendaal. In Breukelen is alleen het kenmerk *anders dan mijn dagelijkse omgeving* niet van invloed op de waardering van Gunterstein in de leefomgeving. Dit kan wederom zijn doordat buitenplaats Gunterstein meer centraal gelegen is in Breukelen en dus onderdeel is van de dagelijkse omgeving van de gevraagde omwonenden. Voor buitenplaats Gunterstein geldt tevens dat de omwonenden met het recreatiemotief ‘*interesse*’ een hogere waardering hebben voor de buitenplaats. Bij dit thema, bestaande uit de drie kenmerken *cultuurhistorie en authentiek karakter, voor de natuur en er valt iets nieuws te leren*, geldt in Veenendaal echter dat alleen de kenmerken *cultuurhistorie*

*en authentiek karakter en er valt iets te leren van invloed zijn op de waardering van de buitenplaats. Opvallend is dat juist bij Prattenburg voor de natuur niet leidt tot meer waardering, waarschijnlijk omdat juist hier het omliggende bos/landgoed erg groot is. Het laatste recreatiemotief 'sportieve uitdaging' kent de kenmerken buitensport en wandelen. Alleen wandelen is hierbij van positieve invloed op de waardering van de buitenplaats in zowel Breukelen als Veenendaal. Met deze uitkomsten is ook deelvraag 2 *Hebben de omwonenden recreatiemotieven die aansluiten op wat bij de particulier bewoonde buitenplaatsen mogelijk is en zorgt dit voor meer waardering?*" beantwoord.*

Tot slot is er nog een thema wat hier redelijk mee samenhangt en dat is die over cultuurparticipatie. De literatuur wees uit dat als iemand meer participeert in de culturele sector, die persoon een grotere waardering voor culturele objecten, zoals de buitenplaatsen heeft. Uit dit onderzoek is gebleken dat wanneer een respondent vaker een bezoek brengt aan historische gebouwen en monumenten of aan theatervoorstellingen, diegene ook Gunterstein of Prattenburg meer waardeert. Dit geeft een antwoord op deelvraag 4 *In hoeverre participeren de omwonende in de culturele sector en draagt de soort activiteit bij aan de waardering van de buitenplaatsen?*

Al de bovengenoemde thema's zijn afzonderlijk van elkaar getoetst. Hieruit kwam vaak naar voren dat er een (gering) positief verband bestaat tussen het desbetreffende thema en de waardering van de buitenplaatsen in de woonomgeving. Echter wanneer al deze thema's samen werden genomen, en ze elkaar uitbalanceren, blijkt dat alleen de houding ten opzichte van particuliere bewoning een positieve invloed heeft op de mate waarop mensen de buitenplaats waarderen in Veenendaal. Dit maakt voor 20% deel uit van de verklaring voor de waardering van buitenplaats Prattenburg door de omwonenden. In Breukelen bleef alleen de kennis over de activiteiten over als positieve invloed, met slechts 5% een onderdeel van de verklaring voor de waardering van buitenplaats Gunterstein. Dit betekent echter niet dat de overige thema's er niet toe doen, deze kunnen nog steeds afzonderlijk beschouwd worden als de factoren die de waardering door de respondenten van de particulier bewoonde buitenplaatsen Gunterstein en Prattenburg beïnvloeden. Hiermee is de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord.

Hoofdstuk 6 Discussie en reflectie

6.1 Onderzoek is een leerproces

Ieder onderzoek kent zijn beperkingen, zo ook dit onderzoek. Onderzoek doen is namelijk een leerproces, en er is altijd ruimte voor verbetering. Er zullen een aantal zaken genoemd worden, die in het vervolg in gedachten gehouden kunnen worden.

Een punt waar tegenaan werd gelopen was het feit dat de bewoners van buitenplaats Gunterstein niet waren ingelicht. Zij werden lichtelijk overvallen door het onderzoek dat in hun woonplaats werd afgenomen, naar hen weten alleen op hen gericht. Zij hadden verder geen beeld bij de passieve insteek van dit onderzoek en waren hier lichtelijk verontrust over geraakt. In het vervolg moet er nog net wat meer worden stilgestaan bij de ethiek die bij een onderzoek komt kijken, om dit soort problemen te voorkomen. Bij een onderzoek in de toekomst zou het dus verstandig zijn om desbetreffende partijen van tevoren in te lichten met een brief.

Een ander praktisch probleem had te maken met het gebruik van zelf gemaakte antwoordcategorieën in de enquête voor de persoonskenmerken. Voor de representativiteitsanalyse was het makkelijker geweest dezelfde categorieën als het CBS aan te houden, dit had de vergelijking hiermee gemakkelijker en betrouwbaarder gemaakt. Echter zijn de zelf opgestelde categorieën wel meer gedetailleerd, dus kan er ook een gedetailleerder antwoord worden gegeven.

Ook bij het meten van waardering had wellicht een andere aanpak beter gewerkt. In plaats van 3 schalen (positief, neutraal en negatief) te gebruiken, zou het nemen van 5 schalen met een extreem positieve categorie en extreem negatieve categorie beter zijn geweest, omdat er zo minder vertekening ontstaat.

Verder kon cultuurparticipatie niet als geheel in verband worden gebracht met waardering. Er konden dus geen conclusies worden getrokken of het uitmaakt of iemand actief met culturele activiteiten bezig is de buitenplaats ook daadwerkelijk meer waardeert. Dit kon alleen bepaald worden per aparte categorie (dans, theater, musea etc.), maar dit verband is veel minder veelzeggend. Daarnaast was de categorie muziek geheel afwezig bij cultuurparticipatie, ondanks dat dit toch een culturele sector is. Hierdoor ontstond een beperkt beeld.

Een ander aandachtspunt wat het proces moeilijker maakte was dat het vak wetenschappelijke leervorming een kwantitatieve invalshoek heeft, terwijl de opdrachtgever, de NKS, meer om een kwalitatieve aanpak vroeg. Hierdoor was het soms lastig om een balans te vinden om aan alle twee deze verwachtingen te kunnen voldoen. Het is opgelost om in de enquête, een kwantitatieve methode, ook open vragen toe te voegen. Voor vervolgonderzoek zou er meer gebruik kunnen worden gemaakt van deze open vragen en van bijvoorbeeld interviewen, omdat de antwoorden op de open vragen en de observaties tijdens het enquêteren wel degelijk een interessante toevoeging waren aan het onderzoek. Verdere suggesties voor vervolgonderzoek volgen in paragraaf 6.2.

6.2 Suggesties voor vervolgonderzoek

Er zou dus in vervolgonderzoek meer gebruik gemaakt kunnen worden van mixed methods, oftewel, zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoekstechnieken. In dit onderzoek lag vooral de focus op de kwantitatieve technieken, waardoor extra verhalen die verteld werden door de respondenten een beetje in het niets vallen. Echter is dit soort informatie wel interessant om naar te kijken en te analyseren, omdat het naast harde cijfers, ook wat meer een verhaal creëert. Er wordt dan als het ware extra diepgang aan het onderzoek gegeven.

Wat bij veel thema's het geval was, was dat er verschillen waarneembaar waren tussen de twee onderzoeksgebieden en bijbehorende buitenplaatsen. Een vervolgonderzoek zou kunnen ingaan op waardoor deze verschillen ontstaan. In dit onderzoek is al de suggestie gedaan dat er verschillende manieren van waarderen

van de twee buitenplaatsen voorkomt. Misschien heeft dit er verband mee? Hier zou verder op ingegaan kunnen worden.

Tot slot zou het voor vervolgonderzoeken interessant kunnen zijn om te kijken naar zowel de gevonden als de niet gevonden verbanden, en hier verder op in te gaan. Bijvoorbeeld waarom opleiding niet in verband staat bij een grotere waardering van buitenplaatsen Gunterstein en Prattenburg, terwijl dit wel aan van de literatuur een verwachting zou zijn. Er zou kunnen worden nagegaan of dit bij andere (particulier bewoonde) buitenplaatsen ook het geval is, of dat het specifiek voor deze twee onderzoeksgebieden en deze respondenten geldt. Dit kan voor elk (niet-)verband gedaan worden. Tevens kan worden nagegaan welke factoren weer bijdragen aan de behandelde thema's. Zo is er af en toe al eens ingegaan op verbanden tussen de factoren (bijvoorbeeld woonduur en het kennen van de bewoners), maar ook dit zou nog uitgebreid kunnen worden.

6.3 Slotwoord

Al met al waren er waren dus zeker punten die in de toekomst beter aangepakt kunnen worden en is er nog genoeg ruimte voor verdere onderzoeken. Aan de andere kant heeft dit onderzoek ook een hoop leuke ervaringen met zich meegebracht. In de gesprekken met de bewoners (soms onder het genot van een kop koffie of zelfs een lunch) is naar voren gekomen dat zelfs een historisch object, een stuk erfgoed, erg onder de mensen kan leven en wel of niet iets voor hen kan betekenen. Dit soort ervaringen maken het doen van een kwantitatief onderzoek een stuk levendiger en dragen bij aan de behaalde resultaten.

Literatuurlijst

Literatuurlijst

- Van Aalst, I. (1997). Cultuur in de Stad: over de rol van culturele voorzieningen in de ontwikkeling van stadscentra.
- Van den Berg, A. E., Casimir, T. (2002). Landschapsbeleving en cultuurhistorie; een theoretische en empirische verkenning van de invloed van cultuurhistorie op de beleving van het landschap. *Alterra*, Wageningen.
- Beschrijving van Oudaen (2014).
Verkregen van: <http://rijksmonumenten.nl/monument/526628/oudaen:-parkaanleg/breukelen/>
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press, Cambridge.
- Coeterier, J.F. (1995). De beleving van cultuurhistorische objecten: Een verkennend onderzoek in de Meierij van Den Bosch.
- Coeterier, J.F. (2002). Lay people's evaluation of historic sites. *Landscape and urban planning* 59, pp.111-123
- Cultureel Woordenboek (2017).
Verkregen van: <http://www.cultureelwoordenboek.nl/index.php?lem=8509>
- Dag van het kasteel (2017). Bijna 80.000 bezoekers dag van het kasteel 2017.
Verkregen van: <https://www.dagvanhetkasteel.nl/nieuws/#bijna-80000-bezoekers-dag-van-het-kasteel-2017>
- Donders, J. L. M., Luttik, J., Goossen, C. M., Veeneklaas, F. R., Vreke, J., & Weijsschedé, T. J. (2011). *Waar gaat dat heen?: recreatiemotieven, landschapskwaliteit en de oudere wandelaar: achtergronddocument bij Natuurverkenning 2011* (No. 271). *Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu*. [rapport]. Wageningen
- Ermstang, A. (2012). 'Je bent er altijd druk mee'. Verkregen van <http://www.digibron.nl/search/detail/c63c8525166284ce6f677a447dfbae13/je-bent-er-altijd-druk-mee>
- Feltmann, M. (2011). Een kasteelruïne om de hoek: Wat betekenen kasteelruïnes voor omwonenden en hoe wensen zij de ruïne in de toekomst te beleven?
Verkregen van: www.kastelen.nl
- Flint, C. (2016). *Introduction to geopolitics*. Oxfordshire: Routledge
- Ginkel, van F. (2011). De beleving van kasteelruïnes in Nederland: hoe beleven bezoekers kasteelruïnes en wat zijn hun wensen voor de toekomst? [rapport]. Verkregen van <https://www.kastelen.nl/kastelen/content/documenten/rapport-ruines-michiel.pdf>

- Goossen, C.M. & Boer, de T.A. (2008). *Recreatiemotieven en belevingssferen in een recreatief landschap: Literatuuronderzoek* [rapport]. Wageningen: Alterra
- Goossen, C.M., Kruit, J., Donders, J & Rooij, van B. (2009). *Smaakmakers van landschap op basis van recreatiemotieven: eerste aanzet om belevingsfactoren in landschappen te creëren* [rapport]. Wageningen: Alterra
- Gunterstein (g.j.).
Verkregen van:
<http://www.utrechtsebuitenplaatsen.nl/buitenplaats/gunterstein>
- Janssen, H.L, Kylstra, A., Olde Meierink, B. (1996). *1000 jaar kastelen in Nederland*. Utrecht: Stichting Matrijs.
- Janssen, J., Luiten, E., Renes, H., & Rouwendal, J. (2013). Oude sporen in een nieuwe eeuw: de uitdaging na Belvedere
- Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of environmental psychology*, 21(3), pp. 233-248.
- Kaplan, S. & Wendt, J. S. (1972). Preference and the visual environment, complexity and some alternatives. In W. J. Mitchell (Ed.), *Environmental design: Research and practice*.
- Konijnendijk, T., & van Gorp, B. H. (2016). De betekenis van kasteelruïnes voor omwonenden: bezoek, verbondenheid en waardering: Synthese van kwantitatief ruïne-onderzoek in Nederland. *serie NKS rapporten*, 15.
- Knulst, W. (1995). Podia in een tijdperk van de afstandsbediening.
- Landgoed Prattenburg (g.j.) [website]
Verkregen van <http://www.prattenburg.nl/index.php/recreatie>
- Laarse, van der R. (2005). Erfgoed en de constructie van vroeger. *Bezeten van vroeger; erfgoed, identiteit en musealisering*, pp. 1-23. Verkregen van https://pure.uva.nl/ws/files/3997237/63574_Laarse_R._van_de_Inleiding_BvV.pdf
- Lange, de G. (2017). Particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen in Nederland. *Kasteel & Buitenplaats*, 19(57), pp. 14-18.
- Limpt, van C. (2015, 12 februari). Kastelen uit de mottenballen.
Verkregen van <https://www.trouw.nl>
- Mazzanti, M. (2003). Valuing cultural heritage in a multi-attribute framework microeconomic perspectives and policy implications. *Journal of Socio-Economics*, 32, pp. 549-569. DOI:10.1016/j.soc.2003.08.009
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (g.j.). Visie erfgoed en ruimte.
Verkregen van: <https://cultureelerfgoed.nl/dossiers/visie-erfgoed-en-ruimte/vraag-en-antwoord>

- Nationale stichting voor kastelen en buitenplaatsen (NKS) (g.j.). Nieuwe functies voor kastelen en buitenplaatsen: Een eeuw herbestemming. Opgevraagd 30-4-2017. Verkregen van: <https://www.kastelen.nl/boekherbestemming>.
- Over Stichtse Vecht (g.j.). Verkregen van: <http://www.vvvstichtsevecht.nl/nl>
- De Persgroep Nederland (2017, 25 mei). *Helpen in de historische tuin van Prattenburg*. Verkregen van <http://www.rijnpost.nl/nieuws/algemeen/172224/helpen-in-de-historische-tuin-van-prattenburg->
- Rijksdienst Cultureel erfgoed (2017). Dossier kastelen en buitenplaatsen. Verkregen van <https://cultureelerfgoed.nl/dossiers/kastelen-en-buitenplaatsen/historische-buitenplaatsen>
- Stedman, R. C. (2003). Is it really just a social construction?: The contribution of the physical environment to sense of place. *Society & Natural Resources*, 16(8), pp. 671-685.
- Tuan (1997) in Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of environmental psychology*, 21(3), p. 233
- Vogelzang, F. (2015). Het nuttige en het aangename: buitenplaatsen als investering? *Kasteel & Buitenplaats*, 17(48), pp. 3-4.
- Van der Stichele, A., & Laermans, R. (2004). Cultuurparticipatie in Vlaanderen: een toetsing van de these van de culturele omnivoor. *Tijdschrift voor sociologie*, 25(2), 195-225.
- VROM (2004). *Leefbaarheid van wijken*. [rapport]. Verkregen van <http://www.rigo.nl/Portals/0/leefbaarheid%20van%20wijken.pdf>
- Vuyk, C. M. (2014). De grijze golf: ouderen als doelgroep.

Bijlagen

Bijlage I: Chi2 toets van geslacht in Breukelen

Geslacht			
	Observed N	Expected N	Residual
Man	105	118,6	-13,6
Vrouw	138	124,4	13,6
Total	243		

Test Statistics

Geslacht	
Chi-Square	3,039 ^a
df	1
Asymp. Sig.	,081

a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 118,6.

Bijlage II Chi2 toets van leeftijd in Breukelen

Leeftijdscato			
	Observed N	Expected N	Residual
15-24	28	35,1	-7,1
25-44	66	59,5	6,5
45-64	91	89,1	1,9
65+	59	60,3	-1,3
Total	244		

Test Statistics

Leeftijdscato	
Chi-Square	2,215 ^a
df	3
Asymp. Sig.	,529

a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 35,1.

Bijlage III Chi2 toets van huishoudens in Breukelen

Huishoudens Breukelen Chi kwadraat

Samenstelling huishouden ('anders' in excel)

	Observed N	Expected N	Residual
Alleenstaand	65	88,1	-23,1
Samenwonen of gehuwd, zonder thuiswonende kinderen	78	68,9	9,1
Samenwonen of gehuwd, met thuiswonende kinderen	100	85,9	14,1
Total	243		

Test Statistics

Samenstellin
g huishouden
('anders' in
excel)

Chi-Square	9,563 ^a
df	2
Asymp. Sig.	,008

a. 0 cells (0,0%) have
expected frequencies
less than 5. The
minimum expected
cell frequency is 68,9.

Bijlage IV Chi2 van geslacht in Veenendaal

Geslacht Veenendaal

Geslacht

	Observed N	Expected N	Residual
Man	96	115,1	-19,1
Vrouw	137	117,9	19,1
Total	233		

Test Statistics

Geslacht	
Chi-Square	6,239 ^a
df	1
Asymp. Sig.	,012

a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 115,1.

Bijlage V Leeftijd Veenendaal

Leeftijdsklassen Veenendaal

	Observed N	Expected N	Residual
15-24	31	38,0	-7,0
25-44	66	70,0	-4,0
45-64	79	86,0	-7,0
65+	66	48,0	18,0
Total	242		

Test Statistics

leeftijdsklassen

Chi-Square	8,838 ^a
df	3
Asymp. Sig.	,032

a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 38,0.

Vb Huishoudens Veenendaal

Samenstelling huishouden ('anders' in excel)

	Observed N	Expected N	Residual
Alleenstaand	32	60,4	-28,4
Samenwonen of gehuwd, zonder thuiswonende kinderen	76	67,2	8,8
Samenwonen of gehuwd, met thuiswonende kinderen	125	105,4	19,6
Total	233		

Test Statistics

Samenstelling
huishouden
(anders' in
excel)

Chi-Square	18,124 ^a
df	2
Asymp. Sig.	,000

a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 60,4.

Bijlage VI De enquête Prattenburg (zelfde als Gunterstein)

Enquêtenummer:

Kasteel:

Datum:

Tijdstip:

**NEDERLANDSE
KASTELENSTICHTING**
KENNISCENTRUM VOOR KASTEEL EN BUITENPLAATS

Universiteit Utrecht

Enquête

Deze enquête is opgesteld door studenten van de Universiteit Utrecht in opdracht van de Nederlandse Kastelenstichting (NKS). De enquête gaat over de waardering van uw woonomgeving. Uw gegevens en antwoorden zullen vertrouwelijk worden behandeld en anoniem blijven. Het invullen van de enquête duurt ongeveer 10 minuten.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Kennis

De eerste vragen gaan over het bestaan van Prattenburg. De vragen gaan over uw beleving. Hierbij is geen antwoord goed of fout, u hoeft daarom zelf geen informatie op te zoeken om de vragen te beantwoorden.

1. Herkent u het gebouw op de afbeelding hiernaast?
☐ Ja
☐ Nee
2. Bent u op de hoogte van het bestaan van het buitenhuis en bijbehorende landgoed Prattenburg:
☐ Ja
☐ Nee (ga naar vraag 22)
3. Welke stelling is het best op u van toepassing?
☐ Ik weet niets over de geschiedenis van Prattenburg
☐ Ik weet weinig over de geschiedenis van Prattenburg
☐ Ik weet redelijk wat over de geschiedenis van Prattenburg
☐ Ik weet veel over de geschiedenis van Prattenburg
4. Wat betekent Prattenburg voor u?

.....

.....

.....

Zichtbaarheid

De volgende vragen zullen gaan over de zichtbaarheid van Prattenburg (zie afbeelding voorpagina) in uw dagelijks leven. Het gaat er hier om of, en hoe vaak u het buitenhuis ziet wanneer u het passeert.

5. Hoe vaak per maand ziet u Prattenburg ongeveer?

.....

6. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ Niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik vind buitenhuis Prattenburg een belangrijk herkenningspunt voor de omgeving					
b	Ik voel mij thuis in mijn omgeving dankzij herkenningspunten zoals historische gebouwen					
c	Ik vind dat buitenhuis Prattenburg opvalt in de omgeving					
d	Ik vind buitenhuis Prattenburg mooi					
e	Ik vind dat buitenhuis Prattenburg een belangrijk deel van de omgeving is					
f	Ik vind buitenhuis Prattenburg karakteristiek voor de woonomgeving					
g	Ik vind het <u>landgoed/bos</u> van Prattenburg mooi					

Het behoud van erfgoed

7. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

Deze stellingen hebben betrekking op zowel het buitenhuis als het hele landgoed.

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens / Niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik vind het belangrijk dat buitenplaats Prattenburg wordt behouden voor toekomstige generaties					
b	Ik vind het jammer als buitenplaats Prattenburg zou verdwijnen					
c	Ik zou het jammer vinden als het landgoed van buitenplaats Prattenburg onvoldoende onderhouden wordt					
d	Ik ben bereid op mijn eigen manier bij te dragen aan het behoud van buitenplaats Prattenburg					

e	Ik vind particuliere bewoning van buitenhuis Prattenburg een goede manier om het landgoed te behouden voor toekomstige generaties					
---	---	--	--	--	--	--

Bewoning van Prattenburg

Buitenhuis Prattenburg wordt particulier bewoond. Dit houdt in dat dit gebouw niet in handen is van de overheid, maar in bezit van bewoners.

De volgende vragen zullen gaan over uw kennis over de huidige bewoners van buitenhuis Prattenburg.

8. Bent u op de hoogte van activiteiten die georganiseerd worden op het landgoed van Prattenburg?
☐ Ja
☐ Nee

9. Weet u wie de huidige bewoners zijn van buitenhuis Prattenburg?
☐ Ja
☐ Nee (ga naar vraag 12)

10. U heeft aangegeven dat u weet wie de bewoners van Prattenburg zijn. Kunt u in het kort beschrijven wat u over de bewoners weet?
.....
.....
.....

11. Vindt u dat de bewoners van Prattenburg betrokken zijn met de omgeving (bijv. door organisatie van activiteiten, openstelling van het buitenhuis etc.)?
☐ Ja, omdat
☐ Nee, omdat
☐ Geen mening

12. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

Deze stellingen hebben betrekking op het buitenhuis, niet het hele landgoed.

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ Niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik vind het belangrijk dat bewoners van Prattenburg het buitenhuis openstellen voor publiek					
b	Ik vind dat bewoning van kastelen samen kan gaan met de openstelling voor het publiek					
c	Ik vind het goed dat Prattenburg particulier bewoond wordt					
d	Ik vind dat kasteel Prattenburg een andere functie moet krijgen naast de particuliere bewoning					

Bezoek

De volgende vragen gaan over uw bezoek aan Prattenburg.

13. Welk van de onderstaande kenmerken zijn de redenen van uw bezoek aan het landgoed Prattenburg?

Geef aan hoe vaak u deze reden(en) gebruikt in de onderstaande kolommen. Indien u nooit landgoed Prattenburg heeft bezocht voor een bepaalde reden, kiest u de optie 'nooit'

Activiteit of reden	Dagelijks	Wekelijks	Maandelijks	Halfjaarlijks	Jaarlijks	Nooit
Rustige omgeving						
Mooie omgeving						
Dichtbij huis						
Anders dan mijn dagelijkse omgeving						
Cultuurhistorisch en authentiek karakter						
Voor de natuur						
Er valt iets te leren						
Er valt iets te ontdekken						
Buitensport (hardlopen/fietsen)						
Wandelen						
Anders, namelijk.....						

14. Heeft u het buitenhuis Prattenburg ooit bezocht?
- ☐ Ja, namelijk keer
- ☐ Nee
15. Zijn er redenen waarom u Prattenburg niet kunt bezoeken terwijl u dit wel zou willen?
- ☐ Ja
- ☐ Nee (ga door naar vraag 18)
16. U heeft aangegeven dat u het landgoed/bos van Prattenburg nooit heeft bezocht of dat u een reden heeft om het niet te bezoeken. Op welke manier wenst u wel gebruik te maken van Prattenburg:
-
-
-

Toegankelijkheid

De volgende vragen gaan over de toegankelijkheid van het buitenhuis en/of het landgoed.

17. Bent u op de hoogte welk gedeelte van het landgoed en buitenhuis Prattenburg toegankelijk zijn voor publiek?
- ☐ Ja
- ☐ Nee
18. Bent u op de hoogte van de momenten waarop landgoed Prattenburg open is voor bezoekers?
- ☐ Ja
- ☐ Nee
19. De toegankelijkheid van landgoed Prattenburg geef ik dit cijfer:
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
(laag)									(hoog)

20. Kruis aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik vind het belangrijk dat er bewegwijzering* in de directe omgeving van een particulier bewoond kasteel					
b	Ik vind het belangrijk dat er informatie over particuliere kastelen ook elders beschikbaar is (internet, VVV- kantoren)					
c	Ik vind het belangrijk dat er informatieborden** ter plaatse zijn over welke gedeelten van het landgoed te bezoeken zijn					
d	Ik vind het belangrijk dat er informatieborden** ter plaatse zijn over de natuur van het landgoed					

* bij bewegwijzering kunt u denken aan verkeersborden die de weg wijzen naar Prattenburg (bijvoorbeeld vanaf het stadscentrum of vanaf de snelweg).

** bij informatieborden kunt u denken aan borden die informatie verstrekken over de geschiedenis of bezoekersinformatie over landgoed Prattenburg.

21. Kruis in het volgende schema aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik ben tevreden met de bewegwijzering in de directe omgeving van Prattenburg					
b	Ik ben tevreden met de informatie over Prattenburg die elders beschikbaar is (internet, VVV-kantoren)					
c	Ik ben tevreden met de aanwezigheid van informatieborden over welke delen toegankelijk zijn					
d	Ik ben tevreden met de aanwezigheid van informatieborden over de natuur van het landgoed					

Kastelen/buitenplaatsen in de omgeving

De volgende vragen gaan over kastelen en buitenplaatsen in de omgeving.

22. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ Niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik vind dat kastelen en buitenplaatsen belangrijk zijn voor deze regio					
b	Ik vind het aantal kastelen en buitenplaatsen in deze regio voldoende					
c	Ik waardeer de kastelen en buitenplaatsen in deze regio					
d	Ik vind het belangrijk dat kastelen en buitenplaatsen zich in uiterlijk van elkaar onderscheiden					
e	Ik vind het belangrijk dat kastelen en buitenplaatsen zich in functie van elkaar onderscheiden					

23. Aan welk van de onderstaande buitenhuiselijke activiteiten neemt u graag deel?

Geef aan hoe vaak u deze activiteit buitenshuis uitvoert in de onderstaande kolommen. Indien u niet aan deze activiteit deelneemt, kiest u de optie 'nooit'.

Activiteit	Wekelijks	Maandelijks	Halfjaarlijks	Jaarlijks	Nooit
Dansvoorstellingen					
Theatervoorstellingen					
Musea					
Film					
Monumenten en historische gebouwen					

Algemene informatie

Ten slotte volgen er enkele vragen over uw persoonsgegevens en de samenstelling van uw huishouden.

24. Hoelang woont u al in Veenendaal/Rhenen?
.... jaar
25. Wat is uw geslacht?
☐ Man
☐ Vrouw
26. Wat is uw leeftijd?
.... jaar
27. Wat is de samenstelling van uw huishouden?
☐ Alleenstaand
☐ Eenoudergezin
☐ Samenwonend of gehuwd, zonder thuiswonende kinderen
☐ Samenwonend of gehuwd, met thuiswonende kinderen
☐ Anders, namelijk:
28. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?
☐ Geen opleiding
☐ Basisonderwijs
☐ LBO, LTS, LEAO, LHNO
☐ VMBO
☐ MBO, MULO, MTS
☐ HAVO, VWO, HBS/MMS
☐ HBO, WO
29. In welke klasse valt het gezamenlijke netto inkomen per maand van uw huishouden? *Het gaat hierbij om het gezamenlijke besteedbaar inkomen van u en uw eventuele partner.*
☐ € 1500 of minder per maand
☐ € 1501 - € 2000
☐ € 2001 - € 2500
☐ € 2501 - € 3000
☐ € 3001 - € 3500
☐ € 3501 - € 4000
☐ meer dan € 4000

Dit is het einde van de enquête, hartelijk dank voor uw medewerking!

Mocht u nog vragen of opmerkingen hebben dan kunt u die aan de enquêteur voorleggen.